STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06203

OYSDOYER

Pesah Binecki

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פסח בינעצקי

אויסדויער

לידער און פאעמען

תל־אביב

1963

פאָרטרעט פון אויטאָר און צייכענונגען אויסגעפירט
פון מנחם בינעצקי (זון פון מחבר)

200 עקזעמפּליארן באזונדער געדרוקט אויף האָלצפריי-
פּאַפּיר פון 90 גראַם און נומערירט פון 1 ביז 200

פארענדיקט דרוקן אין דעצעמבער 1962
אין דרוקעריי „עמל" תל־אביב רח׳ אילת

62

פסח בינעצקי

אויסדויער

הוצאת „תרבות לעם", תל־אביב

1963

PESACH BINETZKI

„OISDOIER" POEMS AND SONGS

נדפס בישראל 1963
PRINTED IN ISRAEL 1963

פאָרוואָרט

מיט פרייד גיבן מיר איבער דאָס בוך לידער פון פסח בינעצקי אין די הענט פון לייענער.

אַרויסגעבן אין בוך-פאָרם די ווערק פון אַ פּראָגרעסיוון שרייבער און דערצו נאָך פון אַ פּראָגרעסיוון יידישן שרייבער, איז אין ישראל ניט פון די לייכטע זאַכן. קיין פאַרלאַגן, ווי באַוווסט, שטייען ניט צו זיין רשות... אויף די עקזיסטירנדיקע פאַרלאַגן, העברעאישע, ווי יידישע, קען דער פּראָגרעסיווער שרייבער ניט אויסרעכענען אויב, פאַרשטייט זיך, ער וויל בלייבן טריי צו זיך אַליין, איינהאַלטן זיין אידעאיש-קינסטלערישן פּנים.

דאָס בוך אין אונדזער לאַנד איז געוואָרן אַ יקר-המציאות, צוליב די אומגעהייער-אויפגעשרויפטע פּרייזן אויף פּאַפּיר און אַנדערע דרוק-הוצאות. גייען טאַקע אַוועק לאַנגע יאָרן און ביים פּראָגרעסיוון שרייבער ווערן פאַרפולט די שופלאַדן מיט מאַנוסקריפּטן פון זיינע שאַפונגען, וועלכע שרייען צום הימל וועגן אַרויסגיין אין דער ליכטיקער שיין, ווייל פאַר וועמען מיט זיך דער פּראָגרעסיווער שרייבער-קעמפער, פאַר וועמען לייגט ער אַריין זיין האַרץ און זיין נשמה אין דער שאַפונג, אויב ניט פאַרן לייענער, אויב ניט פאַרן קלאַס פון וועלכן ער איז אַליין אַרויסגעוואַקסן און וועלכן ער וויל דינען מיט זיין פּען?

דעריבער, קענען מיר ניט פאַרבאהאַלטן אונדזער געפיל פון פרייד און טיפער באַפרידיקונג מיטן אַרויסגעבן דאָס בוך לידער „אויסדויער". די זאַך איז צושטאַנד-געקומען דערפאַר, ווייל די פּראָגרעסיווע קרייזן אין ישראל, האָבן אַרויסגעוויזן אַ פאַרשטענ-דעניש און טיפע פאַראינטערעסירונג פאַרן פּראָגרעסיוון יידישן וואָרט, דערפאַר ווייל די יידישע לייענער האָבן אויפגענומען מיט

סימפּאַטיע און האָבן דערפילט אַ נויטווענדיקייט צו זען די שאַפונגען פון דיכטער פסח בינעצקי אין בוך-פאָרם און אויך דערפאַר, ווייל צענדליקער פריינט פון יידישן וואָרט אין אויסלאַנד, האָבן זיך וואַרעם אָפּגערופן אויף דער איניציאַטיוו אַרויסצוגעבן אַ בוך רעוואָלוציאָנערע ישראל-ליריק...

דער דיכטער פסח בינעצקי איז ניט קיין פּנים חדשות אין דער יידישער דיכטונג. ער האָט הינטער זיך צוויי לידער-זאַמלונגען: „אַ פענצטער צו דער וועלט" און „לידער" — ביידע אַרויסגעגעבן אין פאָלקס-פּוילן.

דאָס איצטיקע בוך לידער און פּאָעמען „אויסדויער" איז אַ רעזולטאַט פון דעם דיכטערס איבערלעבונגען, שטרייטן און דערפאַרונגען אין מדינת ישראל. זייענדיק אַריינגעטאָן אין סאַמע מיטן פון די געזעלשאַפטלעך-פּאָליטישע ראַנגלענישן אין אונדזער לאַנד, האָט פסח בינעצקי געפּרוּווט זיי געבן אַ דיכטערישן אויסדרוק. צי דאָס איז אים אין גאַנצן אָדער טיילווייז געלונגען — וועגן דעם זאָל משפּטן דער לייענער.

פּראָגרעסיווע שאַפונגען אין אונדזער לאַנד, זיינען ניט געקוקט אויף די שווערע באַדינגונגען, דאָך ניט קיין זעלטנהייט און אוודאי איז דאָס פאַרגעלייגטע ווערק ניט קיין בכורה דערשיינונג. זינט עס איז אויפגעקומען דער נייער יידישער ישוב אין ארץ-ישראל מיט זיין גאַנצער פּראָבלעמאַטיק פון נאַציאָנאַלע און סאָציאַלע דיפערענצירונגען און ווידערשפּרוכן, זיינען זיי באַגלייט געוואָרן און געפונען אַן אָפּשפּיגלונג אין דער ליטעראַטור, דער פּראָגרעסיווער, קעמפערישער, וואָס איר בולטסטער רעפּרעזענטאַנט איז דער מייסטער פון העברעאישן וואָרט און פאָנען-טרעגער פון דער רעוואָלוציאָנערער ישראל-דיכטונג, אַלעקסאַנדער פּען.

אויך דאָס יידישע קעמפערישע ליד האָט שוין הינטער זיך, דאָ אין לאַנד, אַ לאַנג-יאָריקע טראַדיציע. מיט צענדליקער יאָרן צוריק, אין שווערע באַדינגונגען פון ענגלישן מאַנדאַט פון איין זייט און דעם העברעאיסטיש-שאָוויניסטישן טעראָר פון דער צווייטער זייט, זיינען דערשינען ליטעראַרישע שאַפונגען אין פּראָגרעסיוון גייסט: לידער,

דערציילונגען און עסייען, וועלכע האָבן געבראַכט צום אויסדרוק די אומצופרידנהייט און פּראָטעסט מיט די דעמאָלסטיקע סאָציאַל-פּאָליטישע פאַרהעלטענישן אין לאַנד. אָבער ליידער זיינען עס געווען און פאַרבליבן ניט מער, ווי ספּאָראַדיש-פּעריאָדישע אויסגאַבן.

„אויסדויער" איז אַזוי אַרום אַ ווייטערדיקער המשך פון דער פריערדיקער פּראָגרעסיווער שאַפונג אין ארץ ישראל.

זאָל דאָס דאָזיקע ווערק זיין אַן אָנהויב פון אַן אינטענסיווער שעפעריש-פאַרלעגערישער טעטיקייט אין דער נאָענטסטער צוקונפט.

די אַרויסגעבער פון „אויסדויער" דריקן מיט דעם אויס זייער דאַנק די אַלע פריינט פון יידישן וואָרט אין ישראל, און אויך אין חוץ לארץ, וועלכע האָבן דורכן פאַרפאַרקויף לויט אַבאָנאָמענטן, מעגלעך געמאַכט דאָס צוטרעטן צום פאַרווירקלעכן אונדזער אויפגאַבע, אַרויס-צוגעבן די ווערק פון דיכטער פסח בינעצקי אין בוך-פאָרם. מיר זיינען ביי דער האָפענונג, אַז דאָס בוך „אויסדויער" וועט זיין אַ וויכטיקערביישטייער צום פאַרשפּרייטן און פאַרטיפן צווישן די ברייטע יידישע פאָלקס-מאַסן, די דערהויבענע אידייען, וואָס האָבן געפונען אַ דיכטערישן אויסדרוק אין די שאַפונגען פון פסח בינעצקי.

די אַרויסגעבער

I

מולדת

מולדת

מולדת [1] — כ׳וועב אַריין דאָס וואָרט אין לשון-יידיש —
אין אים — דער טרויער און די פרייד פאַראַן,
נאָר מער פאַר אַלץ — דער וווּטיקלעכער חידוש:
די עוולה וואָס געוועלטיקט אינם לאַנד —

אַ, וויפיל אוצרות האָלט זי אין איין רויבן! —
די כרמל [2]-שיינקייטן, דאָס עמק-גאָלד...
צי זאָל איך אפשר דיינע שונאים גלויבן,
אַז דו, אַ גורל האָסט אַזאַ געוואָלט?

מולדת, פאַר דיין וויל כ׳פאַרשפאַר קיין מי נישט.
אַ יעדע עוולה טוט מיר וויי ביז בלוט!
איך זינג דאָס ליד דיר, וואָס איך זינג אויף יידיש,
אַז דו, אין פרידן זיין זאָלסטו באַרוט!!!

איך האָב אַלץ געמיינט...

כ׳האָב אַלץ נאָך געמיינט:
ס׳איז אַלעמענס דאָך,
דער הימל, דער פליען,
די שטערן ביינאַכט.

די ווענט פונעם הויז,
וואָס ערשט אויפגעשטעלט.
די גליאיקע רויז,
ביים ראַנד פונעם פעלד.

כ׳האָב אַלץ נאָך געמיינט:
ס׳איז אַלעמענס היים —
צעהאַקן דעם שטיין,
צעקנעטן דאָס ליים

איז אַלעמען גלייך
אין מי דאָ באַשערט —
ניט שווער און ניט לייכט,
ניט ווייניק, ניט מער —

זאָל רינגען דער שווייס
פון ברודערשן גליד...
נאָר גיי גאָר און ווייס,
אַז אונטער די טריט —

אפילו דער שטויב
פון היימישן שליאַך
איז אויך שוין צערויבט
אין איינער אַ נאַכט...

כ'האָב אַלץ נאָך געמיינט —
אָ, איך מיין שוין ניט מער...
ס'איז מיינס דאָס געוויין
און מיינס בלויז די טרער —

דער צאָרן אין בליק,
וואָס גיט זיך אַ צינד —
די לופטיקע בריק
צעפליקט האָט דער ווינט....

1951

ערד מיינס

דיינע גרענעצן פֿאַר ווינטן אָפֿן,
דיינע ברעגן פֿאַר די כוואַליעס אויסגעשטעלט.
ערגעץ זיינען וואַלקנס אַנגעלאָפֿן
און זיי גרייטן זיך אַ שפּרייז טאָן צו דיין שוועל.

שטייט דער כרמל איבער דיר — אַ טרייער שומר
און אין היפֿהער[4] פּאָרט — דער שטערנגלי ביינאַכט...
זע, ווי אין באַגינען וויינען שטיל די ביימער,
גלייך עס וואָלט די שרעק אין צווייגן דאָרט געוואַכט.

וויפֿל קוואַלן זיינען נאָך אין דיר פֿאַרשלאָסן,
וויפֿל אוצרות אין דיין אינגעווייד פֿאַרמאַכט!
אַז דאָס גאָלד, ווערט אויף דיין ערדיש לייב צעגאָסן,
ריזלט עס און קוועלט אַז אין דיין מוטערטראַכט...

פון מטולה [5] ביזן נגב [6] דיינע שטחים
אין אַ גליוועדיקער בענקשאַפט איינגעוויגט.
ווערט אַ שפּראָצעלע פון דורשט דיר איינגעבראָכן —
אויסגעלאָשן איז אַ פרײדשטערן אין בליק.

וויפיל ליכטיקייט איז דיר נאָך ווייניק, ווייניק —
אויך דאָס ווערעמל געפינט זיין קאַרגן גליק...
זאָלן ברידער מיט די עלנבויגנס צייניק
פאַר אַ ביסל בלויאיקייט נאָך פירן קריג?

אַלע שבטים [7] זיינען זיך צונויפגעקומען,
נאָר די ברידערשאַפט צו קומען האָט פאַרפעלט.
אין ישראלס צעלטן וווינט דאָרט איצט דער אומעט.
בלויז די גרויסע האָפענונג אין הערצער העלט...

ווען די לידער וועלן ווערן אויסגעזונגען
און די מדברס אויסגעבעט מיט סאַמעט גרינס,
ווען געשטילט ווערן עס וועט דער לעצטער הונגער
און פאַרווישט די טרערן פון אַן עלנט קינד —

דאַן ערשט, דעמאָלט, זאָל דיין אומרו דיר צערינען
און אין יעדן אויפבלי פון דער מאָרגנשיין,
זאָלסט פון סניי, מיין האַרץ, די גרויסע פרייד געפינען,
דאָרט ווו דו געפינסט איצט בלויז נאָר, בלויז די פיין...

1953

אין טויער פון עמק

אין טויער פון עמק,[8]
אַז איך האָב מיין הוים אויפגעשלאָגן,
אַ בושל מיט אימה
די נייס האָט אויף פעלדער צעטראָגן,

אַז דאָ אויפן באַרגשפּיץ,
וואָס האָט אין דער בלויקייט פאַרשטאָכן,
אַ פּוילישער ייד איז
פון ווייסל אַהער אַזש פאַרקראָכן...

אַ וואונדער, אַ וואונדער!
ער האָט עפּעס גאָרניט פאַרשטאַנען...
צום עמק פאַרבונדן
אַ ייד פון די פּוילישע לאַנען?

ווו טאָפּאָלעס רוישן
און ווערבעס ביי טייכעלעך וויינען,
די ווייסל פאַרטוישן
אויף דאַרשטיקע בראַנדיקע פליינען?...

דער בושל פון פּוילן,
ער איז מיט געשריי דורכגעפלויגן
און האָט ניט פאַרהוילן
זיין טריישאַפט צו היימישע סטאָגן...

ווו ער האָט געזויגן
ביי סטאַוון פאַרשימלטע, גרינע...
מיט קינדערשע אויגן,
די מילך פון די נעפּל-באַגינענס.

1952

אויפֿן 14־טן צוזאַמענפֿאָר [9]

דער ירדן [3] איז ניט ברייט, ניט ברייט,
נאָר ס'קלינגט אַפֿ זיין געפּליסטער אין מיין האַרצן,
גלייך ס'וואָלט אַ זייער ליכטיקייט געזייט...
אויף פֿעלדער אויפֿגעאַקערטע די שוואַרצע.

אַ ריטם קלאַפּט אוים אין געהער,
ווי ס'וואָלט אַ ווינט פֿון כרמל אָנגעפֿלויגן
און אין מפֿריך [10] אַ וויג-געטאָן די ערד —
די שטערנס אָנגעצונדן אין די אויגן.

ווער קען די פֿרייד פֿון גראָז —
אויף וויסטעניש באַצוווּנגענער דעם לשון?...
פֿון עוולה-וווּנד דעם גליאיקן פֿאַרדראָס,
ווען ס'ווערט אַ לעבן ביי דעם ראַנד פֿאַרלאָשן?

ווער קען פֿון עלנטן ס'געוויין?
די נויט — אַרויסגעפֿליקט זיין צונג פֿון גומען —
פֿאַרשטומט ער מיט דער שטומקייט פֿון אַ שטיין
און גלויבט ניט, אַז די פֿריידן וועלן קומען...

אַ שטורעם גיט אַ שלאַג ביים שוועל —
פֿון וואַנען האָט ער דאָ אַהער פֿאַרוואָנדערט?
אין וואַדי-סאַליב [11] האָט די גרויעניש צעהעלט!
און ווו די שנאה האָט געבויט אַ וואַנט ערשט —

דער בבל-טורעם [12] קראַכט!
אַז ווי אַ קראַטער שיסט אַרוים דער צאָרן...
די אַלטע יפֿו [13], ווי אַ קינד האָט זיך צעלאַכט
אַנטקעגן נייע שטערנדיקע וואָרן...

31-טער מאַי 1961
קינאָ „יפֿאור“

אויפן כנען

פאַרוואָס איז אַזאַ גליווער אויסגעגאָסן אויפן כנען? [14]
ס'איז זאַמדיק-העל זיין אויסגעברענטע הויט.
די אַלע שטורעמס איבער אים אַדורכגעגאַן —
געלאָזן האָבן דאָ סימנים פונעם טויט,
נאָר ער ליגט אַלץ אַזוי אין גליווערדיקער בלאָ,
אַזוי ווי אין זיין אורגעבוירן-שעה.

צופוסנס פונעם באַרג, ווי אַלטוואַרג-ברוך —
אַ בינטל הייזקעלעך ליימשטויביקע צעשאָטן.
און ביז צום שפּיץ פון כנען יאָרהונדערטער אַדורך —
דאָרט איז די נייע צייט אַרויפגעטראָטן...
דער הויקערדיקער שטעג פון קעמלשפּאַן —
פאַרלאָרן אין אַ פעלדזשפּאַלט פון כנען.

ווי גיך דאָס בליק יאָרהונדערטער וואַרפט אָפּ.
צופוסנס ווערן זיי אַלץ גרויער, בלאַסער.
ס'איז גוט אַזוי צו אויפהויבן דעם קאָפּ
צו יענע רחבותדיקע טרעפּ-טאַראַסן
און וויסן, אַז דאָס גייט די נייע צייט,
צי ווערט דאָס לאַנד פון גליווערונג באַפרייט?

צפת, 1956

ווער ווייס, ווער ווייס?

אין שטילקייט זויגט זיך איין
מיין אומרויק געהער.
די שטילקייט היילט די פיין,
נאָר ס׳איז די שטילקייט שווער.

ווען כ׳וואָלט געווען אַ בוים
אויף כנענס פעלדזנערד,
וואָלט איך ווי ער געטרוימט,
אַז זיין זאָל מיר באַשערט

די פרייד פון פויגל-דור,
וואָס קומט צוריק אַהיים
פון ווייט-פאַרפרעמדטער וואָר
צו נעסט פון שטרוי און ליים,

אויף בלעטערצווייג געבעט.
נאָר איך בין ניט קיין בוים
און איבערפלאַנצן שפעט —
צו שפעט איז מיר מיין טרוים

אויף הוילער פעלדזנערד,
וו ס׳קלעטערט איצט מיין בליק —
צי בלויז די בענקשאַפט טרייבט?
צי ציט דער שניי צוריק?
ווער ווייס?
ווער ווייס?

צפת, 1956

די סמיכות הפרשה

איך ווייס פון דער סמיכות-הפרשה :[15]
דורך ימען און לענדער די בריק —
פון חיפה, איראן און ביז ווארשע —
דער מענטש שפאנט פארויס צו זיין גליק.

נאר כ׳ווייס אויך : דער וועג ניט קיין גלייכער —
פון נגבס דער בראנדיקער מיט,
ביז פעלדער אוקראינער די רייכע,
דערגייט נאך דערווייל בלויז מיין ליד...

נאר מארגן — אין דעם בין איך זיכער —
פון לייבלעכן עמק די ערד —
א שלאג-טאן זי וועט מיט געוויכער,
וואס ווייטקייטן אלע פארצערט...

און ס׳מעגן אויף חיפהער ברעגן
פארלאנדן ווייטלענדישע פיינט...
דער כרמל וועט שטיין זיי אנטקעגן —
באוואפנט אין גילדערנער שיין —

די אוראלטע בערג פון יהודה[16] —
דער פלאם פון מודיעין[17] נאך ברענט...
די לידער פון פאבלא נערודא —
מען האט זיי אין שלאכטן דערקענט !

מיין היימלאנד, די סמיכות-הפרשה
איך זע אזוי דייטלעך און קלאר :
אין חיפה, איראן — ווי אין ווארשע —
דערגיין אויך צום גליק וועט מיין דור !

1954

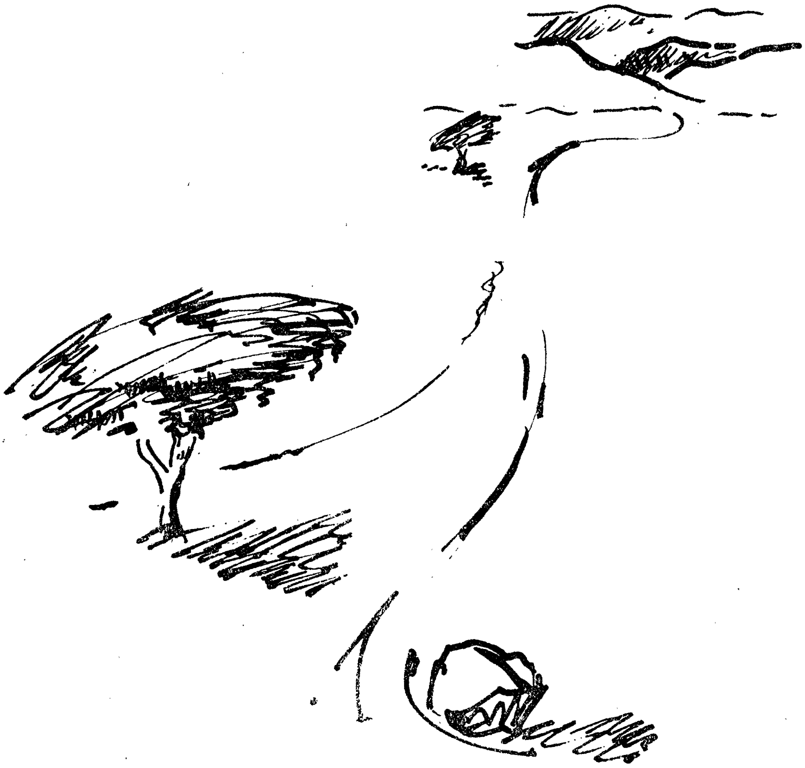

אויף בייזוווּנדער...

מיר האָבן אַלע ליב זיך אויף בייז-ווונדער,
נאַר יעדערער פֿון אונז האַלט גרייט די פֿויסט —
סיי ווער עס זיצט אויף גאַלדזעק זיינע הונדערט —
סיי ווער מיט וואַסער און מיט ברויט קומט אויס...

מיר ריידן אַלע אין דעם זעלבן לשון,
נאַר יעדעם וואָרט פֿאַרמאַגט אַן אַנדער מיין:
פֿאַר וועמען ס'איז די האָפֿענונג פֿאַרלאָשן,
פֿאַר וועמען ס'ווערט דאָס לעבן ווונדערשיין...

און ווער פֿאַרשטאַנען ס'האָט דעם זין פֿון יושר,
און ווער פֿאַרפּלאָנטערט זיך נאָך אין געדאַנק,
און ווער עס ברעכט די קניען פֿאַרן עושר,
און וועמען ס'שוט די פֿינצטערניש שוין באַנג...

מיר האָבן אַלע ליב זיך אויף בייז-ווונדער
און ריידן אַלע אין די זעלבע שפּראַך,
נאַר וועמען ס'האַלט די קייט נאָך אַנגעבונדן
און ווער עס האָט אַ רונג שוין אויפֿגעמאַכט...

1959

אין נגב

דער נגב איז אַ פייער־ים
און מיר זיינען די שיפער.
מיר שיפן שוין אַ יאָר מסתּם
אַלץ ווייטער און אַלץ טיפער

און אפשר בלויז אַ שעה ניט מער —
פון ברעגן אַפּגעשווומען —
אַ הינטער אונז די גרינע ערד —
אַ חלום אויסגערונען —

אַ חלום פון פּאַרצייטנס בלויז
אין נעפּלבליק פאַרשאָטנט;
אַ היים, אַ קינד, אַ בוים, אַ רויז —
אין טיפן דנאָ פאַרשאָטן...

מיר שיפן אינם ים אַוועק
אַלץ טיפער און אַלץ ווייטער
און ס'פאַלן אָפּ פון אונז די טעג —
פאַרברענטע אויפן שייטער...

אומזיסט פאַראַנקערט אונזער בליק
אין שאָטן פון אַ כוואַליע —
די האָפענונג אין האַרץ דערשטיקט —
אין פייערשטויב צעפאלן.

אַ פלאַם — צעפלאַקערט אונזער שיף —
וואָס וועט פון אונז פאַרבלייבן?
דער נגב-ים איז ברייט און טיף —
די בראַנדן-כוואַליעס טרייבן

און יעדער פרעגט: וווהין, וווהין? —
עס זעט זיך נישט קיין האַפן...
די ווייט פון אונזער בליק פאַרשווינדט,
צי וועלן מיר זי כאַפּן?

דערווייל אַ שעה און אפשר מער —
צו ציילן שוין דערעסן!
מיר האָבן שוין די גרינע ערד
אַן אייביקייט פאַרגעסן...

1959

וואַדי סאַליב [18]

(סאָנעטן)

א

ווייז, קינדעלע, וויין!
ס׳וויל דער קרעמער מער שוין גאַרניט באָרגן —
קייען וועסטו היינט דער מאַמעס זאָרגן,
אויסזויגן דאָס חיות פון געביין...

אפשר וועט דיין טאַטע ברענגען ברויט.
אויפגעשטאַנען איז ער אין באַגינען —
יאָגט זיך אום אַ „דחק״ [19] צו פאַרדינען —
ברענגט ער אין פאַרנאַכט אַ האַרבל נויט...

ווייז, קינדעלע, וויין!
קיינער איז געווים אין דעם ניט שולדיק,
אַז דו ביסט אַזוי היינט אומגעדולדיק

אום דער מאַמעס ווייטיק צו פאַרשטיין.
אויפן כרמל לעשן זיך די שטערן,
אפשר וועסטו פאַרט אַנטשלאָפן ווערן...

ב

קיין בן-יחיד ביסטו ניט חלילה!
אויף די שטיגן ביי דער שימלוואַנט
דיינע שוועסטער, ברידערלעך — באַנאַנד
מיטן הונגער אין באַהעלטענישן שפּילן...

שלאָף מיין קדיש, גאָט איז דאָך אַן עדות:
ביי דער מאַמען ליידיקע די בריסט...
מילך און האָניק טריפן ניט אומזיסט,
ווי ס'דערציילן, דאָרט די חומש-זיידעס...

מאָרגן וועט די מאַמע מאַכן ספּאַנדזשע — [20]
דער גברת שייערן און וואַשן —
וועסטו שוין באַקומען וואָס צום נאַשן,

נאָר דערוויל פון עסן ניט דערמאָן-זשע!
וויפיל איז דער שיר אַזוי צו וויינען?
שלאָף מיין יידל, מאַראָקאַנער שיינער!

ג

די גברת, אוי איז זי אַ בייזע! —
ווי אַ שאָטן שלייכט זיך דורך די שטובן,
כ'זאָל אַ רגע אָפּרוען ניט פּרווון —
יאַלאַ, יאַלאַ! — אַרבעטן נאָר הייסט זי.

פינעף שטובן ליכטיקע, חביבי! — [21]
מיטן שוויים דעם זיבעטן באַשלאָגן —
אויסגעשייערט אַלץ און אויסגעצוואָגן...
און אין וויגל איז דאָס קליינס פאַרבליבן —

הערט ניט אויף דאָס פינגערל צו זויגן...
„היי גברת, צייל שוין אויס די פּיאַסטערס!" —
די מאַדאַם מיט פינגערלעך די בלאַסע,

ציילט פּאַמעלעך, ווי ס'וואָלט גאָלד געווויגן —
ביז פאַרשנירלט אירע וויינשל-ליפּן...
„אוי מיין צער אין דער שיכנאזים ריפּן!" [22]

ד

איינגעקויפט דאָס ברויטל פאַר די פּיקערס —
איידער וואָס — ניטאָ איז שוין קיין בים.
אַנגעלאָפן זיך דער מאַן אומזיסט —
פון די ביטערקייטן, ווי פון אַראַק [23] שיכור...

וואַרפט ער זיך מיט פּויסטן פונם שלאָף —
„עבודה" [24] — פאַרקריצט ער מיט די ציינער...
„ווי מיר וויי, — אַ בינטל הויט-און-ביינער —
האָבן זיי געמאַכט פון אים אַ סוף! —

גאָט מיינער, צי וועט עס לאַנג זיך ציען? —
וואַדי-סאַליב שווידערט אין די נעכט; —
זאָל בר יוחאי [25] זיך פאַר אונז דאַרט מיען! —

„ווער איז אין לאַנד אַזוי נאָך שלעכט? —"
הונגעריקע מאַראָקאַנער עדה! —
הער, זי הויבט שוין אָן מיט צאָרן ריידן...

ה

וואַדי-סאַליב — לעבעדיקער קבר!
ווער האָט אָט דאָס מאָדנע וואָרט געהערט?
אויף דער שיינער בלויער כרמל-ערד,
ווי אַ פרעמדער פּוילנדיקער אבר —

אַנגעוואַקסן איז ער דורך די יאָרן —
אבא חושים [26] חרפהדיקער פלעק...
וואַדי-סאַליב — טרערנדיקער שטעג —
אָנגעהויבן ריידן האָט מיט צאָרן,

אַז דער כרמל-שפּיץ האָט באַלד דערפילט —
איינגעקאָרטשעט זיך פאַר שרעק די שויבן:
אַ געשפּענסט, עקשנותדיק און ווילד,

האָט זיך צו די ווילעס אויפגעהויבן
און ער האַקט אין טירן מיט די פויסטן —
מיטן פחד לאַנג אָוועקגערוישטן...

ו

האָט די נויט אַ פאָן היינט אויפגעהויבן,
נאָר די פאָן — פון יאוש איז זי שוואַרץ —
וואַדי-סאַליב — איר צעוויטיקט האַרץ
קען נאָך היינט זיך מערער ניט דערלויבן...

נאָך פאַרנעפּלט זיינען אירע אויגן
און איר טרוים צום פלי נאָך ניט געגרייט...
ווי דער טרוים, אַזוי איז אויך איר פרייד —
מיט באַגערן גראַשיקע געוויגן...

נאָר פאַרשווינדן וועט פון בליק דער נעפּל —
וואַדי סאַליב, זי וועט נאָך דערזעז,
אַז דער צאָרן איז דאָס ערשטע טרעפּל —

אויפצוהויבן זיך פון טוכלע ווענט
צו דער בלוי אַרויס אין ברידער-רייען —
ס'וועט די פאָן פון גליק איר נאָך דערפרייען!!

אויגוסט, 1959

מזמור שיר לישראל [27]

(ציקל לידער)

צום צענטן יאָרטאָג פון מדינת ישראל

א

הורה... הורה... [28]
זינגט זשע אויף דאָס שיינע ליד,
ברידער פון ישראל,
מיט אַ ליכטיקן געמיט,
ווי די זון איז דאָ העל,
ווי דער הימל תכלת [29]-טיף
און דער כרמל — טויענטריף
שטראַליקט אויף באַגינען.

זינגט זשע און אין ראָד אַריין
אויסטאַנצן די פריידן.
און אַ זשלאָק פון כרמל-וויין
מיט דער גאַנצער עדה!
מיט די הענט און פיס אַ קראַנץ,
לייב און לעבן אינעם טאַנץ
מיטן גאַנצן זינען.

זינגט זשע, טאַנצט זשע, חי געלעבט! —
מיטן פולן האַרצן.
העי, מיר האָבן דאָך דערלעבט —
ברידער — ווייסע, שווארצע —
דעקן זאָל איין הימל אלע,
ווי אַ חופה — חתן-כלה
אויף לעולם ועד...

אַלע אינעם ראָד אַריין!
וואַרפט אַוועק די זאָרגן.
ס'איז אַ גרויסע שמחה היינט

און די דאגות — מאָרגן...
קומען וועט נאָך אונזער גואל...
ליכטיק ווערן זאָל אין אהל,
ממועד למועד!

הייסער, גיכער, הויבט די פיס,
אַז די ערד זאָל ברענען!
וואָס? דער „רחק"-לויז, פאַרגיסט
טרערן אינם זמר?
פון מטולה ביזקל אילת[30]
איז דאָס לאַנד ניט כולו תכלת?
אָבער יידן זעמיר...

אויף אַ יום טוב! יונג און אַלט,
קינדער אין די וויגן —
די מדינה צען יאָר אַלט! —
ציט זיך אונזער ניגון
און די ווערטער — פייערשטיקער —
פון דער פרייד אין העלדזער שטיקן
און די בלוטן ברענען...

זיינען ברידער אויסגעצירט
אינם שענסטן בעסטן —
דינסטער זייד און שמוק-קאַליר,
כאַקי-דלות-שוועסטער.[31]
וועט מען ביי די יום טוב-טישן
קיין שום עוולה ניט פאַרווישן
אינם לאַנד ישראל?

איז געטאַנצט זאָל זיין אַ טאַנץ,
הונגעריקער, זאַטער... —
היינט זאָל זיין דער חשבון גאַנץ —
האַרצעדיקער טאַטע...
אַז די פיס זאָלן זיך טראָגן
ביז דעם הענערקריי פאַרטאָגן
אין ישראלס אהל...

ב

איסרו חג...

אָפּגעטאַנצט און אָפּגעזונגען,
ס׳איז שוין איסרו חג.
האָט דער יום-טוב אָפּגעקלונגען
מיטן האַק און פּאַק...
ווידער קומט דער אינדערוואָכן
פון דער גרויסער מי —
אינם חול איבער די קנאָכן
פון באַגינען-פרי:
אויפן בנין מיט דער קעלניע,
ביי די גרענעצן דער זעלנער,
אויפן טראַקטאָר דער קיבוצניק,
און דער קינסטלער ביי זיין קונסטשטיק —
אין ישראל — פולע וואָך!
וואָס באַדאַרף מען נאָך?

אָפּגעיומטובט, אָפּגעפריילעכט,
ברידער, שוין גענוג!
דאָ אַ צייט צו זיין אַ מלך —
טרינקען וויין פון קרוג.
דאָ אַ צייט צו לייגן ציגל
אין ישראלס וואַנט
און פאַר טרוים, וואָס אויפגעהיגלט —
נעם אַ ברעט אין האַנט!
ס׳איז גענוג פאַראַן צום בויען,
האַקן שטיינער, רייסן סלאַיעס,
זייען, אַקערן און שנײַדן —
זאָל די נויט אונז אַלע מיידן.
ווער ס׳איז אָרעם, ווער ס׳איז רייך —
אַלע, אַלע גלייך...

דער מולדתס אַלע קינדער
פון ישראלס שטאַם.
און אַברהם אָבינוס רינדער —
אויך געגוג מסתם —
וועט די פּאַשע זיין אויף פעלדער —
די נאָר זיי און פלאַנץ,
אַז די מי זאָל זיין דער העלד דאָ... —
ניט פון גאָלד דער גלאַנץ,
וואָס באַקרוינט די מיוחסים —
שוואַרצע בירזשע, דאָלאַר-האָסע,
ליליענבלומער שפּעקולאַנטן, [32]
גאַנצע כמאַרעס פוסטע פּראַנטן,
תל-אביבער קאַבאַרעט —
אַט דאָס אַדלגרעט...

ג

דאס לאנד פון מילך און האניק...

ס׳איז אַ ליכטיק-שיינער חלום,
וואָס דו גיסט צו מאָל אַ מאָל אים:

אַז דער טיש זאָל זיין געגרייט —
אַלעמען מיט זאַלץ און ברויט...

גאָט האָט צוגעזאָגט די אבות —
פאַר זיין פאָלק נים אויף קאַטאָוועס,

ווען נאָר דאָס גוטס פאַרגינט —
מילך און האָניק איבערינט...

דער כנרת, מאַמע זיסע!
וויפל פישן דאָרט די פישער...

נייע גאָבן יעדן טאָג
גיט דער עמק אונז אַ טראָג...

און אין סדום ביים ים המלח
די וואַגאָנען פאָטאַש צייל איך —

דעם מאַגנעזיום און דעם בראָם,
אַז איך קען דעם חשבון קוים...

מילך און האָניק — דאָס איז ווייניק —
אויך דער קופער אָפּגעריייניקט

פון דעם מלך שלמהס צייט [33] —
זיינע שאַכטן איצט באַנייט.

און דער נגב, גאַט מיין ליבער! —
נאַפט און אייזן אין די גריבער —

לייג דעם אויער צו דער ערד,
ווי עס קאָכט דאָרט און עס יערט...

און עס בעט די ערד די קינדער:
נעמט פאַרגוואַלדיקט מיך אַצינדער —

שוין צוויי גאַנצע טויזנט יאָר
בתולהט אַלץ מיין וויסטע וואָר...

וויינט די גוטע ערד מיט טרערן —
טויעז, וואָס אומזיסט פאַרצערן —

וואַרט זי אַלץ אָפּ איר באַגין
אין איר דורות-טרוים פאַרשפינט...

ד

דער מענטש — אונזער אוצר

נאָר דער גרעסטער פון די אוצרות
איז דאָך אונזער מענטש פאַרשטייט זיך...

וואָס אים איז אויף אונזער ערד
איבערמאַכן אַלץ באַשערט —

אונזער עמך שער און אייזן —
וואונדער קען ער דאָך באַווייזן:

אַלע סודות פאַר זיין מוח,
אַלע פעלדזן פאַר זיין כוח,

אַלע הויכן פֿאַר זײַן טראַט,
אַלע טאָלן פֿאַר זײַן גנאַד...

אַלע װאַסערן, ביים ברעג
אײַנשפּאַנען אין לויף פֿון טעג...

װאָס דער מענטש קען אַלץ באַשאַפֿן:
אָנלאָדן אין אונזער האַפֿן

רײנסטן עפּלגאָלד אַ שיף,
אויסמעסטן די טיפֿסטע טיף

און די װײַטסטע װײַט דערגרײכן,
אונטן, אויבן, אַלע הײכן...

פֿייגל אויפֿבויען פֿון שטאָל...
איבערבויען נאָך אַ מאָל

דאָס װאָס איז שוין אַלט געװאָרן —
מי און מוח צו פֿאַרשפּאָרן.

װיפֿיל אוצרות יעדע שעה
קען דער מענטש באַשאַפֿן דאָ,

אַז ס'זאָל קײנעם גאָרניט פֿעלן:
פֿויגל־מילך, קאַנאַריק־טרעלן...

ברויט פֿאַר יעדערן צו זעט
און פֿאַר רו אַ רײנע בעט...

ה

אונזער גוטע מי

יעדע שעה מיט גאָלד צוגלייך —
פון דער מי דער גוטער —
אונזער טייער לאַנד באַרייכט
ברויט און מילך און פּוטער.

סטאַדעס שעפּסן אינם פעלד,
נגבס פליען פאַרזייטער.
טריקעניש דעם וועג פאַרשטעלט —
גרינע ביימער-ברייטן...

באַוול-קנוילן — ווייסער שניי
אין בית שאָן [34] דעם הייסן,
וואַלן טייערע פאַרגרייט.
אין גליל מען ווייסט שוין

פון דעם בעסטן טאַבאַק דאָרט —
שמעקעדיקער ריח
און מען גיט זיך שוין אַ פּאָר
צו פאַרזייען טיי אויך...

רייז און צוקער, קאַווע-פלאַנץ,
וואָס איר ווילט נאָר האָבן.
אין כפר-אתא [35] — שפּולנטאַנץ... —
באַלן לייוונט-גאָבן

וואַקסן אָן מיט יעדער שעה —
גאַנצן לאַנד באַקליידן.
וויפל רייכטימער נאָך דאָ —
שווער אַלץ אויסצורעדן!

נאַר אַווו קומט אַלץ אַהין? —
פרעגט זיך דאָך די קשיה.
ווי אַזוי און ווו פאַרשווינדט
די עשירות ראשע?

ז

למה ומדוע?...[36]

אויב די מי איז גאָלד צוגלייך —
לאָזט עס מיך ניט רוען;
כ׳בין אַ בעלן פרעגן אייך:
למה ומדוע?

ווי אַזוי געשעט דער נס —
פון „צו פיל" ווערט, זעט איר,
אַז דער אביון נישט דערעסט
און דער נגיד — פּעטער?...

ווער האָט עס אַזוי פאַרטראַכט
אין זיין דמיון שוואַרצן —
אויסגעמישט דעם טאָג מיט נאַכט —
שטיינער אויפן האַרצן?

ווו די זון — אַ שאָטן באַלד,
ווו די פרייד — דאָרט צערן...
גיט די טיר זיך אַ צעפּראַל —
לויפט דער ווינט פאַרשפּאַרן...

אונזער היים, אוי גאָטעניו!
שבת אחים יחד?[37] —
שנאה-גלי צעזאָטענע —
בייטשן-פייף פון פחד!

ווילע-פראַכט, צעשפּאַרטע זעט,
גאווה-גאָלד — צעשימערט.
און ניט ווייט אַן אהל, זעט —
וואַקסט אַרויס פון קימער...

קינדערלעך אויף בעטלברויט —
הוילע לייב אין שמאַטעס —
מאַמע וויינט זיך אויס דעם טויט —
טאַטע הינטער קראַטעס...

ווער האָט עס פאַרטראַכט, אוי זאָגט,
אַז די היים אין טרערן —
איינעם זאָל זי זיין אַ פּלאָג —
צווייטן — שפע מערן?

אויב די מי איז גאָלד צוגלייך —
לאָזט עס מיך ניט רוען —
כ'בין אַ בעלן פרעגן אייך:
למה ומדוע?

למה און פאַרוואָס די הענט,
קרעפּטיקע און האַרטע,
וועלכן הילפלאָז צווישן ווענט —
צווייגן אָפּגעדאַרטע? —

הענט וואָס בענקען נאָך דער זעג,
הענט דעם ליים צו מישן,
הענט וואָס ציילן שוין די טעג —
בטלע בשישים.[38]

איז נישטאָ וואָס אויפצוטאָן
שוין אין דער מדינה ?
אַליך פאַרבויט איז און פאַרטאָן —
אַלע מדברים גרינען ?

אַלע הייזער אויפגעשטעלט —
היימלאָזע ניט מערער ?
און דער לעצטער שוין געצעלט
שטייט אין פעלד אַ לערער ?

אַלע קינדער פונעם לאַנד —
אַנגעטאָן ? אין שולע ?
אַז ניטאָ שוין פאַר דער האַנט
קיין שום מי, קיין פּעולה ? [39]

אדרבא, זאָגט זשע מיר,
יידן, קעפּ, חכמים :
אויב עס איז אַ שאָד די מי —
בין איך אַזוי תמים [40] —

און איך קען גאַרנישט פאַרשטיין
ווו איז דאָ דער סדר :
איינער זאָל אין דחקות גיין,
פּוסט און פאַסט כסדר

— און דער צווייטער, הערט נאָר הערט —
אין אַ שמאַלץ-גרוב שווימט ער,
אַז דעם לאַנגווייל, נעבעך שווער,
אינעם כוס פאַרטרינקט ער . . .

איז אַ ייד אַ יידן גלייך? —
טאַ פאַרוואָס אַצינדער,
דער וואָס איז ווי קורח רייך —
פויגלמילך די קינדער —

אַז זיי פעלט שוין גאָרניט מער —
קאָסעס אויפצוברעכן... [41]
און דער צווייטער ייד — פאַרצערט —
סקאָרינקעס ער רעכנט —

אויסצוטיילן יעדן קינד —
הונגער אָפּצונאַרן,
ביז אַן אַרבעט ער געפינט —
קינדערלעך פאַרקוואָרן?...

אַלץ אין היימלאַנד איז פאַראַן
און ס'קען זיין נאָך מערער!
ס'דאַרף נאָר זיין די גוטע האַנט
און די קאָפּ צום קלערן...

נאָר דערווייל, ווו קומט אַהין,
פרעג איך אַלץ די קשיה:
ווי אַזוי און ווו פאַרשווינדט
די עשירות ראַשע?

ז

דאס ליד וואס מיר דארפן היינט זינגען

כ'ווייס, אַ איך ווייס: אונזער היימלאַנד איז הייליק!
אונזער היימלאַנד, ווי בלוט פונם האַרצן איז טייער —
אין איר פרייד און איר טרויער מיין האַרץ איז באַטייליקט —
אינעם בלוט פון די אידעלע זין, די באַפרייער,
אינעם שווייס פון דער מי, וואָס די ערד טוט באַנייען
און דעם ביטערן גורל פון אַרבעטס-מענטש טייל איך —
אין זיין ליכטיקן שטרעבן פון קלעם זיך באַפרייען —
ווייל איך געבן מיין טייערסטע ליד אים צושטייער.

כ׳ווייס, אַ איך ווייס, אַז דער טאָג, ער וועט קומען:
עוולה פון לאַנד, זי וועט ווערן פאַרשניטן.
טרייבן מען וועט פון די שטיבער דעם אומער —
אפשר מיט ליבשאַפט און אפשר מיט ריטער...
ס׳זאָל יעדער ווינקל פון שלעכטס זיין געמיטן
און אַנשטאָט דערנער — די ווינטקייט צעבלומען —
דעמאָלט, מיין לאַנד, וועסטו ווערן פאַרהיטן —
די זאַפט פון דער ערד און די פרייד פון די בליטן.

דעמאָלט מיין הײמלאנד — ניט לאַנג שוין צום ווארטן —
וועט מען ניט האַנדלען מיט בלוטן ווי סחורה...
מעסטן און וועגן די גופים פאַרשטאַרטע —
אונטערגעשניטענע זין ביי די טויערן...
„פרעמדע" צי „אייגענע" — מאַמעס אַן מורא
וועלן באַגעגענען קינדער געגאַרטע —
שלווהדיק-ברוויזיקע יונגען ביי האַרהם —
יעקב און דני און מחמוד און פורת...[42]

דאָס איז דאָס ליד, וואָס מיר דאַרפן היינט זינגען,
ברידער פון מי און פון אַקער און אייזן:
אונזער מדינה — די עוולה באַצווינגען —
זי זאָל חלילה אין האַרץ זיך פאַרבייסן...
קינדער אין וויגן און שניי-ווייסע גרייזן
זאָלן אַ ברודערשאַפט-ניגון צעקלינגען —
ערד פון נביאים זאָל ווידער היינט אייגזען:
אחרית הימים — שוין וואָר איז די מעשה!!!

אַריבער די שטעכיקע דראָטן...

א

דער בלוטיקער שניט איז געראָטן...
און העלדזער, ווי זאַנגען באַנאַנד —
פאַרשניטן האָט די אייגענע האַנט
אַריבער די שטעכיקע דראָטן...

די גרענעץ פאַרווישט איז געוואָרן —
ווו קיביע? און ווו איז יהוד? [43] —
אין בראַנדיקן זאַמד איז דאָס בלוט
אויף אייביק געגאַנגען פאַרלאָרן...

געבליבן איז אונז נאָר דער צער
אַריבער די שטעכיקע דראָטן.
און מאַמעס מיט אויגן פאַרשטאַרט —

אויף חורבות פון נעסטן געטראָטן.
געבליבן אַ גרויליקע נאַכט —
אין דמיון פון שטן פאַרטראַכט...

ב

זאָל זיין, אַז בלוט איז ביליק, ביליק
און ס'איז גענוג אַ ווונק פון פיינט —
אַ ברודער זאָל אַ ברודער ווילק
פאַרשטעכן אינעם האַרץ אַריין?

זאָל זיין, די ערד איז אַזוי ווייניק,
אַז רחלס קינדער זאָלן באַלד
פאַרסמען יעדערער זיין קוואַל —
דאָס לאַנד זאָל בלייבן וויסט און שטייניק ?

אָ, נייז, די ערד פאַראַן גענוג ! —
דער פרישער קוואַל — פאַר שאָף און רינדער,
פאַר ליפּן דאַרשטיקע — אַ קרוג —

מיט ליבשאַפט אַנטרינקען די קינדער,
נאָר ס׳פירט פון ווייט אַ פרעמדער, האָס
און ס׳ווערט די ברידערשאַפט פאַראַשט...

ג

מאַמע מיינע פון יהוד,
הערסט פון קיביע די געוויינען ?
אויסגעמישט איז שוין דאָס בלוט
פון די עופהלער די קליינע...

ס׳וועט שוין קיינער אין דער וועלט
אייער בלוט מער ניט צעשיידן...
און די קללה וואָס איר שעלט —
פאַלט זי דאָך פון אייך, פון ביידן !

מאַמע מיינע, שוועסטער, הערט :
איבער ביידע ירדנס ברעגן
האָט דער פיינט ניט אויפהערט

אייער ברוסט מיט שנאה פלעגן...
נאָר אין אייך איז עס געווענדט —
אייער ליבשאַפט אים פאַרלענדט !

סעפּטעמבער, 1953

אַזוי איז געווען אין אָקטאָבער

(פון ציקל „סיני״) [44]

אַזוי איז געווען אין דעם חודש אָקטאָבער:
אין אוראַלטן לאַנד האָט געברענט דער ציגאָבער.

ביים כרמל צופוס, די האַרבסטיקע גסיסה
האָט בלעטער פון ליידיקן כרם [45] געריסן...

און ערגעץ אין עמק עס פלעגן זיך ווייזן
געפליגלטע געסט פון אַ ווייטלעכער רייזע —

אויף יידישע פעלדער אַ כאַפּ-טאָן אַ דרימל
און ווייטער צום דרום, באַגין אויפגעהימלט...

אַזוי איז געווען ביי די היימישע ברעגן:
צום ירדן געפירט האָבן זאַנפטיקע שטעגן,

דער סאַד פון באַנאַנען מיט גאָלד אָנגעקוואָלן,
די בערג ביים כנרת מיט נעפל פאַרמאָלן

און ערגעץ אין שפּאַלט פון אַ פעלדז אין גליל [46]
אַ פּאַסטעך זיין אומעט אין פלייט האָט פאַרשטילט

אַזוי איז געווען אין דעם חודש אָקטאָבער:
אין אוראַלטן לאַנד האָט געברענט דער ציגאָבער,

און פלוצלונג אין מיטן אַ טאָג אַזאַ העלן,
גלייך ס'וואָלטן אין ים זיך צעדונערט די וועלן,

די ערד פון אברהם און פון יצחק און יעקב
אין פייער און פלאַם האָט געגעבן אַ האַק אויף!

די לופט האָט זיך איבערגעבראָכן אויף צווייען
פון טאַנקען-געהילך און דערווערגטע געשרייען...

פון בלוט און צעריסענעם גלידערגעצאַפּל
און שרעק, וואָס פאַרגליווערט געוואָרן אין אַפּל.

אָ, גאָטעניו ליבער, ווי האָסטו דערלאָזן!? —
די שריפה פון אומקום מען זאָל זי צעבלאָזן!? —

די האַנט פון רציחה און גזלה פאַרהויבן?
די צביעות זאָל אַנטאָן די אומשולד פון טויבן...

די מערדער, וואָס פירן די זין צו דער שחיטה —
דאָס פאָלק זאָל זיי בענטשן ווי העלדן און ריטער?

אַזוי איז געווען אין דעם חודש אָקטאָבער:
אין שויבן פון יידישע הייזער, ווי ראָבן

געפּיקט האָבן נייסן פון פראָנטן און קריגן,
ווו טויט און פאַרניכטונג עס האַלטן אין זיגן,

ווו שרעק שטייט ביי יעטוועדער טיר אויפן לויער
און ס'וויינט אויף אין מאַמישע הערצער דער טרויער,

און ערגעץ, אַ ערגעץ עס הויבן אָן קלינגען
די גלעקער פון אָבל מיט מעשענע צינגער...

נאָוועמבער 1956

דער ערשטער זיג...

ביי קאַסעם[47] איז געווען דער ערשטער זיג.
און די נצחונות האַלט מען נאָך אין ציילן:
געפאַלן איז צו ערשט דעם שונאס ציג —
דערנאָך, אַ יינגעלע לעם איר — דריי איילן...

דערנאָך, אַ ברודערל געפאַלן פון אַ קויל —
די שיסער האָבן גוט געצילט — געטראָפן!
אַז מאַמעס האַרץ פאַר שרעק האָט אויפגעגרוילט,
איז זי דאַן אויך פון שטוב אַרויסגעלאָפן

און ווי אַ בוים געפאַלן אויפן וועג —
די הענט ווי צווייגן אויף די קינדערלעך פאַרשפרייט...
דער שיסער האָט פאַרגרעסערט זיין פאַרמעג
און ס'איז זיין האַרץ צעוואַקסן זיך פאַר פרייד.

אַ קלייניקייט, אַ קלייניקייט די זיגן —
צו גיין אין שלאַכט אָן מינדעסטן פאַרלוסט! —
דער שונא — זיינע מענטשן, זיינע ציגן. —
זיי וואַלגערן זיך ביי אַ יעדן קוסט...

דאָס פאַטערלאַנד האָט זיגן דאָך געהייסן!
און ס'בלייבט נאָך בלויז אַרויסהענגען די פאָן —
דער שונא און די גאַנצע וועלט שוין ווייסן:
די העלדנטאַט ביי קאַסעם אָפּגעטאָן...

דעצעמבער, 1956

איך זאָל זיך פרייען?

— ?איך זאָל זיך פרייען מיט די זיגן
!די זיגן זיינען אַ מפּלה
מיין היימלאַנד, האָסט ארויפגעשטיגן
...אויף שטעג פון בלוטיקע באַצאָלן

?ווו פירט דער וועג פון שווערדן-קריגער
!צום טיפן אָפּגרונט פון נקמה
— דער טויט אַליין וועט זיין דער זיגער
...מיט זיג וועט זיין געקריינט זיין נאָמען

ס׳האָט קיינער נאָך-ניט זיינע פריידן
— אויף קברים פון אַ פאָלק פאַרצייכנט
,ער וועט זיך מיט דער שווערד ניט שיידן
...ביז די נקמה וועט אים גרייכן

,מיין היימלאַנד, זיי געהיט פון זיגן
...וואָס מאָנען שפּעטער אַ באַצאָלונג
פאַר דער גערעכטיקייט זיך קריגן
— איז דיר פון אוראַלט אָן באַפוילן

און נישט דעם גאָט פון כוח דינען
— איז אָנגעזאָגט דיר פון פאַרצייטנס
דיין אייגן גליק וועסטו געפינען
!אין מאָרש פון מענטשהייט דער באַפרייטער

נאָוועמבער, 1956

איינער...

אַלע זיינען שוין פון פראַנט געקומען;
איינער, נאָר דער איינער האָט פאַרפעלט —
טראָגט מען קיינעם ניט אַנטקעגן בלומען,
נאָר דעם איינעם — יאָרצייטליכט מען שטעלט...

און דער איינער, אומעטום איז איינער,
אומעטום בלייבט ליידיק-וויסט זיין אָרט —
ניט פאַרנעמען וועט אים מער ניט קיינער,
ניט דערערדן מער שוין ניט זיין וואָרט...

ניט דערלאַכן מער ניט זיין געלעכטער,
ניט דערזינגען מער שוין ניט זיין ליד...
און ניט זיין, ווי ער שוין, דער גערעכטער,
און ניט זיין, ווי ער, שוין קיינמאָל מיד,

און ניט קושן אים אין נאַכט פון גנאַד און
צוטוליען זיין הייסן קאָפּ צום ברוסט...
און ניט זיין ווי אים עס וועט א שאָדן
יעדער טראָפּן טוי אין פרילינג-קוסט...

קיינער וועט זיין אָרט שוין ניט פאַרנעמען —
אין אַ מאַמעס האַרץ וועט בלייבן ער —
ביזן לעצטן ציטער פון די ברעמען,
ביזן לעצטן פינקל פון אַ טרער...

און דער איינער, אומעטום איז איינער,
אומעטום אויף אונזער גרויסער ערד...
אומעטום בלייבט ער דער איינציק שיינער,
אומעטום זיין גורל אים באַשערט —

אַט דער איינער, וואָס איז ניט געקומען
פונם פראָנט מיט אַלעמען צוריק —
טראָגט מען קיינעם ניט אַנטקעגן בלומען
און די פרייד אין האַרצן מען דערשטיקט...

נאָוועמבער, 1956

ווי אומגלויבלעך

אַז דאָס זאָל געשען אויף דער ערד דאָ,
דער אוראַלטער ערד פון מיין שטאַם
און מיר אַט דער גרויל זיין באַשערט דאָ —
דער ביטערער טעם פון דער שאַנד —

ווי אומגלויבלעך-גרוילנדיק! ווידער
איך הער דאָס געקנאַל פון דער ביקס
און ס׳פאַלן, און ס׳פאַלן די ברידער,
ווי אונטערגעשניטן געוויקס...

די וואַרשעווער נאַכט קומט קאַפּויער
ביי מיר אויף דער אייגענער ערד!
דער שוידערגעגרילץ פון אַ טויער,
וואָס רייסט אויף מיט שרעק דאָס געהער...

דער האַסטיקער קלאַפּ אין די טירן
און מאַמעס יללה-געוויין,
די בלוטן אין אָדער פאַרפרירן
ביים גרויליקן אויסגעשריי: „גיין!"...

נאָוועמבער, 1956

די טרערן זײַנען ניט קיין טרערן...

מײַן הײמלאַנד, אין די טויזנט פּײַנען —
דײַן ערד געװאָרן איז פֿאַרשטײנט.
און אויף די שטײנער װאַקסן װײַנען —
פֿון כּרמל-טויען אויסגעװײנט.

אין די גלילער דערפֿער — שאַריען —
די שרעק — אַן אַלטער בעטלער קומט.
מײַן הײמלאַנד, עמיצן צי אַרט דען,
אַז די נקמה דאָרטן ברומט —

אין מאַמעס װײַטאָגן פֿאַרגאָסן ? —
דער זון איז זוכן ברויט אַװעק —
אַ בר-מינן ליגט ער צעשאָסן —
פֿאַרװאַלגערט אויפֿן זײַט פֿון װעג...

די זאָרג דערגײט שױן ביז צום האַרצן,
דער אומרו ביז צום קינדערװיג.
די שטערן אײַנגעהילט אין שװאַרצן —
זײ װערן אין די נעכט דערשטיקט...

װי לאַנג, װי לאַנג נאָך װעלן קלינגען
די אבל-גלעקער אין מײַן לאַנד
און ס'װעט דער טויט זײַן שירה זינגען...
צו אונזער שפּאָט און אונזער שאַנד ?

די טרערן זײַנען ניט קיין טרערן
און דער געשרײ װי ניט דערהערט !
און ס'װיל דאָס האַרץ זיך נאָך געװערן —
אומזיסט איז אים דאָס אַלץ באַשערט...

דעצעמבער, 1956

איבראַהים (סאָנעטן) [49]

(סאָנעטן)

א

איבראַהים, סע זינגט עפּעס אַזוינס אין מיר —
קען זיין, אַז אין דער נאַכט וועסטו דערהערן,
ווי מיינע ליפּן אַזאַ קלאַנג באַשווערן —
ער זאָל אַ טראַג טאָן זיך צו דיר, צו דיר —

דורך אַלע טויבקייטן פון קאַלטן שטיין,
דורך אַלע קראַטעס פון פאַרראַסטן פענצטער,
דורך אַלע שמירות פון די נאַכטגעשפּענסטער —
צו דיין געלעגער אין דער נאַכט דערגיין

און ווי אַ פרילינג-ווינטל קיל אַ גלעט טאָן
דיין אויסגעבענקטן שטערן ביי דער וואַנט...
אין אַט די לאַנגע שעהן אַנגסטיק-שפּעטע —

איך וויים איבראַהים, ווי דו גאַרסט אַ האַנט,
וואָס זאָל דיר אומהאַלדזן, צום האַרצן דריקן —
טאָ זאָל מיין גרוס מיט ליבשאַפט דיר באַגליקן!

ב

אויף הויכקייטן פון אויבערשטן גליל —
אין תכלת-שיין פארשפינט האט זיך דיין לעבן.
די גאנצע פרייד איז דיר דארט אפגעגעבן —
די פרייד, וואס קיינמאל ניט געווען צופיל.

איך וואלט פארגליכן דיר צום אדלערפלי,
נאר ס'איז דיין פלי אן אנדערער, איבראהים!
דו האסט געוואלט דיין דלות-היים באפרייען,
וואס פול מיט עלנט איז, מיט הונגערמי.

א ברויט, א בוך — די דארשטיקייט צו לעשן
און די הכנעה אויסברענען פון בליק —
דערפאר האט מען פארשפארט דיינע מעת-לעתן

און צוגערויבט ביי דיר דאס גרעסטע גליק —
די יוגנט וואס אויף פרילינגפערד געריטן —
אין קייטן פונעם אנמאכט א געשמידטע...

ג

איך ווייס איבראַהים, אַפּטער לאַנג נאָך חצות,
עס ברענען אָפענע אַלץ דיינע אויגן,
גלייך פונקען צוויי אין חושכניש פאַרפלויגן...
די בליקן דיינע — גליאיקער פארדראָס.

דאָס בלוט גיט דיר אַ שטויס ביז סאַמע האַרצן —
אַ שטורעם אַ געפּענטעטער אין לייב...
אַ יוגנט, אַז אין שטיינגרוב מען פאַרטרייבט
און בלויז אין צלם-קראַט די שטערן קוואַרצן —

ווי שווער, ווי פינלעך שווער עס איז די נאַכט!
די בענקעניש — אַ נאַגנדיקער וואָרעם —
גלייך אַ תהום וואַלט דיר זיך אויפגעמאַכט...

דו וואָלסט אַ הייב געטאָן דיין יונגן אָרעם
און מיט דער פויסט אַ זעץ געבן אין וואַנט,
אַז ס'זאָל אַ ציטער טאָן די נאַכט אין לאַנד!...

ד

פאַרוואָס? פאַרווען? ניט דו אַליין בלויז פרעגסטו!
דער שופט פון פסק-דין דעם אומגערעכטן —
אַ שומר פונעם טרויעריקן נעכטן —
פאַרשטעלן צו דער זון, ער פרווט דיין וועג —

ישראלס שטים — זי רעדט ניט פון זיין מויל!
ווייל שטאַרקער פון פסק-דין ביסטו איבראַהים!
ווייל אונזער ליבשאַפט אויסגעפרוווטע, טרייע
געשענקט זי ווערט דיר אויפן גאַנצן קול!

אַ ברודער ביסטו אונז אין דעם געראַנגל
און די גערעכטיקייט איז אונזער פאָן.
און אויב דער גרויסער שקר דאָ נאָך היינט גילט —

איבראַהים, זע: זיין סוף ער איז שוין נאָענט!
ישראל, לאַנד פון אונזערע נביאים —
אין רום פון אונזער גבורה וועט צעבליען.

ה

דער ביטער-טעם פֿון נאַגנדיקער בושה,
ווי זשאַווער פֿרעסט אַדורך מיין האַרץ, איבראַהים!
און ווי אַ פֿויגל פֿון דער שטייג וויל זיך באַפֿרייען
מיין צאַרנדיקער אויסגעשריי: גענוג שוין!

הערט אויף צו לעסטערן, הערט אויף צו שלאָגן!
אַ יעדער קלאַפּ הילכט אָפּ אין אייגן ברוסט —
דעם בלוטנדיקן, כאַרכלדיקן הוסט
פֿון ברודערלייב, ווי קען איך עס פֿאַרטראָגן?

די שענדער פֿון ישראל אָט די נייע —
ווי קורצזיכטיק און ווי געשלאָגן בלינד —
זיי מיינען טאַקע אַז לית דין לית דיין,[50]

נאָר ס'ווייסט שוין אין גליל אַיעדעס קינד
און ס'ווייסט די וועלט, ווי לאַנג און ברייט אַרום:
דער שולדיקער זיין האַרבע שטראָף פֿאַרדינט!

ו

און זאָל עס קלאָר זײַן װי דאָס ליכט פֿון טאָג:
פֿאַרטונקלט אין גליל איז אונזער תּכלית...
דאָס גאַנצע לאַנד, פֿון דן און ביזקל אילת,
גלײַך ס'װאָלט אין ניט געשטילטן צער געקלאָגט:

אַן אָדלערױנג פֿאַרטריבן איז פֿון באַרג —
די פֿליגלען זײַנע אײַנגעשמידט אין קײטן.
אױ, אַלע טרערן בליקן אים באַגלײטן,
אױ, אַלע ליבשאַפֿטן אים ניט צו קאַרג.

דער אָדלערױנג, װאָס האָט שױן אױסגעפּרוּװט
די צװאַנציק פֿרילינגען אין די מרחקים —
פֿון שטײנערשטײג עס טראָגט זיך שטאָלץ זײַן רוף:

מײַן טרױם װעט איר אױף שטיקער ניט צעהאַקן!
און מיר איז נאָך באַשערט צו פֿליען הױך —
דאָרט װוּ ס'דערגרײכט ניט אײער מינדסטער הױך...

ז

אויב נאָך אַ מאָל וואָלט זיין מיר היינט באַשערט
אַ שימער טאָן מיט פאַרבן פון דער יוגנט —
איבראַהים, ס'וואָלט געווען פאַר מיר גענוגנט,
ווי דו אַ רויש-טאָן אויף דער מוטער'ערד

און ווי דער פרילינגגווינט דאָרט אין גליל —
אין ליימהייזקעס אַריינגווייען די בשורה:
די מענטשן האָבן אויפן בבל-טורעם
די שפּראַך פון האַרצן גליאיקן דערפילט...

ווי דו איבראַהים, מיינע צוואַנציק יאָר
האָב איך אַמאָל געלייגט אויפן מזבח...
אַ לעצטער פון אַ יענעם גבורה-דור —

דערשטיקטן אין די בונקערס — אַליין נאָך שטיי איך
מיט פּאָן דער אויפגעפליגלטער אַנטקעגן פיינט —
און ווי אַמאָל — מיט דיר צוזאַמען היינט!

ח

איבראַהים, אונזער שטאָלץ און אונזער צאַרן.
אַז ווויל צום פאָלק, וואָס האָט אזעלכע זין!
אַז ווויל צום קלאַס, וואָס דו זיין חלום שפּינסט,
אַז ווויל צום לאַנד, וואָס דו ביסט איצט זיין האַרן —

דער גאָלדהאַרן פון אַלע שענסטע טרוימען —
די ברידערשאַפט די גרויסע פון אַ דור,
וואָס דורך דיין האַרץ פאַרוואַנדלט אין דער וואָר —
זי שאַלט דורך אַלע וואַלקנדיקע רוימען.

פאַר דיר איבראַהים, אונזער הימנליד —
דורך דיקסטע קאַרצערוועגט וועט דיר דערגרייכן.
די בענקשאַפטן פון ברויזיקן געמיט —

זיך דורכרייסן זיי וועלן אַלע הייכן.
פאַר דיר איבראַהים, אונזער בלוט אין גליד —
די ליבשאַפט פון אַראַבער און פון ייד!

יוני—יולי, 1958

צו מיין חבר מחמוד שריידי

די שענסטע בלום פון פרילינג, מחמוד שריידי [51] —
פאַר דיר, פאַר דיר האָב איך זי היינט פאַרגרייט.
ווען איך זאָל קענען איצט אַן ווערטער ריידן —
אַ שפּראַך אזא, וואָס נאָר אַ האַרץ פאַרשטייט,

וואָלט איך אַ סוד דיר ווען אַנפאַרטרויען,
אַ, חבר מיינער, מחמוד שריידי, היינט,
אַז אַט דער פרילינג הינטער תפיסה-טויער,
מיט טויזנט חנען האָט זיך מיר צעשיינט... —

דער פרילינג פון דיין האַרץ דעם אויפגעזידטן —
די ליכטיקייט, וואָס שלאָגט פון דיר אַרויס,
און די פאַראַכטונג אין דיין בליק צעגליטן...
אַנטקעגן שונאס דראָענדיקער פויסט.

יהודה דער איש קריות, זילבערטאַלערס [52] —
האָט ער געמיין געשטופּט דיר אין דער האַנט —
פאַר בגידה [53] האָט ער דיר געוואָלט באַצאָלן
מיט אייגענער דער דורותדיקער שאַנד...

דער בוגד האָט געפּרוווט דאָס וויסטע מזל,
נאָר קען מען קויפן דען אַ קאָמוניסט?
די פריי צוריקבאַקומען אויף אַ טאָץ זאָלסט —
צי ווערט זי דען געשענקט אומזיסט, אומנישט?

מיט וואָס, מיט וואָס קען ער דען אַנדערש צאָלן,
אַז אויסגעליידיקט-אָרעם ז׳ער אַליין?
די דרייסיק, די פאַרעטערישע טאָלערס —
אַן אייביקייט זיי בראַנדן זיין געביין! —

נאָר דו ביסט רייך, מיין חבר מחמוד שריידי!
אַ לויטערקייט דורך דיינע קראַטן קוואַלט...
און כאַטש אַ תפיסה-וואַנט טוט אונז צעשיידן —
דער פרילינג ביי דיין קאַמער זיך פאַרהאַלט —

ביסטו, ביסטו פון ליד מיינעם דער ניגון!
מיין יעדן זילב האָסטו דאָרט אויסגעאַנט
אין פייערגלויבן, אַז די פאָן וועט זיגן —
די פאָן פון ברודערשאַפט אין אונזער לאַנד!...

אַפּריל, 1959

אויב מיין ליד

א

אויב מיין ליד איז די פרוכט אויפן בוים,
וואָס מיט גילדערנער שיין אַנגעגאָסן,
איז אַ שייער אַ פולער מיין טרוים —
און מיין שפע — אַריבער די מאָסן.

ביים צופוסנס פון כרמל באַגין,
הויבט מיין ליד דעמאָלט אָן דאָרט צו וואַקסן.
יעדעס טראַפעלע טוי-סעלעדין,
סע צעפלאַצט פון גינגאָלדענע שלאַקסן

און אַ זילב נאָך אַ זילב, גליד נאָך גליד,
גלייך די יאָדערס, מיט פלייש זיך באַלייבן —
אַט אַזוי צייטיקט אויס זיך מיין ליד,
וואָס באַשערט מיר די שפע צו קלייבן.

ב

אויב מיין ליד — דאָס געזאַנג פון מאַשין —
איז דער קלאַפּ פון מיין האַרצן דער ריטם...
און די פרייד, אַ, די פרייד איך געפין
אין דעם שטאָל ביזקל ווייס אַ צעגליטן.

אין מפרץ, וואָס אין חיפה דער שטאָט,
שמעלצט מיין ליד זיך אין בראַנדיקן טיגל —
אין אַ יעדן אָן אַרבעטער-טראָט,
אין אַ יעדערן לייג פון אַ ציגל —

שמידט אַ זילב אין אַ זילב זיך אַריין —
אַט אַזוי קומט דאָרט אויף שוין דער ניגון —
דורכגעוועבטער מיט פרייד און מיט פּיין,
וואָס די מאַמעס אים זינגען ביי וויגן.

ג

נאָר מיין ליד איז די פרוכט אויפן בוים
און מיין ליד איז דער קינדערשער חלום.
און די ליכטיקסטע שיין אין מיין טרוים —
אַט די הייליקע זילבן צוויי: ש ל ו ם.

יעדער מינדסטער שפּראָץ אויפן בייט,
יעדע שוואַרץ-אויפגעאַקערטע סקיבע,
יעדעס האַרץ איבערפולטע פון פרייד,
יעדע ווידעראַנטפּלעקונג פון ליבע —

אומעטום אין מיין שטראַליקן לאַנד;
פון מטולה ביז אילתער ברעגן —
מיט די זילבן צוויי, שלום, באַנאַנד —
גייען ברידער די מאָרגנס אַנטקעגן.

1955

II

אייביק-גלייביק

איין מאָל האָט געזאָגט מיר מיין געוויסן

איינמאָל האָט געזאָגט מיר מיין געוויסן:
זעסט אַן עוולה — קיינמאָל ניט פאַרגעס,
ביז זי ווערט פון וואָרצל אויסגעריסן —
שטיי מיט איר אין גלוטיקן פאַרמעסט!

ווייל די עוולה, וואַקסט זי זיך פונאַנדער —
זינקט אַראָפּ דער מענטש אין ווינד-און-וויי...
נאָר עס קען און מוז דאָך ווערן אַנדערש! —
זאָגט מיר מיין געוויסן — די פּאַרטיי...

איינמאָל האָט געזאָגט מיר מיין געוויסן:
זעסטו גוטס — פאַרדאָפּל עס, פאַרמער!
אַז מיט ברייטע שטראָמען זיך צעגיסן
זאָל עס, אויף דער גאַנצער מוטער-ערד!

אַז די ערד מיט גוטס זאָל זיך צעבליען
און דאָס שלעכטס — ניט גרינג זיין דער פאַרזיי —
דאַרף מען נאָך אַ סך, אַ סך זיך מיען...
זאָגט מיר מיין געוויסן די פּאַרטיי...

איינמאָל האָט געזאָגט מיר מיין געוויסן:
נאָר דאָס גוטס, אַז דו האָסט אים פאַרמערט —
קען עס ווידער ווערן אויפגעריסן —
ביזן סאַמע פונדאַמענט צעשטערט...

זאָלסטו עס ווי ס'אויג אין קאָפּ פאַרהיטן —
ניט אַליין — מיט ברידער אין דער ריי —
מיט אַ האַרץ פון ליבשאַפטן צעגליטער...
זאָגט מיר דאָס געוויסן — מיין פּאַרטיי!!!

מאַי, 1961

איז גוט מיט אַלעמען צו גיין

ווי גוט, וואָס כ׳פיל דעם אָטעם פון מיין קלאַס.
אַיעדער טראָפּן בלוט טוט מיר דערציילן,
אַז ניט צו מיר אַליין געהערט דער האַס,
אַז אויך מיין ליבשאַפט כ׳דאַרף מיט וועמען טיילן...

דער מאַרש איז שווער. און ווי וואָלט איך אַליין
צום סאַמע שפּיץ פון באַרג אַרויפגעקלעטערט?
ביי יעדן מינדסטן שטרויכל כ׳וואָלט געמיינט —
איך פאַל אַראָפּ אין טיפן תהום צעשמעטערט...

איז גוט צו גיין מיט אַלעמען דעם וועג
דורך שטרויכלונגען, מפּלות, צו נצחונות.
און אויב עס גיט דאָס האַרץ אַ פּריר פון שרעק —
אין אויסדויער צו אויסהאַלטן כ׳געוויין עס.

אַ זעלנער בין איך פון מיין אַרבעטספּאָלק —
מיין פעדער איז די ביקס און די באַגנעטן.
אויך אין געפילן-פלאַנטער כ׳זוך אַ טאָלק —
דער טרויער זאָל מיין האַרצן ניט צעפלעטן...

נאַר איינס צו ווערן מיט מיין קלאַס

נאַר איינס צו ווערן מיט מיין אייגן קלאַס —
דעם קלאַס פון מי און הייליקער יצירה...
און אָפּוואַרפן פון זיך דעם שטיינבאַלאַסט
פון אַלע שימער-שערבלעך וואָס באַצירן

נאָך דאָ און דאָרט די קלאַנגען פון מיין ליד —
אַט דאָס זיינען פון האַרצן די באַגערן:
סע זאָל מיר קלאַפּן פון דער פרייד צעגליט,
און אויך דעם גאַנצן קלאַס מיינעם געהערן —

צונויפקאָרטשען אין צווייען זיך פון וויי,
ווען ס'וועט חלילה דראָען אַ מפּלה...
און שטענדיק זיך צו שטעלן אין דער ריי —
פאַר די פאַרלוסטן דאָפּלט אָפּצוצאָלן!

אַזוי זינגט אויס מיין יעדער טראָפּן בלוט:
מיין איך אין אייגן קלאַס זאָל זיך צעריגען —
זיין חלום זאָל אויף מיר אויך זיין באַרוט
און זיין נצחון אין מיין קלאַנג פאַרשפּונען!

אונדזער חלום

איז לעבן זע איך ניט קיין אַנדער טעם,
ווי נאָר דער רויטער פּלאַטערפאָן צו דינען,
אַז אויך מיין אַלטער בלוטנדיקער שטאָם —
זיין גרויסע היילונג זאָל אין איר געפינען.

איך ווייס, איך ווייס, די צווייפלער דאָ אַ סך
און מערער נאָך די שונאים אויפן לויער,
אַז אונזער פאָן צום תהום זאָל טאָן אַ קראַך
און מיר זאָלן זיך אַנטרינקען מיט טרויער —

נאָך אונזער חלום, וואָס ביים ווערן וואָר
האָט אים אַ בייזע האַנט פאַרוואונדעט...
אַזאַ איז מיין עקשנותדיקער דור:
נאָך אַלע די מפּלות שווערע הונדערט —

דורך אַלע וואָלקנס זעט ער דאָך די שיין
און איך ווער פון דער גרויסער שיין פאַרבלענדעט —
דער חלום אַ פאַרוואונדיקטער, בלייבט מיין...
און די, און די, וואָס האָבן אים געשענדעט —

וואָס בלייבן וועט פון זיי? בלויז פּוך און פּראַך! —
דער שטורעמווינט וועט זייער שפּור צעשטויבן
און אונזער חלום אין זיין גאַנצער פּראַכט —
די פּלאַטערפאָן צום הימל וועט דערהויבן...

1958

מיין האַס פאַר זיי!

ווייזט אויס, אַז ס׳איז מיין האַס נאָך ניט גענוגנט.
ווייזט אויס, אַז ס׳איז מיין צאָרן זיי נאָך קנאַפּ...
דער שקר איז געוואָרן זייער טוגנט
און זייער חלום: מיט דער פויסט פאַרכאַפּ!...

די אַדלריטער פון דער גרויסער צביעות,
וואָס די „מולדת״ זיינען זיי, נאָר זיי אַליין!
אַז רק זיי זיינען גרייט צו רייסן קריעה
און אויסברעכן אַ יאָמערדיק געוויין...

אַז נאָר זיי שטייען שטענדיק אויפן לויער —
פאַרהיטן אונזער היימלאַנד פון געפאַר
און ביזקל וואָס, נאָך בויען צו אַ מויער,
און ביזקל ווען — דאָס גאָלד צו זיך אַ שאַר...

ווייל די מולדת איז אַ פעטער ביסן,
און זייער חלום: מיט דער פויסט פאַרכאַפּ! —
מיט ציין און נעגל אין איר לייב פאַרביסן
און ווי די וועלף איז זיי נאָך אַלץ צו קנאַפּ...

מיין האַס פאַר זיי, מיין אויפגעברויזטער צאָרן —
די אַדלריטער פון דעם שקר-גאָט.
מיין היימלאַנד טייערע, דו זיי געוואָרנט!
מיין יידיש פאָלק, קער אָפּ פון זיי דיין גנאָד.

1959

1־טער מאַי

דער ערשטער מאַי — דאָס ליד פון אַלע לידער —
דער שיר השירים-קלאַנג פון אונזער וואָר,
דער נאָנטסטער איבערריף מיט וויטע ברידער,
דער הייסטער קלאַפּ אין האַרצן פון אַ דור...

דער ערשטער מאַי — מיט וואָס אים נאָך פאַרגלייכן?
מיט הימלען, וואָס געגנידערט אויף דער ערד?
מיט ערד, וואָס איז פון, אַלע הימלען רייכער,
אַז זי האָט אַלע עקוועלטן צעשטערט?...

דער ערשטער מאַי — נאָך פּשוטער, נאָך קלאָרער:
דער יומטוב פון דער שווערער האַרטער מי —
די האָפענונג, אַז ס׳זאָל מקוים ווערן:
דאָס ערגעצלאַנד זאָל ווערן אונזער הי!

1959

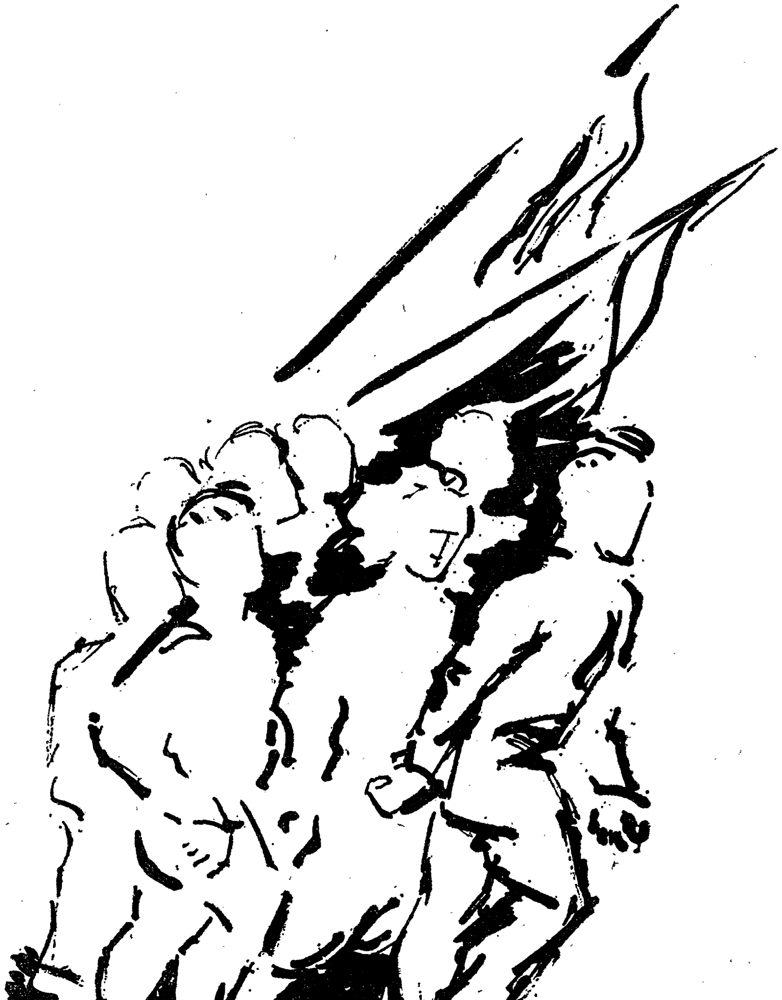

לאַ פּאַסיאָנאַריאַ [54]

די קוק אַריין אין אירע יונגע אויגן...
וועסטו דערזען די פלאַמען פון מאַדריד!
די יאָרן האָבן איר ניט איינגעבויגן —
מפּלות — ניט געוואַקלט אירע טריט...

איר קול האָט נאָך די פרישקייט ניט פאַרלאָרן.
איר נאָמען רופט נאָך צו דער זעלבער שלאַכט —
„לאַ פּאַסיאָנאַריאַ" — ווי דער חומש-דאָרן —
ער ברענגט אַדורך היינט שפּאַניעס שוואַרצע נאַכט...

אַ, וויפל פרייד איר האַרץ האָט אויסגעשלאָגן!
אַ, וויפל האָפענונג צעברענט איר שיין!
אַ, וויפל שרעקן אויפן פיינט נאָך יאָגן
און ס'איז איר קראַפט נאָך ניט געמינערט היינט...

די גבורה-טאַטן אויסציילן אַצינדער?
די שפּאַניעס זין פאַרוואָגלטע אין פרעמד —
זי ציילט זיי ווי די מאַמע רחל אירע קינדער
און טוליעט זיי צום ברוסט מיט אירע הענט —

דאָס פייער זאָל ניט ווערן אויסגעלאָשן,
אַז קיין אלמנה, קיין פאַריתומטע קינד
זאָל ניט פאַרגעסן דאָס נקמה-לשון,
אין גרויסן טאָג פון לעצטן יום הדין...

די קוק אַריין אין אירע קוילן-אויגן:
דאָרט יובלט שוין דאָס לייבלעכע מאַדריד!
ווי זי אַליין — די שטאָט ניט איינגעבויגן —
דעם כבוד שפּאַניעס — זי מיט שטאָלץ פאַרהיט.

דאָלאָרעס איבאַרורי — פּאַנענפלאַטער,
וואָס ווי אַן אָדלער פליגלט אויף אין רוים.
דער צאָרן פאָלקישער פאַרשמידט אין קראַטן...
די בענקשאַפטן צום פאָטערלאַנד — אַ טרוים!

און ס'ווייסט אַלץ ניט די טאָכטער פון די שאָכטן
וואָס אָפרו איז, וואָס דרימל נאָך דער מי...
אַ גאַנצן דור, אין אייגן בלוט די שלאַכטן —
זי גליט זיי אוים ביז יענעם אינדערפרי,

ווען פראַנקאָס שקלאַפעריי וועט זיך צעפאַלן —
די פירעניייער בערג צעשיינט אין גליק...
לאַ פּאַסיאָנאַריאַ — לאָמיר טרינקען אַלע
לחיים, פאַר איר לאַנג-געגאַרטן זיג!

דעצעמבער 1960

טרייהייט

מען זויגט זי איין מיט מאַמעס מילך צוזאַמען
און ווי אַ מאַמע איז זי שטענדיק וואַך.
און קיין מאָל, קיין מאָל וועט זי ניט פאַרזאַמען,
ווען איבער דיר דער הימל טוט אַ קראַך...

דו דאַרפסט זי גאָרניט אָנרופן ביים נאָמען —
זי קומט אַליין אין לעצטער גורל-שעה.
און זי פאַרפלאַנצט פון האָפענונג דעם זאָמען
אַפילו אין דער סאַמע שוואַרצטער וואָר...

זי איז אין האַרבסט אַ פרילינגדיקער ציטער,
אַ שמייכל אינעם עלנטן געוויין...
זי איז אין שטורעמדיקן ים דער היטער —
די שיף, זי זאָל צום שטילן ברעג דערגיין.

זי איז דער גוטער מלאך ביי דער תליה...
ווען ס׳ציט דער הענקער שוין צונויף די שנור —
פון גבורה-אויגן פייערפונקען פליען
און ס׳ווערט פארלענדט פון שרעק דער לעצטער שפור...

זי קומט צו גיין אין פיליקע געשטאלטן:
אמאל צעשאלט אין יובלדיקן ליד,
אמאל אין װארעמקייט פון ברוסט באהאלטן,
אמאל צעהילכט אויף ברוקן אין די טריט.

און אט גיט זי א פלאקער אויף די דראטן...
און אט שיסט זי גאר אויס ווי א ווולקאן
און ס׳ווערט די אלטע וועלט אויף שטויב צעשאטן!
און אין דער נייער וועלט איר לוין פאראן...

ווייל אומעטום מיט דיר איז זי פאראנען! —
צי ווען דו זיגסט, דאס לעבן שטעלסט אין קאן —
די טרייהייט, אייביק וועט דיין הארץ זי אנען —
מיט בלוט פארשריבן איז זי אויף דיין פאן!!!

1959

האַרבסט-מאַטיוון

די העלדן פון „טודע״ געהייליקט

א

אין אַ טאָג פון פאַרנעפּלטן האַרבסט —
ס'זיינען טעג שוין אַזוינע געוועזן;
יעדעס בלאַט, גלייך אַ צאַפּלדיק וועזן
רייסט זיך אָפּ פונעם צווייג און פאַרדאַרט...

נאָר דער טאָג היינט איז בלייאיק נאָך מער.
און צו גלייך מיט די בלעטער וואָס פאַלן —
לעשן אויס זיך די גאָלדענע שטראַלן
אויף דער נאָענטער פּערסישער ערד...

וויינט דאָס האַרץ אַ געוויין פון יתומים —
אינעם בלוט קנוילט דאָרט אויף אַ געשריי! —
אָט דער האַרבסט, ער פאַרזייט דאָך די זאָמען

פון אַ בלוטיקן וויכער-זאַווײ...
פון נקמה די גיפטיקע פרוכט —
ווער, אוי זאָג, האָט נאָך זי ניט פאַרזוכט?

ב

ס׳לעשן אוים זיך די גאָלדענע שטראַלן
און נאָך איידער די זון וועט פאַרגייז,
כ׳וועל דערשטיקן אין האַרץ דעם געוויין,
נאָר די טרערן כ׳וועל אויפזאַמלען אַלע

אין אַ בעכער פול זודיקן האַס...
אַט דער היינטיקער המן-זאהאדי,[48]
ווי זיין אורפאַטערס זכר וועט זיין די
פאָלקס-מגילה פון שפּאָט און פון שפּאַס.

אַט דער האַרבסט, יעדע שעה, יעדע רגע,
גלייך אַ שטומפּיקער בלייענער רעגן
נעגלט דורך אין מיין אינגעווייד איצט.

מיינע ברידער געפירט צו דער תליה —
זייער אייביקע רום גיי איך קניען —
ביזן בלוט מיט די ציינער פאַרקריצט!

ג

אַזוי איז עס שוין אייביק:
כדי די צווייגן זאָלן בליען,
אַלע בלעטער וועלקן פריער
און דאָס האַרץ איז גלייביק,

אַז דער האַרבסט וועט מיידן
מיט די אַלע גרוילן ווייען.
די וואָס איצטער ווינטן זייען,
וועלן שטורעם שניידן.

אוי, וועט עס אַ פרילינג-פּעבער
מיט די שענסטע פאַרבן
אויפגילדן אויף אַלע דעכער!!

און פון האַרבסט דעם האַרבן —
פון די אַלע פעלקער-הענקער,
ווער וועט עס אַ האָר געדענקען?

אָקטאָבער, 1954

מאַנאַליס גלעזאָס [55]

מײַן ליד, מײַן האַרץ-געשריי, מײַן פֿייערצאָרן,
נעם אויף די אייליקע באַשטעלונג, הער!
מאַנאָליס גלעזאָס אין געפֿאַר איז, וואָרן!
עס בלאַנקט אַריבער אים די שאַרף פֿון שווערד...

איך הער מײַן ברודערס גיכן, הייסן אָטעם.
איך זע, זײַן בליק, ער ברענט אַדורך דער קראַט.
דער קרייז ווערט ענגער און זײַן האַלדז פֿאַרשאָטנט...
מײַן ליד, נאָר דו די שליחות ניט פֿאַראַט!

דו ווער די פֿאָן, וואָס ער האָט אָנגעצונדן
אַריבער אַקראָפּאָליס-גרוילן-יאָר...
מײַן יידיש ליד, באַווייז, באַווייז אַ וווּנדער
און גריכנלאַנד די גרוילנשאַנד פֿאַרשפּאָר!

דער גרויסער העלד פֿון פֿאָטערלאַנד דעם אַלטן —
אין אַדערן אים זידט די זעלבע בלוט,
וואָס האָט דעם ייד אין געטאָ אויפֿגעהאַלטן
אין לעצטער שלאַכט — זײַן אומשטערבלעכן מוט...

איין פֿראָנט געווען און איין פֿראָנט איז פֿאַרבליבן —
אין וואַרשע, תל-אביב — די זעלבע שלאַכט...
פֿון נאַצי ווערט אַ פֿרײַנט צום טויט געטריבן —
גלייך מיך וואָלט מען צום אומשלאָג-פּלאַץ געבראַכט...

מײַן ליד, מײַן האַרץ-געשריי, מײַן פֿייערצאָרן,
דער גורל-שליחות זײַן זאָלסטו געטריי —
מאַנאָליס גלעזאָס אין געפֿאַר איז, וואָרן!
מאַנאָליס גלעזאָס ווערן זאָל באַפֿרייט!

מאַי, 1959

קאַפּ און האַרץ

דער קאָפּ איז פּוסטריט מיטן האַרץ זאָל שפּאַנען —
ווערט קלאָר אַזוי, ווערט נאָנט אַזוי דער ציל.
איין וועג איז בלויז צו אונזער זיג פאַראַנען:
דורך שלאַכטן, אָפט אין טרויערן געהילט...

איין וועג דורך אַלע פינצטערנישן אָפן —
דורך נעפּלען פון פאַרפּלאָנטערטן געדאַנק.
און אויב דאָס האַרץ איז ווייט פאַרויסגעלאָפן
און ס'טוען אים די שטרויכלונגען גאָר באַנג —

אַ מידע פון די ראַנגלענישן שווערע
פאַר יעדן טראָט צו אונזער גרויסן זיג —
באַצווינג דעם האַרץ דיין ווילן צו דערהערן:
ניטאָ קיין וועג איז פון דער שלאַכט צוריק!

ווייל קנאַפּ, אוי קנאַפּ עס איז פון האַרץ דאָס אַנען
אַ ליכטיקייט אויף יענער זייט פון באַרג —
דו זיכער זיי: דיין קאָפּ האָט אַלץ פאַרשטאַנען!
און דאַן וועט דיר די מי נישט זיין צו קאַרג...

און דאַן דאָס בלוט נישט זיין וועט דיר אַ שאַדן —
אַ שפּאַן צו טאָן אין גרויסן מאַרש צום זיג.
און דאַן, מיט אַלע שווערקייטן באַלאַדן —
דאָס האַרץ וועט דיר אַ חבר זיין אין קריג!

1959

קובאַ

דער טרערן-אינדזל אין קאַריבער ים —
מיט בלוט פֿאַרשווענקט דער יאַנקי זיינע ברעגן,
נאָר מיט דער שנאה גלוטיקער אַ פֿלאַם
האָט ק ו ב אַ אויפֿגעריסן אים אַנטקעגן!

אַיעדעס האַרץ — דער אויסברוך פֿון ווולקאַן.
דער צאָרן — אַ פֿאַרניכטנדיקע לאַווע...
די ערד אונטער דעם ביטער-שונא בראַנדט
און אונטער די געדונגענע אים שקלאַפֿן...

אַ פֿעסטונג איז געוואָרן יעדע הײם —
אַדורכקריכן אין שפּאַרע פֿון אַ שטוב ער —
אַ גנב מיטן נאַכט טוט אין געהיים...
נאָר ס'קינד אין וויג אַפֿילו וואַכט אין קובאַ —

ניט דורכלאָזן דעם יאַנקי וועט ביים ברעג —
די וואַסערן פֿאַרטרינקען זיינע האָרדעס!
דאָס גאָלד פֿון אַט די רוישנדיקע טעג
צונויפֿגעגאָסן האָט זיך אין איין וואָרט עס —

אַ וואָרט אין ריינסטן גליפֿייער געשמידט —
אַ נאָמען — אין אים ליבשאַפֿט און איז האָס דאָ —
פֿון אונטער פֿאָלקיש האַרץ אַרויס דאָס ליד —
פֿון חלום-לאַנג-דערשטיקטן: פֿ י ד ע ל ק אַ ס ט ר אָ!!

מאַי, 1961

משפט־סאַבאַל 56

אַ מאַמע קלאַפּט אין אַלע טירן:
אַ, ראַטעוועט, אַ ראַטעוועט מיין זון!
אַ זילבערקנויל איר קאָפּ טוט שוין פאַרפּירן
און זי אַליין — אַ בלוטנדיקע ווונד...

אַ מאַמע וויינט, נאָר ס׳רינען ניט קיין טרערן —
ס׳איז אויסגעטריקנט שוין דער טרערן־קוואַל...
נאָר איר געוויין די גאַנצע ערד זאָל הערן,
ווי שטורעמרויש, ווי הויכער וואַסערפאַל... —

ווי ערדציטער, וואָס גיט אַ וויג דאָס לעבן
און ס׳קראַכן די יסודות פון דער ערד.
אַ מאמע האָט איר בלוט אַוועקגעגעבן —
דאָס בלוט אין אָדער פון איר קינד נאָך יערט.

נאָר ס׳קען איר אייגן בלוט פון האַרץ אַנטרינען —
אַ, ראַטעוועט מיין זון — אַ מאַמע שרייט —
די אומשולד פון זיין האַרץ זאָל מען געפינען!
דער משפט־סאַבאַל — ווערן זאָל באַנייט!

אַ מאַמע קלאַפּט אין אַלע הערצער־טירן —
די פרייהייט זאָל מען עפענען איר קינד!
אַ זילבערקנויל איר אַקסל טוט פאַרפּירן
און זי אַליין — אַ פלאַטערפאָן אין ווינט.

אויגוסט, 1956

אַלעקסאַנדער פּען [57]

(סאָנעטן)

א

ב ר ו י ט א ו ן פֿ ר י י ה י י ט

ברויט און פֿרייהייט — זיגלוווערטער פֿון אַ לעבן —
גייען זיי דעם דיכטער יאָרן נאָך.
אָנגעהויפּט די נויט אויף אים — אַ יאָך,
נאָר זיין לייבגראַניט קיין ציטער וועט ניט געבן...

ברויט און פֿרייהייט — ווער קען זיי פֿונאַנדערטיילן?
זיינען זיי געוואָרן אים די פֿאָן —
שפּאַנט ער שוין אַזוי פֿון אָנהויב אָן
און די ווונדן זיינע האַלט ער אין איין ציילן...

גלייך דאָס האַרץ צעפֿלאַקערטע אין צונטער-פֿלאַמען —
וויבערט אויף די פֿאָן אין דיכטערס האַנט —
אין אַיעדן ווינקעלע פֿון לאַנד —

מיט אַ פֿרייד פֿאַר אים איז זי דאָרטן פֿאַראַנען
ברויט און פֿרייהייט — אים אַ פֿאָן און אַ געוויסן —
קען אַ שונא אָט די פֿלאַמען-פֿאָן צעשיסן?

ב

ווי י

זע, ווי ס׳פלייצט מיט גאָלד פון אַלע הימלזייטן
און דער ים פאַרמבולט דיר מיט בּלוי...
אויף די מדבר-קעמלען בעדואינער רייטן
און דער כרמל — אויסגעשטערנט-טוי...

זע, באר-שבע, ס׳קוועלט דאָס וואַסער נאָך פון בּרונעם —
יעקבס טעכטער, אויגן — שוואַרצער וויין...
זאָג, פאַרוואָס האָסטו אין חומש-לאַנד געפונען
שטאָט דער פרייד, די לאַגלען פולע פיין ?

צי האָט בועז צוגערויבט בּיי דיר דעם חלום,
אַז דו האָסט מיט צער אין בליק דערזען:
אין בראשית-לאַנד ניטאָ, ניטאָ קיין שלום,

נאָר די שנאה, וואָס דעם טרוים פאַרלענדט ?...
איז אין הארצן דיר פאַרגאַן אַ טרויערשאָטן
און דו האָסט דיין חומש-ליד מיט ווייי צעטראָטן...

ג

דער גנאד פון די ערשטע

צו זיין פון די ערשטע, וואָס הויבן דעם האַמער,
דער ערשטער אַ זעץ-טאָן אין וואַנט !
דערנאָך זאָלן קומען די ברידער צוזאַמען
און יעדערער געבן אַ האַנט...

און אַלע און אַלע, אַ שטיין נאָך אַ ציגל
אַרויסרייסן ביז צום יסוד !
דאָס אומרעכט דערשטיקן נאָך בּאַלד אינעם וויגל... —
דאָס איז אים באַשערט דאָך דער גנאָד.

דער גנאָד פֿון די ערשטע, דער ערשטער פֿון אַלע —
זיין וואָרט אַנגעגליטער מיט שרויט —
אין האַרץ פֿון דער שנאה ער האַלט אין איין פֿאַלן

און זייען דאָרט חורבן און טויט...
ווי וויל איז דעם ערשטן, ווי גליאיק די קוילן,
ווי זיס אים די אייגענע פֿרייד ניט פֿאַרהוילן!

ד

ווידער צוזאַמען

איך ווייס ניט, צי מיר האַלטן שוין ביים סוף פֿון גאַנג,
נאָר אונזער פֿאָן זי איז באַדעקט מיט רום.
מען וואָרט אויף אונזער ליד נאָך אומעטום
און בלייבן אינעם מיטן וועג טוט באַנג, ווי באַנג...

מען וואָרט, מען דורשטיקט נאָך אויף יעדן קוילן-וואָרט...
און דיר מיין ברודער איז נאָך ניט דערלויבט —
אין רו דיין טאָג זאָל ווערן שוין צעשטויבט —
אויף מזרח-זייט פֿון אונזער שפּאַנען איז דיין אָרט!

טאָ רו זיך אָפּ אַ וויל אין וועג און ווייטער קום!
מיר וועלן דיר דיין ערשטן זכות פֿאַרהיטן —
דעם ערשטן זינגער פֿון דער פֿרייהייט — אונזער רום!—

זיין שטורעמליד — אין אונז אַליין צעגליט ער...
מיר שפּאַנען ווידער שוין צוזאַמען אויבן-אָן —
און ברויט און פֿרייהייט — אונזער אַלטע טרייהייט-פֿאָן.

פֿעברואַר, 1956

צי האַלט איך שוין

צי האַלט איך שוין ביים עלטער, ווען מען פרעגט:
האסט אָפּגעזומערט, גרייטסט זיך שוין צום האַרבסט
און קלייבסט שוין איבער אַלע דיינע טעג,
אַ וועלכער ס׳איז נאָך גריז, אַ וועלכער דאַרבט?...

מיר דאַכט, אַז כ׳בין נאָך אַלץ אין זומערלעב —
די יאָרן מיינע רייפן שפּע אָן...
מיין ליד צום ווייטסטן שטערן נאָך פאַרשוועבט
און כ׳שטיי נאָך אַלץ ביים סאַמע אָנהייב אָן...

און כאָטש מיין קאָפּ באַשלאָגט אַ דינער פראָסט —
צעפרילינגט אַ באַגינען אין מיין בליק...
און כאָטש אין לייב אַן אָדער שוין פאַרראָסט —
מיין האַרץ קוועלט אָן מיט ערשטן יוגנטגליק...

כ׳ווער עלטער, דאָס געוויס. מיין זומער ברענט
מיט אַלע הייסע פארבן פון דער צייט!
און יעדעס מאָל גלייך איך וואָלט זיך דערקענט
אין מיין געוועטעניש, וואָס ווערט באַנייט...

נאָך ווייט איז צו מיין האַרבסט — דאָס ווייס איך קלאָר;
אַז כאָטש די שוואַלבן פליען מיר אַוועק...
בין איך פאַרטאָן אין גרויסן ליד פון דור —
בין איך נאָך אַלץ אין מיטן פון זיין וועג!

יוני, 1959

די ירושה

צו וואָס פאַרלייקענען, צו וואָס באַהאַלטן?
אַ לעבן-לאַנג איך זאַמל אויף מיין מי —
די קינדער מיין פאַרמעגן זאָלן האַלטן,
ווען איך וועל זיין אויף יענער זייט פון הי...

אַ גרויסע, וויל איך, זיין זאָל מיין ירושה —
די קינדער מיינע איינטיילן גאָר רייך!
געדעטענישן פולע כ'האָב געוווסט שוין
מיט טריקענישן גרויזאַמע צוגלייך...

און דאָך און דאָך, כ'בין אָרעם ניט פאַרבליבן —
אַיעדע רגע קומט מיר עפּעס צו.
כ'האָב אויסגעלערנט זיך צו האַסן, ליבן,
נאָר קיינמאָל זיך נישט אויסגעלערנט רו...

אַזאַ איז עס מיין ריזיקער פאַרמעגן:
געדעכטע טאָט און ליכטיקער געמיט.
דאָס לעבן איינגעשטעלט פאַר ברודערס-וועגן —
די עוולה אויסגעבערענט ביז ווײ-צעגליט.

און ווי דער פויער פירט זיין שניט אין שייער,
איך זאַמל היינט צונויף מיין גוטס-און-האָב —
די קינדער מיינע האַלטן זאָלן טייער
אָט די ירושה, וואָס איך שטעל זיי אָפּ...

1959

מיין ליד — מיין ביקס

דאָס ליד איז מיין געווער אַצינד
און כ׳גיי אַרויס זיך שלאָגן
אַנטקעגן ווינטן ווייַ און ווינד,
וואָס וויל דאָס האַרץ פאַרנאָגן...

כ׳וועל שלאָגן זיך פאַר יעדן האַרץ
מיט מיינע לידער-קוילן,
פאַר בליק, וווּ הימלען ווערן שוואַרץ
פון שרעקן און פון גרוילן... —

פאַר האָפענונגען פון דער ברוסט,
וואָס רינען אויס ביי ווערמען...
פאַר יעדן איינציקן פאַרלוסט —
געווינסן צווייַ פאַרנעמען!

מיין ליד — מיין ביקס שאַרף אָנגעצילט
אין ברוסט פון דער אַנטוישונג...
און זינגן כ׳מוז, באַזינגן כ׳וויל
פון האַרבסט דעם אומעט-רוישן —

דעם טרויער פון אַ בלעטערפאַל
אויף פרייד פון בלי׳ פאַרבייטן...
מיין ליד, מיט פייער טו אַ שאַל,
זאָג אָן פון זיג די צייטן!

דאָס ליד איז מיין געווער אַצינד.
מיין יעדעס וואָרט — די קוילן —
געצילט אין ווינטן ווייַ און ווינד,
וואָס איז אין האַרץ פאַרהוילן...

1959

הללויה, הללויה

ניינצן ניין-און-פופציק אויף דער גרויסער וועלט,
גלייך כ׳וואָלט אויפגעכאַפּט זיך פון אַ שווערן דרימל,
האָב איך ברייט די אויגן אויפגעמאַכט: עס קוועלט! —
ס׳כוואַליעט מיט אַ תכלת פּונם הויכן הימל...

כ׳פיל אַ הייסן צאַפּל אונטער מיינע טריט,
גלייך די ערד די אינגעווייד וואָלט געעפנט —
נאָך אַ ווייל און ס׳הויבט אָן שאַלן מיין געמיט —
אַט וועל איך צום האַרץ אירן דערטרעפן...

הלהויה, הללויה, מאַמע ערד!
כ׳שטיי ביים סאַמע קלאָרסטן קוואַל פון מיינע לידער.
אויב עס איז נאָך יאָרן לעבן מיר באַשערט —
זאָל איך זיין אַ זינגער צווישן מיינע ברידער —

אומגיין שטענדיק מיט אַ פרילינג אין דער ברוסט,
אַז די זילבן פון די לידער זאָלן בליען
מיט אַ פרייד אַזאַ, וואָס כ׳האָב נאָך ניט געוווסט...
גיין אַנטקעגן נייע אינדערפריען —

מיט אַ האָפענונג אין האַרץ, אַ זון אין בליק,
אַז אַ סך נאָך פרילינגען זיי וועלן קומען,
נאָר דער בלוטגעשפּענסט ניט קומען וועט צוריק —
אַ פאַרמשפּטער אין כף הקלע שטומען...

הללויה, הללויה גרויסע וועלט!
ליכטיקע געבוירן-שעה פון ערשטן גרינען.
גוט אויף ס׳ניי אָן אייגן טראַט צו טאָן אַ שטעל
און דאָס שיינע לעבן ווידער צו באַזינען...

מערץ, 1959

פופציק יאָר

אַ האַלבן לעבן אָפּגעלעבט
און כ׳האָב איצט אָן צו לעבן.
אַ טרוים אין קינדערשפּיל פאַרוועבט —
איך האַלט אים נאָך אין וועבן...

און פרעגט ניט, פריינט, צי ס׳איז כדאי,
און פרעגט ניט צי ס׳טוט לוינען?...
אַט שטייט ביים שוועל אַ נייער מאַי
און ווידער וועל איך שטוינען,

ווי אַלע מיינע פופציק יאָר,
אויף בליענדיקע וואונדער,
וועז ס׳ווערט אַ שיינענדיקע וואָר
אין צויבער אויפגעבונדן...

און פרעגט ניט פריינט, צי ס׳האָט אַ טעם
דער נאָגנדיקער טרויער,
דאָס דורכשווימען דעם גרוילן-ים
און ווידער זיך פאַרטרויען —

דעם גלויבן, וואָס האָט ווי-געטאָן —
אין סאַמע האַרץ פאַרשטאָכן...
אין האַנט די זעלבע יונגע פאָן —
דעם רוקן ניט געבראָכן.

און ווידער אין אַ נייעם גאַנג
מיט הימל-טריט באַפליגלט —
צום ווייטסטן שטערן אַ געזאַנג
מיט בליק אָוועקגעהיגלט...

און פרעגט ניט, צי כדאַי, צי ס׳לוינט? —
אין גאַנג איז די באַצאָלונג!
ווייל ווער ס׳איז פופציק יאָר געוווינט
דאָס גוטס זיך אויסצומאָלן

און גיין צו אים ניט אָפּגעווייכט
אויף אומוועגן די קרומע —
דער האָט זיין לוין סיי ווי דערגרייכט —
אין ליד פון דור פאַרשפּונען!

דער וועט די צווייטע פופציק יאָר
ניט מיד ווערן צו שפּאַנען
צו יענער גרויסער שטערנוואָר,
וואָס זעט זיך שוין פון דאַנען —

דער וואָר פון מי, דער וואָר פון גליק
אין ברידערשאַפט דער גוטער,
ווו ליבשאַפט פלייצט פון בליק צו בליק
דורך הערצער די באַרוטע.

דער וועט די צווייטע פופציק יאָר —
ווי שווער דאָס שפּאַנען איז אים —
צוזאַמען מיטן יונגסטן דור
דערגיין צום קאָמוניזם!

מערץ, 1950 — קרית עמל

פון קליינע זיגן...

פון קליינע זיגן קום צו דעם נצחון!
די מינדסטע מי — אַ ציגל אין דער וואַנט,
ווייל פון דעם אומעט-גרויען אינדערוואַכן
דער פריידן-יום-טוב קומען וועט אין לאַנד.

די דאַרפסט אין קליינעם זען דעם אומגעהייער,
ווייל זילב צו זילב באַהעפטן זיך אין ליד.
דאָס פּראָסטע ניט באַפּוצטע וואָרט איז טייער —
עס קוועלט אַרויס פון פּשוטן געמיט...

ביי יעדערן צוקאַפּנס — יעקבס לייטער,
וואָס פון דער ערד אין הימל שפּיזט אַריין...
די העלסטע טרוימען אונדזער וואָר באַגלייטן
און אונזער וואָר אין פּראָסטער כּי צעשיינט.

פון קליינע זיגן קום צו דעם נצחון!
אַמאָל אַ רמז בלויז און ס'איז געגנוג —
די וואַנט פון פינצטערנישן דורכגעבראָכן!
און גיריק טרינקט אַ מענטש פון אונזער קרוג —

דעם קרוג פון ברודערשאַפט און קאַמוניזם,
אַז אַט דער מענטש פאַרוונדערט קוקט זיך אום:
אַ שיינע חלום-וועלט — ווי נאָנט זי איז אים
און ער האָט גאָרניט ניט געוווסט דערפון...

1959

פֿאַרשטײסטו שױן פֿאַרװאָס?

דו װעסט אונז לעבן לאַנג —
זאָגט צו דאָס האַרץ
און ס׳שטימען צו די גלידער...
טאָ זאָל ניט טאָן דיר באַנג,
װען ס׳קומט דער האַרבסט
מיט זײַנע טרױער־לידער...

דאָס שענסטע ליד פֿאַרבלײַבט —
דאָס ליד פֿון פֿרײד —
אין יוגנט נאָך געשאַפֿן,
װען דו אין װעג זיך קלײַבסט
אַװעקצוגײן —
דערשװײַגן צו דײַן האָפֿן —

עס איז נאָך יונג און שיין
ווי זומערלעב
מיט צייטיקייט געבענטשטער,
אַז דו וועסט ווו פֿאַרגיין —
דאָס ליד באַהעפֿט
וועט זיין נאָך מיט די מענטשן...

ניט בלויז דערמאָנען דיר —
אין דיין געזאַנג
פֿאַרהייליקן דיין נאָמען —
אין ליד דערקאָנען דיר,
דיין לויטער גאַנג
אַנטקעגן פֿינצטער-שטראָמען,

אַז ס'וועט דיין אייגן קינד,
דיין שטערנשיין
אַרומטראָגן אויף אַקסלען.
פֿאַרשטייסטו שוין אַצינד,
אַז ס'לעבן דיינס
הויבט אָן זיך ערשט צעוואַקסן?

פֿאַרשטייסטו שוין פֿאַרוואָס
א פֿריידגעמיט
באַשערט דיר לאַנגע יאָרן?
זאָל האָבן דער פֿאַרדראָס,
וואָס האָט זיין ליד
ביים לעבן אָנגעוואָרן!!!

1959

רויטע בלומען... [59]

חיה׳ן, אין אייביקן אָנדענק

א

ווי קען איך גלויבן?...

ווי קען איך גלויבן, אַז דו ביסט פאַרגאַנגען?
איך הער דאָך אַזוי קלאָר דיין שטים אין ליד.
אין כאָר פון אַלע מאַרשן און געזאַנגען
מיין אויער כאַפּט דעם אָפּהילך פון די טריט,

וואָס דו שטעפּסט אויס אויף תל-אַביבער ברוקן —
אַ פאָן — האָסט זיך געטראָגן אין פאַרויס
און איך פלעג גאַרניט זאָט ווערן צו קוקן,
ווי ס׳ליכטיקט אויף דיין מענערישע פויסט...

דיין האַרץ, גלייך ס׳וואָלטן פליגלען אים געטראָגן —
געריסן האָט זיך ווי צום האָריזאָנט
און אין דיין גרויסן בליק פלעגט אייביק טאָגן
די לעצטע שלאַכט צום זיג וואָס איז שוין נאָנט.

ווי קען איך גלויבן, אַז דו ביסט פאַרגאַנגען,
אַז ס׳וועט שוין מער דיין קרעפטיקע געשטאַלט
ניט עפענען קיין טיר און ניט אַריינגיין,
ניט זעצן זיך ביים טיש און אָט אַ באַלד,

זיך אויפשטעלן און נעמען ריידן, ריידן...
ווי פריש, זי קלינגט נאָך אַלץ דיין שטים אין ליד —
דיין שטים, וואָס האָט פאַרמאָגט אַזוי פיל פריידן,
כאָטש ס׳האָט אַ צער גענאָגט אין דיין געמיט...

ב

ביים אנדענק פון די העלדן

— ב׳געדענק, דאָס איז געווען אין וואַלד פון גרויסן זיג [60]
ביים אַנדענק פון די העלדן-רויטאַרמייער —
פון זייער בלוט דער ליכטיקער פאַרזיי פון גליק —
יהודהס בערג די קערנדלעך געדייען...

דער ים פון הימל-תכלת — דורזיכטיק און ווייט,
גלייך ער וואָלט אַלע ברעגן איינגעשלונגען.
אַ ריזנקראַן פון גאָלד בשפע און פאַרשייט
פאַרפּלייצט האָט אַלע טאָלן און פאַרקלונגען...

אין אַט דעם גינגאָלד-באַרגיק-פרייִדיקן געריוויש,
אַן אָדלער זע איך מיט צעשפּרייטע פליגלען —
דאָס האָסטו דו זיך אין אַן אָדלער גאָר פאַרטוישט —
אַ גרייטע אין דער ווייט אוועקצוהיגלען...

נאָר אַנשטאָט פליען, הער איך נאָר דיין זילבערשטים —
איעדעם וואָרט ווערט פאַליענדיק צעשאָטן...
ניין, ניט קיין אָדלער, נאָר אַ שטערן, אים
ביסטו געוואָרן פלוצלונג דאָן געראָטן —

האָסט אויפגעהויבן זיך, אַוועקגעשוווּמען ווייט,
נאָר ס׳איז דיין שיין אויף אייביק אונז פאַרבליבן.
ווי לאַנג עס וועט געהערן אונזער האַרץ די צייט —
מיר וועלן זי, דיין שטערנשיין, אַלץ ליבן!

ג

אין טאָג פון ערשטן מאי

ווי דאָס וואָלט נעכטן, נעכטן ערשט געווען:
אַ טאָג האָט זיך געשטעלט דער ערשטער מאַי,
אין גאָלד געטוקט. געפרילינגט האָט דיין וועזן...
און ווי דער פרילינג — יונג אַזוי און ניי,

האָסטו געשפּאַנט מיט אויפגעפּאַכטע אָרעמס
און דיר ביים זייט — דיין יובל אין דער מיט...
פאָרויס די פאָן פון אונזער גרויסער צאָרן,
און הינטער איר — דיין ליבשאַפט און דיין ליד.

איך האָב געוווּסט: אין אָט די ערשטע רייען,
מאַרשירט דער שטאָב פון אונזער גרויסער שלאַכט!
און ברידער פון דער מי אַליין גייען... גייען...
אַז מיר האָט זיך אין יענער שעה געדאַכט —

די מאַמע מיטן קינד — אַ מאָרגנשטערן,
וואָס לייכט אַריין אין אונזער האַרבער צייט.
ווי גוט איז דאָן געווען דיין שטים צו הערן
אין גרויסן ברידערצוג מיט דיר ביי זייט —

ס'האָט אויפגערוישט מיט פרייד דער ברוק פון יפו,
זיין אַלטער פּנים האָט זיך יונג צעלאַכט...
אין אָט דעם טאָג פון בליונג און פון שאַפן
אויף אייביק איז אַריינגעוועבט דיין פּראַכט.

ד

ר ו י ט ע ב ל ו מ ע ן...

רויטע בלומען אויף דיין יונגן קבר —
גליען זיי ווי טראָפּנס פון דיין בלוט —
אויסגעגאָסטע פון דיין מינדסטן אבר —
אימהדיק־אַכזריותדיקער גלות...

רויטע בלומענקראַנצן, ווי זיי ברענען
אויף דיין קבר אַ נר תמיד היינט —
וועלכער ווינט וועט אים פאַרלעשן קענען,
אַז ער ברענט אין בליקן פון די פריינט?

רויטע בלומען — אַ צעפלאַמטער שייטער —
ווערט דער פייער גאָרניט קלענער, ניין! —
ברענט ער דורך די נעפּלדיקע ווייטן,
אַז דער האַרבסט אין הערצער נעמט צעגיין...

רויטע בלומען, כ׳האָב זיי אויפגעקליבן —
טויזנט הערצער־קלאַפּן — איין בוקעט.
די וואָס האָט געקענט אַזוי שטאַרק ליבן —
אונזער ליבשאַפט אייביקן איר וועט!

רויטע בלומען, זיי וועלן מיר סטייען
אויף אַ לעבנלאַנג צו פלעגן אויף דער ערד —
כ׳ליייג זיי אויף דיין יונגן קבר, חיה,
מיט דער הייסטער טרער מיינער באַטרערט...

אָקטאָבער־נאָוועמבער, 1960

III

מגדל-לענין

אין מאַסקווע

גאַס איין, גאַס אויס, דורך דיינע ליכטיקע בולוואַרן
איך שפּאַן אַרום און ס׳וועדט מיין טראַט ניט מיד.
זינגט דיין געדויש אַריין אין מיר אַ ליד.
דיין יעדער נייער קלאַנג טוט מיר צו זיך פאַרנאַרן...

דיין יעדער נייער טאָג — מיט היימישקייט פאַרבעטן,
ביז אומגעריכט עס גיט אין בליק אַ בלענד
דער רויטער פּלאַץ, די רויטע קרעמל-ווענט.
אַ, זיי געגריסט דו הויפּשטאָט פון סאָוויעטן! —

געקומען איז אַ יידישער פּאָעט
מיט אויפגעברויזטער פרייד אין זיינע בליטן...
מיט ציטער אינם האַרצן ער באַטרעט

די ערד דיינע אין פרידן אַ באַרוטע,
ווו יעדער שפּאַן דערציילט די רום פון מענטש,
וואָס איז מיט גליק פון פרייער מי געבענטשט.

מאַי, 1946

אַ מנהג אַזאַ אינעם לאַנד

זעץ זיך צו, זעץ זיך צו נאָך אַ ווייל,
ס'איז אַ מנהג אַזאַ אינעם לאַנד,
און בלייב רואיק אַזוי, ניט געאיילט,
גיב דיין שכן אַ דריק ביי דער האַנט...

זעץ זיך צו נאָך אַ ווייל בלויז און שווייג,
און געזעגן זיך שטיל מיט ארום;
מיט דעם זילבער-פאַרפרושעטן צווייג,
וואָס אין פענצטער ער הענגט אַריין שטום...

מיט די בערג וועלכע גראָען אין בלאָ,
וואָס דיר דאַכט, דו דערלאַנגסט מיט דער האַנט,
מיט דיין היים, וואָס געפונען האָסט דאָ,
אַז פאַרלאָזן איר, טוט אַזוי באַנג...

ס׳איז אַ מנהג אַזאַ דאָ פֿאַראַן.
און וואָס קענסטו דען זאָגן דעם לאַנד,
וואָס איז דיר אַנטקעגן געגאַן
אין די טעג פֿונעם אומקום און שאַנד?

און וואָס קענסטו דען זאָגן איצט מער,
אַז דאָס אַלץ, וואָס פֿאַרבליבן איז דיר —
אַט דעם לאַנד שוין אויף אייביק געהערט —
יעדער הויך, יעדער מינדעסטער ריר,

יעדער קלאַפּ פֿון דיין אייגענעם האַרץ
צו פֿאַרדאַנקען דו האָסט דאָך דער ערד,
וועלכע איז דיר אין גרויליקן האַרבסט
צו באַטרעטן געווען דאָן באַשערט...

זעץ זיך צו נאָך אַ ווייל, זעץ זיך צו,
ס׳איז אַ מנהג אַזאַ אינעם לאַנד —
זיך געזעגענען שטיל אין דער רו
און זיך שווייגנדיק דריקן די האַנט...

אלמא-אטא, 1945

דער מגדל לעניין

(פּאָעמע)

א

ו ו י ז י ע

ווי אַלט, ווי אַלט איז שוין די מעשה!
דער רבי מיט דער רויטער באָרד
הערט אויף די קינדערלעך צו שמייסן...
און פון זיין מויל אַ וואָרט נאָך וואָרט

מיט זיסן פייגנהאָניק טריפן...
און מיט אַ מאָל, דו זע נאָר, זע:
די שורות פון די חומש-שריפטן
צעוואַקסן זיך אין ריזן-ווענט —

אַ טורעם בויט מען אויס צום הימל,
פון דער בראשיתדיקער ערד —
אַריבער וואָלקנס — אַ געווימל,
אַז קוים מען זעט און קוים מען הערט...

און בעט ווער ליים, דערלאַנגט מען וואַסער.
און שרייט ווער: וואַסער! — טראָגט מען ליים...
די מענטשן, אַלע פאַרבן, ראַסן,
כאַטש שטאַמען פון דער זעלבער היים —

צעמישט האָט מען זיי די לשונות.
און ווען ביים סאַמע שטערן־וועג
דער שפּיץ פון טורעם האָט פאַרציינערט —
געקומען זיינען שווערע טעג —

צערונען איז דער שיינער חלום,
ווי ס׳איז אין חומש אויסגעמאָלט —
די בויער האָט פאַרפעלט דער שלום...
ס׳האָט יעדערער פאַר זיך געוואָלט

וואָס מערער הימל צו פאַרכאַפּן,
וואָס מערער זון פאַר זיך אַליין,
וואָס מער פאַר זיך דעריזען, דערשנאַפּן —
די נויט פון ברודער ניט פאַרשטיין... —

דאָס האַרץ — פול שלעכטיקייט און שנאה
דער בליק — צעזאָטן פון פאַרדאַכט,
אַז ס׳זאָל אַ צווייטער ניט געפינען,
וואָס ער, פאַר זיך האָט צוגעטראַכט...

און דאָן געשעען איז דאָס ערגסטע:
אין איינעם פון די טעג, אַ טאָג,
ווען ס׳האָט דאָס בייז ביים האַלדז געווערגט שוין —
די שנאה — אינעם מאַרך גענאַגט —

אַ שלאַג געגעבן האָט אַ שטורעם! —
צעשמעטערט איז אַ פאַל געטאָן
דער ניט־דערבויטער בבל־טורעם
פון סאַמע שפּיץ, אַראָפּ צום דנאָ...

פון דעמאָלט, ווי אין אַלטע שיימות
פאַרשריבן איז אַ יעגע צייט:
פאַרבליבן בלויז נאָר ברוך און שטיינער,
וואָס זייער אייביקער באַדייט:

אין ברודערשאַפט בלויז, אין געטרויען,
אין גרויסן איידעלן פאַרמעסט —
אַ הימל-טורעם זאָל מען בויען.
און ווער אָט דעם געבאָט פאַרגעסט —

זאָל ער נישט פרווון גאָר אפילו —
זיין בויען איז אומזיסט, אומנישט —
אין טרויער זאָל ער זיך פאַרהילן,
דעם טרוים פאַרטרעטן מיט די פיס!...

ב

דער מגדל לעניין

אַזוי האָט זיך דערציילט די מעשה,
נאָר זע: די מעשה איז שוין וואָר!
אין הימל דאַרפסט דיין קאָפּ פאַררייסן...
צום מגדל לעניין, ווו אַ דור —

אַרויפגעקלעטערט איבער וואָלקנס —
ער לייגט די ציגל, מישט דאָס ליים
און אין זיין מי פאַראַן אַ טאָלק איז...—
אַליין העכער וואַקסט זיין הימלהיים!

ניט ווי אין חומש איז באַשריבן,
אַז ס׳האָט אַ בבל-דור, די רייד
צעמישט, פאַרפּלאָנטערט און פאַרטריבן
פון שאַפן איז געווען די פרייד...

אַ, ניין! דער מגדל לעניו, העכער,
מיט יעדן טאָג, מיט יעדער שעה!
צעשפּרייט, אין רחבות אויפגעפּעכערט —
מיין דור איז אין זיין מי פאַרטאָן —

זיין בליק די וויטן אַלץ דעראָבערט —
זיין טרוים צעוואַקסט זיך מער און מער!
באַהעלט פון רומפולן אָקטאָבער —
זיין ליד צעפּרילינגט אויף דער ערד...

ניטאָ שוין אין דער וועלט קיין ווינקל,
ניט קיין באַהעלטעניש פאַראַן,
וווּ ס׳זאָל דער פורפור-שטערן-פינקל
ניט האָבן אין דער נאַכט דערגאַן...

אַפילו אין דעם וויטסטן דזשונגל,
וווּ נאָר דאָס לעבן האָט אַן עק —
די שיין פון קרעמל רייסט אויף יונגפול
דורך דער געדיכטעניש אַ וועג!

אַפילו אין דער טיפסטער ערדשאַכט,
אין סאַמע טיפסטן גרונט פון ים,
פון פינצטערנישן, זע, די גרויסמאַכט,
זי פלאַקערט אויף אין קרעמל-פלאַם...

נאָר גרעסער פאַר די אַלע וווּנדער,
נאָר שענער פאַר דעם שענסטן ליד —
אין אונזער שטאָלענעם יאָרהונדערט —
די האָפענונג, וואָס אויפגעגליט

האָט ווידער ביי די מענטשנקינדער,
אַז אָפן איז דער שטערנוועג
פאַר די חלומות פון דערפינדער,
וואָס פירן פון דער ערד אַוועק

צו אַלע ווייטסטע זון-פּלאַנעטן,
ווו ס׳וואַרט דעם מענטש דער שענסטער סוד,
ווו קינדער בלויז נאָר און פּאָעטן
געשטעלט האָבן דעם ערשטן טראָט...

די ליים-מישער — אַליץ העכער, העכער
פאַרקלעטערן שוין אין אין-סוף...
און באַטש ניט איין מאָל די פאַרשווערער —
פון קנאה און פון האַס געשטראָפט —

שטאָט עמערס וואַסער — בלוט... דערלאַנגען,
שטאָט קעלניעס ליים — זיי לייגן סם
אַריין אין אונזערע געזאַנגען —
ברענט העלער אויף דער קרעמל-פלאַם

אין אויגן פון די טורעם-בויער.
פון אַלע ליבשאַפטן געבענטשט —
דער פרייד פון שאַפן זיך פאַרטרויען —
זיי היילינקן דעם נאָמען מענטש...

פ ע ר צ י ק ט ר ע פ

א

צום מגדל לענין לייגט די טרעפ מיין דור.
די ערשטע טרעפ — אַ מי-און-מאַטער-יאָר,

אַ יאָר פון צער, פון אומרו און פון פרייד —
פון חלום אין דער רויער ערד פאַרזייט...

אַ יאָר פון אָנשטרענג, ביטערן פאַרמעסט,
ווען אינעם האַרץ דער צווייפל זיך פאַרפרעסט

און די אַנטוישונג, ווי אַ וואָרעם נאָגט.
און די באַלוינונג — נאָך אַ הונגער-טאָג...

אַ יאָר פון פרעסט אין ניט-באַהייצטער היים —
דער עלנט ווייַנט אין כאַטקעלעך פון ליים.

די שקיעה בלוטיקט ביי אַ יעדער שטוב
און ס'איז די נאַכט אַן אויסגעהוילטע גרוב —

אַרייַנצופאַלן אין אַ לעצטן שלאָף
און ריכטן זיך, אַז נאָענט איז שוין דער סוף...

נאָר מיט אַ מאָל עס גיט אַ שיין אין בליק
דער ערשטער, גרויסער, אומדערוואַרטער זיג!

אַזאַ איז עס געווען דאָס ערשטע יאָר —
די ערשטע טרעפ פון דעם אָקטאָבער-דור.

ב

דערנאָך אַ טרעף אין ווונדן אויסגעלייגט —
אין בירגער-קריג און ימען בלוט געווייקט —

קאַלטשאַק, דעניקין און מאַכנאָ און נאָך —
דאָס ראַטנלאַנד — איין גרויסער, וויסטער בראָך!

אַ פראָנט געזיגט, דער צווייטער שטייט אין קאָן —
אין היימען בושעוועט דער רויטער האָן...

און אָפּט, גאָר אָפּט פאַרברעכן זיך די הענט —
אַלץ שטאַרקער שטיקט די געלע אינטערווענץ.

פון אַלע זייטן ענגער ווערט די רייף —
די קאָנטראַ גרייכט צום האַרצן, זעצט אין שלאָף

פון אַרבעטער און פויערישער מאַכט —
קיין רו ניטאָ ביטאָג און ניט ביינאַכט.

דאָס ברויט באַהאַלטן, דער קולאַק זיין פויסט
שטעלט חוצפּהדיקער מער, אַלץ מער ארויס...

און ס'דאַכט זיך אָפּט, אַז בלויז אַ גרויסער נס
פאַרהיטן קען אָקטאָבערס יונגע נעסט...

און ס'איז דער גרויסער נס געוואָרן וואָר:
צאַריצין האָט געקרוינט מיט זיג דאָס יאָר!

און דער נצחון פון דער אַרבעטער-אַרמיי —
אַ נייע טרעף ביים טורעם אויסגעלייגט!

ג

צו רוען אויף די לאַרבערבלעטער — פרי!
און ס׳קומען יאָרן פון דער שווערער מי:

פון חורבות אויפגעהויבן אַ זאַוואָד —
צום שפּיץ פון מגדל לענין נאָך אַ טראָט.

ווערט אויפגעאַקערט אַ פאַרוואָרלאָזט פעלד —
דער ראַטן־הימל מערער אויפגעהעלט.

בויט אויס די „בעזפּריזאָרנע" קינדהייט זיך אַ היים —
קערט אום די פרייד אין הייזקעלעך פון ליים

און היימישער עס ווערט אַלץ אין די שטעט —
מען שווענקט שוין אויס די מוחות פונעם גרעט...

און ס׳נעמט דאָס לאַנד אין האַנט אַריין אַ בוך...
דער דורותדיק־פאַרשימלטער גערוך

פון דער איקאָנע — מיטן ווינט פאַרווייט —
דאָס גאַנצע הוימלאַנד אין „ראַבפאַקן" גייט...

אַיי איז עס געווען אַ צייט אַזאַ —
די ערב־„פּיאַטילעטקעס" אינעם לאַנד!

ד

צייל די טרעפ פון פאָלקישן פאַרמעסט —
די טורבינעס ביי דעם „דניעפּראָגעז"

זינגען אויס שוין זייער מעכטיק ליד —
אַ טורבינע פון אַיעדערנס געמיט

זעצט מיט פרייד אַרויס אַיעדעס מאָל,
ווען די מאַרטענס גיבן נייעם שטאָל...

פון מאַגניטאָגאָרסק דאָס אייזן קומט.
פון דאָנבאַס — אַ הייסע שוואַרצע זון.

פון טאַשקענט — די טייכן באַנוולשניי...
אין קאַזאַן די שפע איבערגייט —

לויפן באַנען דורך דאָס גאַנצע לאַנד —
פירן גליק פאַר אַלעמען באַנאַנד!

זע, די טרעפ זיי ווערן העכער, מער!
און די רום סטאַכאַנאָוון געהערט.

גייט די שלאַכט אַן נאָך פאַר אַ פּראָצענט.
און די מוחות אין געיעג מיט הענט —

גיכער, שנעלער נענטערן צום ציל
און דער ציל פון חלום ווערט אַנטהילט...

דאכט זיך, אַז די ברכה אויף דער ערד
איז דעם מענטשן אייביק שוין באַשערט

און צום קאָמוניזם אין דער ריי,
זיכער פירט לענינישע פּאַרטיי!

ה

נאַר ווייַ און ווינד! ביים מגדל לבנין ווערט
אַ נייע טרעפּ פאַרלייגט — א פאַלקיש טרער!

און אַ געוויין ברעכט אויס פון יעדער ברוסט —
אַ שונא שיסט באַהאַלטן פון אַ קוסט...

דער הימל פונעם הײמלאַנד מיט אַ מאָל
פאַרוואָלקנט ווערט פון כמאַרעס גרויען שטאָל...

און וו נים ווו, אַ פייער אויף דער ערד
שיסט אויף, פאַרטויבט אַזש דאָס געהער.

די נאַכט איז איינגעפאַלן מיטן שלאָף
און ס'דאכט: צום לעבן נעמט אַ סוף!

די גאַנצע שפע שווימט אין בלוט אַוועק
און ס'שפּאַנט דער אומגליק איצט אויף יעדן שטעג...

אוי גאַטעניו, ווי האָסטו עס דערלאָזט!
אַ קינדעלע, וואָס שפּילט זיך אויפן גראָז —

אַ מערדער האָט אין אים געני גענילט
און נאָך אַ שאָס האָט דאָס געוויין פאַרשטילט...

אַ מאַמע מיט אַ זויגלינג ביי דער האַנט —
זיי וואַלגערן זיך טויטע ביי דעם ראַנד —

אין אויגן פרירט דער אויסגעשריי: „פאַרוואָס“?! —
געענטפערט האָט איר בלויז אַ ביקסן-שאָס...

אַ רויבפויגל פון בלאַנקנדיקן שטאָל
האָט דורגעטראָגן דאָ זיך מיטאַמאָל

און נידעריק ביים סאַמע ראַנד פון פעלד
אַ שאַנד-אַנדענק אויף אייביק זיך געשטעלט...

אַ קללה רייסט זיך אָפּ פון יעדנס מויל
פאַר אַט דער רוצחיש-אומזיניקער קויל —

געטראָפן אינעם סאַמע האַרץ אַריין.
נאָר זע, ביז ווייטיק קלאָר דער זין פון אַט דער פיין —

איז נאָך אַ שעה, איז נאָך אַ לאַנגע נאַכט
ביים וואַרשטאַט, אין פאַבריק און אין דער שאַכט —

איז נאָך אַן אָנשטרענג פאַרן גרויסן פראָנט —
ס'איז היטלער ימח שמו שוין נאָנט, גאָר נאָנט! —

צום האַרץ פון ראַטנלאַנד בליץ-שנעל דערנענט —
ער זעט שוין מאָסקווע — די קרעמל-ווענט —

אַ פאַלנדיקע ביי זיין זיגער-טראַט...
נאָר ס'האָט דער נאַצי ניט געקענט די ראַטנשטאַט!

און שטאָט מיט ברויט און זאַלץ, באַגעגנט אים
אין קרעמל, האָט פון פאָלק די שטים:

ס'איז אונזער זאַך גערעכט און אונז — דער זיג! —
אויף אונזער גאַס וועט אויפשיינען דאָס גליק!

און דעמאָלט איז געשען דער צווייטער נס:
ס'איז מאָסקעווע אַרויס אין אַ פּאַרמעסט

מיט דער מגפה נאַציִשער פון רייך
און אויף די כוואַליעס פון דעם וואָלגע-טייך,

ביים סטאַלינגראַדער רום-באַקרוינטן ברעג
עס דויערט, נאָך דער חיה, דער געיעג...

דורך ערד דער אויפגעריסענער אין צער און ווײ
עס שפּאַרט פאָרויס די אַרבעטער-אַרמײ!

אין געטאָ וואַרשע דויערט נאָך די שלאַכט,
נאָר ווער אַן אויער האָט, דער הערט, ווי ס'קראַכט

דער הימל איבער נאַציִשן בערלין —
דער „לעצטער וועג צום טויט" אין אָשוויענטשים

ווערט אויפגעריסן דאָרט אויף פּוילנס ערד —
וויש אָפּ מיין ייִדיש פאָלק דיין גרויסע טרער...

כאָטש ס'איז דיין בלוטן-אָפּפלוס גרויס, ווי גרויס —
פון בונקערס און פון קעלערס קום אַרויס!

פאַרטרייב פון האַרץ די קנוילן שוואַרצע שרעק.
זאָג קיינמאָל ניט, אַז ס'איז דער לעצטער וועג!

אין וואַרשע, הער: די שלאַכטן גייען אָן —
פון אויפשטאַנד פלאַטערט דאָרטן נאָך די פאָן.

די איניקלעך פון מכבייער, זייער ליד —
זי הילכט צום טאַקט פון רויטאַרמייער־טריט...

די „נאַכט פון דער פאַראַכטונג" שוין ביים סוף.
שטיי אויף, מיין יידיש פאָלק, פון טויט־שלאָף —

דער ביינערטאָל זאָל געבן זיך אַ ריר! —
און אויף בערלין — אין שוואַרצער שרעק פאַרפרירט —

דאָרט אויפטאַנצן דעם גרויסן פעלקער־זיג —
דעם טאַנץ פון שלום און פון מענטשנגליק!

ז

אַזוי פיל טרעפּ ביים מגדל לעניִן שוין,
און יעדעס יאָר מיט נאָך אַ טרעפּ באַלוינט.

מיט שענסטע אָרנאַמענטן רייך באַצירט —
דער טורעם־שפּיץ אַלץ העכער, העכער פירט!

די אומשטערבליכע העלדן־טאַט ביים פראָנט,
וואָס זאָיעס שבועה אייביק אונז דערמאָנט —

די גבורה אין דעם יונגן דור דערוועקט
אַנטקעגן קאָמוניזם־וועג.

אין רום באַשטראַלט איז דאָס סאָוויעטן־לאַנד —
און איבער אים, דער רויטער שטערנבראַנד —

ער לאָקט די גאַנצע מענטשהייט פון דער וויט —
אַ זיכער־קאָמפּאַס צו דער נייער צייט —

פון ליבשאַפטן אַן גרענעץ, אָן אַ מאָס,
ווען ס'ווערט די שווערד — פון זשאַווערן פאַרראָסט —

אָן אָנדענק זיין בלויז פון דער גרוילנוואָר...
פאַר יעדן אונטערקומענדיקן דור.

ח

די פּערציק טרעפּ שוין אָפּגעציילט ביז איצט —
אַ יעדער טרעפּ — אַ יאָר אין שטיין פאַרקריצט.

אי פריידן אומגעהייערע אַ סך, אַ סך.
אי ווונדן, וואָס פון ס'ניי זיך אויפגעמאַכט...

אי לידער אָנגעקוואָלענע פון שאַפונגס-גליק,
אי שבעה-שלאַכצן אינעם האַלדז פאַרשטיקט —

אין ניגון יידישן אַן אומעטיקער טאָן —
פון וואַנען זאָג, פון וואַנען קומט ער אָן?

אַז אונזער פרייד איז דאָך אַ ברויזנדיקער טייך...
און מיר, מיר זיינען דאָך אַזוי מין רייך,

אַז צו די הימלען טראָגט אונז דער געזאַנג —
טאָ זאָג, פאַרוואָס זאָל אונדז אַזוי זיין באַנג,

אַז בריען זאָל אין אויג אַ הייסע טרער,
פאַרוואָס אַזאַ מין טרויער אונז באַשערט?

אַז מיר — אין גרויסן יום טוב — פול מיט צער,
נאָך די, וואָס האָבן אויפן גליק זיך ניט דערוואַרט...

אוי, ניט פאַרגעסן וועלן מיר זיי איצט
ביים גרויסן, רייכן, יום טובדיקן טיש —

אַ ליכטל אָנצינדן אין פריידגעמיט —
פאַר זייער ניט-דערזונגען ליד

ט

אַזאַ איז אונזער בויען, און געדענק:
דער מגדל לעניןְ, ניט אומזיסט איז אונז געשענקט —

אין שווערער מי אַ דור האָט אים געבויט
מיט טיפסטן גלויבן אינעם טרוים פאַרטרויט —

ניט אָפּצווייכן פון דעם שטראַלנציל!
און כאַטש די פאָן — אין טרויער אָפּט געהילט —

איז שטאַרקער, קרעפטיקער פאַר אַלץ די פרייד! —
די פאָן פון ליבשאַפט און פון צאָרן הויך צעווייט

אַריבער אונזער שפּאַנענדיקן דור,
ביים טויער פון דער קאָמוניזם — וואָר!!!

שטשאווניצע-זדרוי — אָקטאָבער, 1957

אין די בערג פון יהודה 61

אין די בערג פון יהודה גיי אויף,
ווי אַמאָל ס׳פלעגן אויפגיין די זיידעס —
זייער שפּע דאָרט ברענגען צונויף,
מיט די ברידער צו טיילן אין פרייד עס.

דאָרט אויף איינעם אַ פעלדזיקן שיכט,
אין דער שיין פון די שקיעה־פאַרנאַכטן,
וועט אַ שימער־טאַן דיר אומגעריכט,
ווי אַן עדות פון רומפולע שלאַכטן —

גלייך פון גאָלד אויסגעהאַמערט אַ זייל,
וואָס זיין שפּיץ איז געקרוינט מיט אַ שטערן...
קני אַראָפּ דאָרט מיין ברודער, אַ ווייל
צום צופוסנס און דו וועסט דערהערן,

ווי אַ ניגון פון שטיין שלאָגט אַרויס.
און עס מישן זיך אויס דאָרט די טענער
פון אַ שטורמישן גאַנג אַלץ פאַרויס,
אַ געפלאָטער פון זיגרייכע פענער —

מיט נביאישן טרוים דורכגעגליט —
והיה באחרית הימים [62] —
אָט דאָס אייביקע אַלט-יונגע ליד,
וואָס אַלץ מעכטיקער קלינגט אויף זיין שטים! —

אים רוישט אויס יעדער צווייג פונעם בוים,
יעדער פויגל דערציילט דאָרט דעם וווּנדער:
ווי אַזוי ס'איז פון דורות דער טרוים
אויפגעגאַן אין דער וואָר פון יאָרהונדערט...

אין די בערג פון יהודה, דו גיי,
אויף דעם באַרג-אַרויף, וועסטו דערהערן —
אין דעם וואַלד פון דער רויטער אַרמיי —
דאָס געזאַנג וועגן זיגרייכן שטערן!

1955

בראשית פון אַ צייט

פּאָעט, דיין ליד האַלט זיך נאָך ביי דער ערד.
דיין טרוים — ניט ווייטער פון די שטערן...
זאָג, וועמען איז דאָס גרויסע גליק באַשערט?
און וועמען וועט דאָס וואונדערליד געהערן,

אַז ס׳איז דער מענטש פאַרגאַנגען ווייטער שוין —
דער מוח — אָנגעטאָן אים פליגלען...
פּאָעט, פאַרגאַנגען דיינע צייטן שוין,
אַז ס׳קען דיין האַרץ ניט איבערהיגלען

די אַלט-לשונותדיקע שוועל,
אַז יעדער וואָרט — אַ זקן ביים געבוירן,
אַז יעדער קלאַנג — אַן אָפּגעלעבטע וועלט?
פּאָעט, דאָס ליד פון די אין-סופֿן-יאָרן —

אַ יעדע רגע ווערט געשאַפן היינט!
ווי לאַנג וועט נאָך דיין מוזע שטומען?
אין מענטשנס בליק האָט שוין די קאָסמאָס-שיין
די ווייטסטע ווייטן איינגענומען...

און ס׳בלייבט פאַר דיר דער ווידערקול, ניט מער —
פון מוח דרייסטן די פאַרמעסטן.
פּאָעט, דאָס ליד, אַ ניט צו דיר געהערט,
ווייל דעם בראשית פון אַ צייט פאַרזעסטו...

אויגוסט 1960

גאַגאַרין

אַ יעדערער קען זיין גאַגאַרין —
אויך דו! —
נאַר נויטיק איז דערצו:

דיין חלום זאָל די ווייט פאַרנאַרן,
דיין היים — באַפרייט פון אַלע צערן,
אַז ניט קיין קנעכט זאָלסטו זיין ביי די האַרן... —
אַן עוולה פאַר אַ ברודער — שטענדיק אַרן,
אַז פאַר דיין בליק בלויז זאָל דאָס שלעכטס פאַרדאַרן!
דאָס האַרץ פון קיין שום פּחד ניט פאַרשטאַרן,
ווען ס'וועט אַ שטערנהימל צו דיין ברוסט זיך שפּאַרן...

און אויב נאָך אַלץ דערצו
איז דיין געמיט מיט ליבשאַפטן באַרוט —
פאַרוואָס זאָלסטו ניט גאַרן
צו זיין
ווי
ער,
ג א ג א ר י ן?!!!

מאַי, 1961

IV

אין צער און צאָרן

מיין שטאַם

ניין און ניין, דו וועסט מיין שטאַם ניט ברעכן —
ער איז דאָך יאָרן טויזנטער שוין אַלט!
און אין זיין טויזנטיאָריקער געשטאַלט —
אַ טיפער קנייטש וועט בלייבן נאָר פון דיין פאַרברעכן.

מיין שטאַם איז אַלט — אומזיסט האָט זיך דיין האַנט
אַ בלוטיקע אַראָפּגעלאָזט אויף זיינע גלידער.
עס וועט אין טויזנטיאָריקן געוויין פון זיינע לידער
נאָר צוקומען אַ קללה-ליד איבער דיין שאַנד...

און ס'וועט מיין. שטאַם נאָך שטאַרקער זיין, פאַרהיילנדיק די וווּנדן —
אַוועקשפּאַנען וועט ער מיט לייבנטריט אין זונענשיין.
אויף אייביק ט'דיין געדעכעניש צום שאַנדסלופּ צוגעבונדן —

אַ שרעקצייכן אויף אַלע וועגן פאַר די פעלקער זיין.
אַ, ניין און ניין, דו וועסט מיין שטאַם דעם אַלטן ניט צעברעכן! —
אַ טיפער קנייטש וועט בלייבן בלויז פון דיין פאַרברעכן!

אלמא-אטא, 1942

די געלע לאַטע

די געלע לאַטע אויף דער פּלייצע פון מיין שוועסטער,
דער שטילער טרויער אין פאַרשמאַכטן בליק
און דער געשריי, וואָס איז אין האַלדז פאַרשטיקט —
זיי שלייכן זיך נאָך מיין געביין ווי גרויל־געשפּענסטער... —

זיי גרייכן דאָ צו מיר אין וויטן קאַזאַכסטאַן,
ווו ס׳רוט אַ הימל שטענדיק בלאָ אויף שניי פון בערג.
אין יעדן ווײ פון מינדסטן ווינטעלע איך הער,
ווי ס׳וויינט מיין שוועסטער אויפן צייכן פון איר שאַנד.

אָ, שוועסטער מיינע, ווו דו ערגעץ זאָלסט ניט זיין,
די געלע לאַטע, ניט קיין שאַנד איז זי פאַר אונדז! —
עס האָבן זיידעס אונזערע אַמאָל אין פּיין —

זי טראָגן אויף די פּלייצעס זייערע געמוזט,
נאָר ס׳איז דער שפּור פון יענע שונאים לאַנג צעשטויבט... —
וועט אויך דיין פּיינט פאַרגעסן ווערן, שוועסטער, גלויב!

אלמא־אַטאַ 1942

חתונה־טאַנץ...

(באַלאַדע)

וויין ניט, פידעלע, מיין,
צו דעם טאַקט פון די טריט —
ס'איז אַן דיר גרויס דער פּיין
און ס'געוויין אין מיין ליד...

ס'איז אַן דיר גרויס דער ווי,
וואָס איך טראָג אין מיין האַרץ.
מיינע האָר — ווייסער שניי.
אין די בלוטן מיר — האַרבסט...

פול מיט שרעק איז מיין בליק
און מיט גרויל — מיין געהער...
וויג מיר, פידעלע, וויג
און ניט וויין אַזוי מער.

שפּיל אַ פריילעכס מיר אויס —
ס'זאָל אַ הויב-טאָן פון דיל,
אַז מיין כלה אַרויס
זאָל אין טאַנץ אַזוי שטיל...

מיר אַנטקעגן, מיט חן,
אינעם ווייסן געהילט...
ווי אַמאָל אין דער היים —
שפּיל מיר, פידעלע, שפּיל!

און אַרום אין אַ קרייז,
אַזוי יומטובדיק-העל,
ווי דער שניי אַזוי ווייס,
אירע טריטלעך זי שטעלט...

ניט זי טאַנצט, נאָר זי שוועבט,
אַזוי לייכט איז איר טראָט —
אַ, מיין כלהניו לעב
אינעם חתונה-דאָד.

שפּיל מיר, פידעלע, שפּיל!
זינג אַ לעבעדיקס אויס —
פון דעם ווינקל פאַרהילט
רוף מיין מאַמען אַרויס —

אין אַ זיידענער קלייד,
אין איר טערקישער שאַל —
זע, מיין מאַמע זי גייט,
ביי דעם קרייז זיך פאַרהאַלט

און ווישט אָפּ זיך אַ טרער
אויף איר אַלטן געזיכט —
אַזאַ ליכטיקע טרער...
און זי לאָזט זיך אויף גיך

אין צעעפנטן קרייז
דאַן אַוועק אין אַ טאַנץ,
מיט אַ טיכעלע ווייס
אין איר ביינ‍יקער האַנט —

ניט זי טאַנצט, נאָר זי שוועבט..
ווי אַ ווינטל צעוויט —
אָ, מיין מאַמעניו לעב
אין איר זיידענער קלייד.

שפּיל זשע, פידעלע, מיר
און ניט וויין מער אַזוי!
גיב אַן עפן די טיר,
וואָס צום אַלקער אַרויס —

איבער הילצערנעם שוועל
טוט מיין טאַטע אַ שפּרייז
און ער גיט זיך אַ שטעל
פאַר מיין מאַמען אין קרייז —

די קאַפּאָטע אַ הויב
און אַ גלעט זיך די באָרד,
און דער כלה צו לויב
טוט אַ ריס זיך פון אָרט —

די קאַפּאָטע איז נײַ
אויף מיין טאַטן געצירט —
טאַנצט דער טאַטע פאַרביי —
פון דער מאַמען געפירט...

און די שטיוול אין גלאַנץ,
און די יאַרמלקע זייד —
זינגט מיין טאַטע אין טאַנץ
מיט אַ קול אַזאַ נייס...

מיט אַ קול אַזאַ זיס,
וואָס ביים האַרץ גיט אַ נעם...
אַזש פון אָרט זיך אַ ריס
טוט די כלה פאַרשעמט...

און די כלה אין מיט,
און דער חתן ביים זייט —
שפּיל מיין פידעלע מיר
און מיין טרויער צעשטריי!

ס'איז די חופה שוין גרייט
מיט די דרענגעלעך פיר —
שטראַלט די מאַמע פון פרייד —
צו דער חופה מיך פירט —

צו דער כלה, וואָס שטייט
אינעם ווייסן געהילט,
נאָר מיר דאַכט זיך, זי וויינט...
שפּיל מיין פידעלע, שפּיל!

שפּיל אַ לעבעדיקס אויס
און ניט וויין אַזוי מער!
טרייב דעם טרויער אַרויס
פון איר האַרץ דאָס באַשווערטס...

נאָר מיין כלה, זי וויינט...
און מיר דאכט, אָ אַ שרעק! —
ס׳איז איר פּנימל חנ׳ס
בלויז אַ בלוטיקער פלעק...

און אַ טרער נאָך אַ טרער
פון געזיכט אירן פאַלט,
טראָפּנס בלוט — יעדער טרער —
אויף איר ווייסער געשטאַלט.

אָ, דו כלהניו מיין,
וואָס געשען איז מיט דיר?
וואָסער שרעקלעכער פּיין
האָט דיין האַרצן גערירט?

וואָסער שרעקלעכע האַנט
האָט פאַרשטערט אונזער פרייד
און באַדעקט האָט מיט שאַנד
איצט דיין חתונה-קלייד?

און מיר דאכט, אָ, אַ גרויל! —
אין איר טערקישער שאַל,
מיט אַ שרעקלעך געהויל
טוט מיין מאַמע אַ פאַל —

טוט אַ פאַל צו דער ערד
צו מיין כלהניוס פיס...
און מיט שווידער כ׳דערזע
דורכן פענצטער אַ ביקס —

גלייך אין טאַטן געצילט,
אין זיין האַרצן אַריין...
שפּיל מיין פידעלע, שפּיל
און פאַרשפּיל מיר דעם פּיין! —

אין צעוויייטיקטן בליק —
מיר דעם שוידער פאַרשטיל:
ס׳האָט דער דייטש מיטן ביקס
אַזוי ווילד זיך צעהילכט

און געלאָזט זיך אין טאַנץ
אין מיין חתונה-נאַכט —
מיט מיין כלה באַנאַנד
און ער לאַכט... און ער לאַכט...!!

שפּיל אַ פריילעכס מיר אויף
פאַר מיין עלנטן האַרץ —
פול מיט גרויל מיין געמיט! —
אין די בלוטן מיר האַרבסט...

שפּיל מיר אויף און ניט וויין —
אַזוי גרויס איז מיר מיין צער!
כ׳בין געבליבן אַליין
פון דיין ניגון פאַרנאַרט...

אַלמאַ-אַטאַ, 1942

אין קאַנאַל אויף פּראָסטע גאַס [63]

ס׳האָט עמיצער מסתּמא עס אויסגעטראַכט:
אַ פלאַמענוועלט מיט פלאַקערדיקע גופים...
אַ הימל, וואָס מיט אויפרייסן ער קראַכט,
אַן ערד, וואָס טאַנצט פון בלוטן בגילופין...

אַ גרווילנבילד פון עמעצן געמאָלט
און אַלע פאַרבן אויסגעמישט ביז שווינדער...
ווו ס׳רעדט די שטילקייט מיט האַרמאַטן-קול
און דער געוויש — אין שווייגעניש צעהוידעט...

אַ חלום-שטאָט אין פייער אויסגעשפּינט —
אַן אויסגעטראַכטע וועלט, וואָס ניט פון דאַנען:
אַ מאַמע וואַרפט פון פינפטן שטאָק אַ קינד!
צי איז אַ מאַמע גאָר אַזאַ פאַראַנען?

אַ טאַטע, וואָס זיין הויזגעזינט פאַרלענדט...
און לאָזט זיך אין אַ קאַראַהאָד צו טאַנצן
מיט פלאַמען, וועלכע שיסן פון די ווענט —
זיין שויבערקאַפ די גאָלדפונקען באַקראַנצן...

אַ שוועסטער אין אַ ווייסער חופּה-קלייד —
די בעקעלעך מיט ערשטער צניעות בליען...
אַנטקעגן דעם באַשערטן טראָגט די פרייד
און פאַלט אַ גוססע צו זיינע קניען.

אַ ברודערל — אַ זיידן פירט ביים האַנט
און ביידע זיינען טאַנצנדיקע פלאַמען
פון ערגעץ אַזאַ אויסגעטראַכטן לאַנד —
אַ חלום-וועלט, וואָס זי איז ניט פון דאַנען...

ב

נאָר אונטן אין דער אינגעווייד פון ערד,
וווּ ס'האַלט די נאַכט איר אייביקייטס-ממשלה,
דאָס לעבעדיקע לעבן האָט געיערט...
די וואָר איז אויפגעגאַנגען פונעם חלום.

די מענטשן, ניט מלאכים — פלייש און בלוט —
די פייערפליגלען — אויסגעברענטע אַשן...
דאָ ווייסט מען, וואָס ס'איז שלעכטס און וואָס איז גוטס —
דעם זין פון שטילקייטן און פון גערעשן...

דאָ אָטעמט מען מיט פולער הייסער ברוסט,
אַטש ס'איז די לופט אַ שטייענדיקער וואַסער.
דאָ בענקט מען נאָך אַ פרילינגדיקן קוסט,
מיט לייב וואָס איז חדשים ניט געוואַשן.

דאָ גילט פון לעבן נאָך דער זיסער טעם...
און ס'האַרץ קלאַפט אויס צום טאַקט פון גרויסן ניגון,
כאָטש אינעם בליק זיך רויכערט נאָך דער פלאַם
פון אויסגעברענטער היים און וויסטע וויגן...

דאָ שפּירט די האַנט דעם קאַלטן שטאָל פון ביקס
און יעדער וואָרט האָט נאָך זייַן פולן זינען...
און די נקמה איז דאָס גרעסטע גליק,
וואָס ס'קען אַ ייִד נאָך אויף דער ערד געפינען —

דאָס גרעסטע גליק צו שטיין אנטקעגן פייַנט
און מיט אַ קויל אין נאַצי-האַרץ צו צילן —
פאַר אַלע טייַכן טרערן, ימען פּייַן —
די פריידן פון נצחון צו דערפילן...

דאָ ציט זיך יעדער מינדסטער גליד צום ליכט,
ווי ס'ציט אַ בלום זיך צו דער זון באַגינען...
און וואָס געדיכטער ס'איז פון נאַכט די שיכט —
אַלץ הייסער דער באַגער אַ שטראַל געפינען —

אַ שפּראָצל ליכט, אַן אָנזאָג פון אַ טאָג,
אַ סימן, וואָס די ברידער דאַרפן געבן —
פון אויבן דאָרט אויף פּראָסטע, ביי אַ ראָג,
ווו ס'איז אַ המשך נאָך פאַראַן צום לעבן...

„דאָרט איז זי דאָ, דאָרט קעמפט די פּ.פּ.ר.!
דער חבר קשאַטשעק וואַרט אַף אונזער קומען —
אַ ברודער פון דער פּראַצע און געווער —
אַ האַרץ, וואָס האָט אַ שלאַכט-געדרום פאַרנומען"

און וואָרעמער עס ווערט אין הוילן גוף.
און ליכטיק ווערט אין חושך פון קאַנאַלן,
כאָטש קיינער הערט ניט, הערט מען דאָך דעם רוף,
כאָטש קיינער זעט ניט, העלן אויף די שטראַלן...

ג

ווי לאַנג, ווי לאַנג עס דויערט שוין דער וועג —
פון מוראַנאָוו ביז פּראָסטע — אַ מהלך!
ווער האָט געציילט דען אין קאַנאַל די טעג,
אַז אַלץ פאַרהילט איז אין אַ חושך-ליילעך —

ווער קען דעם אונטערשייד פון טאָג און נאַכט? —
די פיס, זיי בויגן זיך שוין אָפּט אַנידער...
אין האַרצן וואַקסט אַלץ אַן מער דער פאַרדאַכט:
צי וואַרטן זיי, צי וואַרטן דאָרט די ברידער?

און שווערער אויף דער פּלייצע ווערט די ביקס —
אַ חבר פאַלט אַריין אין טיפער בלאָטע
און ס'ווערן אָרעמס צוויי אַ רעטונגס-בריק,
ביז ס'ווערט די רעטונגס-בריק שוין אויך צעשאָטן...

דער הונגער בויערט אויס אין גוף אַ לאָך —
אַ ליידיקייט ביים האַרץ, וואָס ווערט אַלץ גרעסער...
און נאָך איינער עס טוט אַ קרעכץ שטיל: אַך! —
צו שטאַרבן פון אַ קויל איז אויך שוין בעסער,

ווי אויסצוגיין ביי אָט די קברים-ווענט,
אין אָט דער פוילעניש צו פאַלן, פאַלן —
פון קיינעם ניט געזען און ניט דערקענט —
פאַרזינקען אייביק אין די קאַלן...

נאָר פּלוצלונג, ווי עס וואָלט געשען אַ נס —
עס ווילט זיך גאָר די בליקן ניט געטרויען:
אין מיטן פון אַ גרוילעניש-מעת-לעת,
ווען ס'האַרץ איז קוים געשטאַנען אויפן לויער

און דאָס געהער פון שוויגעניש פאַרטויבט —
זיך אָפּגעווויינט שוין פון די רייד אַפילו —
האָט ווער אַ מידע ברעם געטאָן אַ הויב,
גלייך ער וואָלט איצט אַ ליכטיקייט דערפילן —

אַ שאַרפער ווייסער מעסערדיקער בלאַנק
פאַרשניטן האָט זיך טיף אין די געהירן...
דאָס בליק, וואָס האָט פון מידיקייט געצאַנקט
האָט צו דער ליכטיקייט גענומען פירן.

„אַט דאָרט, אַט דאָרט, חברים, זעט נאָר זעט:
די ליכטיקייט — אַ זון וואַקסט זיך פֿונאַנדער!
און גיכער לאָמיר גיין, ס'קען ווערן שפּעט.
און גיכער שטעלט אַ טראָט, ס'קען ווערן אַנדערש"...

און איידער וואָס און ווען, מען קוקט זיך אום —
אַ בליץ האָט דורכגעלויכטן די געמיטער:
„אָ, טאָוואַזשישע, טאָוואַזשישע, קומט! —"[64]
גלייך ס'וואָלט אַ ליד צעקלונגען אין די בלוטן...

און ס'אַנקערן אַראָפּ פֿון אַ סופּיט
צוויי הענט, ווי צוואַנגען גילדערנע צעעפֿנט —
פֿאַרכאַפּט אַן אָרעם, וויגנדיקע טריט,
גלייך זיי וואָלטן קיין אַנשפּאַר שוין ניט טרעפֿן...

און ווי אַ פֿויגל רייסט זיך אויס פֿון שטייג —
אַ ברודער צום סופּיט איז אויפֿגעפֿלויגן.
און נאָך איינער און נאָך איינער עס שטייגט —
מיט צוואַנגען זוניקע אַרויסגעצויגן...

אַן אויגנבליק, אַן אָטעם און ניט מער,
די ליכט אַ בלענד געטאָן האָט אין די בליקן —
„אַט איז זי דאָ, אַט וואַכט די פּ.פּ.ר. —
אַן אויטאָ גרייט אין וואַלד די ברידער שיקן

אַהין, אַהין! — דאָרט גייט אַן איצט די שלאַכט!" —
אַ פּאָליאַק מיט אַ יידן אין די רייען —
דער צווייטער פֿראָנט פֿון געטאָ אויפֿגעמאַכט —
אַנטקעגן דער נקמה ברידער גייען!...

1957

די וואַרשעווער נאַכט...

די וואַרשעווער נאַכט אין זכרון —
זי קורטשעט זיך איין און ווערט קלענער...
דער גלייכגילט פאַרשיט איר מיט יאָרן —
מען וועט איר שוין באַלד ניט דערקענען!

די שלאַכט פון מוראַנאָוו און ניזקע —
דער לויף דורך די ברוויזיקע פלאַמען... —
זי ווערט פונעם האַרץ אויסגעריסן
און ס׳בלייבן פאַרשרפּהטע שראַמען —

זיי וועלן מסתם אויך פאַרשווינדן
און ס׳וועט גאַרניט בלייבן קיין צייכן.
דאָס האַרץ וועט דעם ווי איבערווינדן —
די צייט — איר נצחון דערגרייכן...

נאָר דאָס וועט דאָך זיין די מפּלה
פון דור, וואָס זיין האַרץ האָט געשייטערט...
אויב גלייכגילט וועט זיין די באַצאָלונג
פאַר וונדן, וואָס האָבן געהייטערט...

נאָר דאָס וועט דאָך זיין די מפּלה
פון יענע צעפּלאָמטע מעת-לעתן,
וואָס בלויז זייער שיין איז אַ קללה
פאַר די, וועלכע ווילן פאַרגעסן...

די וואַרשעווער נאַכט ווערט צערונען —
איר אָטעם אין הערצער שוין גוססט...
נאָר ס'בלוטיקן ווידער די זונען —
צום גרויליקן אָפּגרונט געשטויסן.

און ס'רויכערן הימלישע ראַנדן,
גלייך וואַרשע וואָלט קומען צו חלום —
די רו פון דער ערד צו פאַרבראַנדן
אין טעג פון פאַרבראַנדיקטן שלום...

1954

דערלאָזט ניט, דערלאָזט ניט!

עס ווײנט און עס ציטערט אין נאַכטיקן פיבער,
דער ייִד דער פּאָעט;
דער בלוטן-געוויטער איז נאָר וואָס פאַריבער
און ווידער ווערט שפּעט!

צו זעט דען ניט קײנער, מיט בלינדקייט געשלאָגן
איז יעדערנס בליק —
דעם טאָל פון די בײנער, די מדבּרס וואָס טראָגן
אַהער זיך צוריק?

דערלאָזט ניט פאַרוואַקסן מיט גיפטיקע גראָזן
דאָס זאַנפטיקע פעלד!
אויף שטאָלענע אַקסן דער טויט נעמט פאַרלאָזן
זײַן חושך-געצעלט...

וואָס ברענגט ער צו טראָגן? די נאַכט פון יללה;
דעם ווײ אויף דער ערד...
דעם פּחד פאַרטאָגנס, אויף ליפּן די קללה,
פון חורבן די שווערד...

דערלאָזט ניט, דערלאָזט ניט — עס האַלט אין איין מאָנען
אין נעכט דער פּאָעט.
און שווײַגן ער קאָן ניט, אין שײַן פון לבנה —
דעם טויט ער דערזעט...

1949

מיט זעקס מיליאָנען בליקן...

מיט זעקס מיליאָנען בליקן, כ׳האָב געזוכט אים אויף דער ערד.
מיט זעקס מיליאָנען טליענדיקע בליקן אין מיין אַש.
אויף וועגן און אויף אומוועגן אין מינדסטן שאָרך פאַרהערט —
אין שטילקייטן פאַרגליווערטע, אין דונערדיקן רעש —

דורך נאַכטקייטן די היימישע און דורך דער פרעמדער ווייט
געגנישטערט כ׳האָב מיט בליקן פון מיין אויסגעבראַכטן שטאַם —
געיאָגט זיך אין פאַרוועט מיט דער פאַרווירנדיקער צייט,
נאָר ער איז גלייך אַ טראָפּן אינעם שוימענדיקן ים —

צערונען, ניט געוואָרן, ווי גאָר קיינמאָל ניט געווען —
אַ שאָטן, וואָס אויס שטן ווערט ביי מיטאָגדיקער שעה —
אַ שרעק-חלום אין אַנגסטן פון דער שוואַרצער נאַכט געזען —
דו כאַפּסט זיך אויף אין קאַלטן שווייס און ער איז שוין ניטאָ —

פאַרשווונדן, אויסגעגאַנגען, נאָר פאַרבליבן אַלץ אין מיר.
דער אָטעם פון מיין זעקסמיליאָניק פאָלק האָט אים געפילט
ביי יעדן סקריפּ פון ערגעץ ווו אַ צוגעמאַכטער טיר,
אין יעדן שאָטן ביי אַ ראָג אין איילעקייט פאַרהילט...

ס׳האָט אַלץ געבריט דער שייטער פון גהינומדיקן בליק,
דער חיה-קלאַפּ פון ווילדן האַרץ געהילכט האָט אין געהער —
אַ יעדע ווייל האָט זיך געדאַכט — זיין פויסט אַ קינד דערשטיקט
און ער, ער ווישט דאָס בלוט זיך אָפּ מיט מאַמעס גסיסה-טרער...

פאַרטריבן איז שוין לאַנג געווען דער דרעמל פון אַ ברעם.
פאַרצוקט ביז לעצט געוואָרן איז אין ברוסט די קראַנקע רו.
דאָס האַרץ פון אויסגעשאָכטן פאָלק געבליבן איז פאַרשעמט
און ס׳האָט אין ברוסט געוואָרגן זיך דער אויסגעשריי אַלץ: ווו?

אוי, ווו איז ער, אוי ווו איז ער באַהאַלטן דער געשפּענסט?
אוי, וועלכע ערד ארומטראָגן נאָך קען זיין שאָטן איצט?
אוי, ווי אַזוי געשטאַלטן קען די צורה פון אַ מענטש
אַ חיה אַ מטורפע מיט באַקנציין פאַרקריצט,

וואָס ווערט נישט זאט פון גלוסטעניש, באַגערט נאָך פרישן רויב? —
אַ גיריקע, זי לויערט שוין אַ שפּרונג צו טאָן פון ס׳ניי
פון הינטער קוסט באַהאַלטענעם די לאַפּע אַ פאַרהויב
דעם קרבן צו פאַרצוקן גיך, כל זמן עס איז איר צייט.

אוי, ווו איז ער, אוי, ווו איז ער?! — דורך יאָרן דאָס געשריי
געטראָגן האָט פון ערד צו ערד, געיאָגט זיך מיטן ווינט.
ווי שווער עס איז געווען די פּיין, אַז אָט די צייט פאַרגייט
און די נקמה האָט איר לוין נאָך אַלץ זיך נישט פאַרדינט...

ווי שווער געווען איעדן טאָג צו לעבן אויף דער ערד —
די לופט צו ענג און צו געדיכט געוואָרן איז צו לעצט.
אַ יעדער ייד אין גאַזקאַמער, זיין טויטנגרויל באַשווערט:
עס מוז, עס מוז אַריינפאַלן די חיה אין דער נעץ!...

און ס׳איז געשען דער נס, וואָס האָט באַדאַרפט שוין לאַנג געשען.
דער אָטעם פון פאַרבראַנדטן קינד האָט אים צום סוף דערלאַנגט...
די לעצטע טרער דער מאַמעס האָט געפּענטעט אים די הענט —
געשטילט זאָל פון דעם יידנפאָלק באַלד ווערן דער פאַרלאַנג,

אַז זעקס מיליאָנען טויטן זאָלן אויפגיין אין זיין בליק,
אַז גוסס׳ן באַשערט זיין זאָל אים זעקס מיליאָנען מאָל!
אַז וויפל לעבנס ער האָט אין זיין לעבן אויסגעשטיקט —
זיי זאָלן אַלע אויפשלאָבצן אין זיין פּחדנות-קול...

אַז ער זאָל זיך אַ וואָלגער-טאָן דעם שופט צו די פיס —
און ס׳איז דער שופט בלויז נאָר בלויז מיין אויסגעברענטער שטאָם —
פאַר יעדער וווּנד, פאַר יעדער קויל, פאַר מינדסטן לייבער-ריס,
פאַר אָט דעם אומגעהייער-טרערנבלוטנדיקן ים —

זאָל זיך דער תּלין וואַלגערן פאַרשפּיגן און פאַרשטויבט! —
די אייביקייט זאָל אויסגליען אַ קללה אויף זיין הויט!
פאַר אַליק, וואָס ער האָט אויסגעוועוערגט, פאַרשניטן און צערויבט —
זאָל ער אַליין זיך אויסבעטלען ביים יידנשטאָם אַ טויט...

יוני, 1960

איין כותל פאַרבליבן...[66]

איין כותל איז מיר נאָך פארבליבן,
דער איינציקער, דער וואָס אויף גענשע —
אין רגעס די צערפולע טריבע, —
איך האָב אים דורך טרערן דערקענט שוין!

איין כותל — דאָרט קען מען נאָך וויינען,
אַראָפּריידן זיך און ס'ווערט גרינגער...
און רופן, און טענהן און מיינען,
דו ווערסט דיינע שאָטנס באַצווינגען —

זיי זאָלן נאָך אַלץ אין דיר גלויבן,
אַז ס'איז ניט פאַרווישט זייער נאָמען,
אַז ס'איז אין דיין האַנט נאָך פאַרהויבן
די שווערד פון דער הייסער נקמה...

דער כותל — נאָך אַלץ פון אים צויבערט
דער רום פון אומשטערבלעכער גבורה —
דער יונג מיטן רויכיקן שויבער,
וואָס לאָזט זיך ניט פירן צו קבורה

און ביילט אַלץ די פויסט אויפגעהויבן
און צאָרנט, און הערט נישט אויף מאָנען,
און הילכט אין די הערצער די טויבע:
נקמה... נקמה... נקמה...!

דער כותל אויף גענשע — אַן עדות,
וואָס וויל ניט, דערלאָזט ניט פאַרגעסן
דעם אומקום פון יידישע עדות —
דורך בגידה און יאוש צעפרעסן.

דאָס קינד ביי דער מאַמעס צופוסנס
אַליין בליפּעט אין שרעקיקן ציטער...
ווער קען עס דאָס מיילבל פאַרשטופן —
די שווייגעניש-אימה פאַרהיטן?

מען הערט נאָך דער מאַמעס געשרייען —
די אויגן זיי שיסן מיט פלאַמען:
די וועלט זאָל קיין רו ניט געדייען,
ביז ס׳וועט ניט דער טויט אַליין פאַראַמען

די טריפהנע נאַצישע זרע!
דער קויטיקער שוים פון געוויסן —
מיט בלוט זאָל ער אָפּגעשווענקט ווערן!
אויב ס׳האָט ווער די שבועה צעריסן:

ניט דינען דעם נאַצישן הענקער!
ניט שמידן פאַר אים קיין כלי-זין!
דעם אומקום פון פאָלק אים ניט שענקען!
חלילה ניט זיין אים קיין דיין!...

★

איך שיק היינט מיין טרער עולה רגל,
צו אים, אונזער כותל אויף גענשע
און ס׳האַרץ, אַ מיין האַרץ עס געדענקט שוין,
דורך צער און דורך ווייטיק צענעגלט —

מיין פאָלק, דאָרט פאַרהיטן בלויז האָט ער
דעם כבוד פון יידישן נאָמען,
דעם הייליקן ברית מיט די שאָטנס,
וואָס רופן: נקמה... נקמה...!!!

יולי, 1959

אַ, העלדן פון רום!

הירש לעקערט, נפתלי און מאַלמוד! [67]
איך רוף אייך פון קבר אַרויס...
ניט זוכה צו זיין אייער תלמיד —
אַ הילפסלאָזער בייל איך מיין פויסט...

אַ, העלדן פון רום, אייער קבר —
אַ ליכטפּאַקל זאָל ער אונז זיין!
מיין בלוטלאָזער יידישער אבר —
זיך אָנטרינקען זאָל ער מיט שיין

פון אייערע לויטערע טאָטן,
פון אייער נקמה די מאָס.
פאַר בלוט פון דערשאָסענעם טאַטן —
כּפּליים זאָל פאַלן דער שאָס!

פאַר געבן דעם מערדער מחילה, —
אומשטערבלעכע גייסטער פאַרזאָגט
דעם יידן אַ הייליקע תּפילה:
דעם בוגד — מיט בושה דערשלאָג! —

ער זאָל ביזן דור ביזן צענטן
אַ קללה-דערמאָנונג אונז זיין,
פאַר יידישן כבוד פאַרשעמטן,
פאַר טראָגן כּלי-זין דעם פיינט.

יולי, 1959

דריי
(באַלאַדע)

דריי אירע — זיי זײַנען אין לאַגער געווען —
מיט ציפערן דריי אויף דער הויט אויסגעבערענט.

די נעכט אויף אַ נאַרע ביים סאַמע סופיט —
די טעג אינם נאַצישן יאָך איינגעשמידט.

איז איינער — אַ הויכער, אַ בייניקער יונג —
אַ שווייגער אַזאַ, וואָס איז שווער אויף דער צונג.

דער צווייטער — מיט בלויען צעעפנט בליק,
וואָס גיט זיך אַ צינד און פאַרלעשט באַלד צוריק.

דער דריטער — אַ בלייכער מיט שמאָלינקער ברוסט —
ביז שפעט אין דער נאַכט, רק ער הוסט און ער הוסט.

און ווי ס'איז דער נאָמען, דער יחוס, דאָס לאנד —
אין נומער פאַרבאָרגן, וואָס שוואַרצט אויף דער האַנט...

באַגינען, ווען ס'האָט זיך דער לאַגער געוועקט
האָט קיינער-ניט, קיין מאָל דעם נאָמען געפרעגט —

אַ נומער — האָט בלויז אויסגעשריגן אַ קול...
ביטאָג און ביינאַכט, אויפן באַרג און אין טאָל,

ביים שלעפן די ציגל אַריבער דעם וועג,
ביים גראָבן אָקאָפּעס אין ווילדן געיעג,

ביים האַקן די שטיינער, ביים גיסן צעמענט —
מען האָט זיי די כוחות די לעצטע פאַרלענדט...

מען האָט זיי פאַרשמיסן מיט בלייערנעם קנוט,
פון אָדערס געצאַפּט ווי פון קראַנקע דאָס בלוט...

אויף גליאיקן פראָסט מיט די באָרוועסע טריט,
אין קאַרצער געוואָרפן, אין קייטן געשמידט,

די נעגל געפּליקט און מיט אייזן געברענט —
און אַלץ לויט דעם נומער דעם זעלבן אויף הענט...

אַז זיי האָבן אויך שוין פאַרגעסן פון לאַנג
פון אייגענעם נאָמען דעם היימישן קלאַנג.

און אויב עס וואָלט ווער זיי דעם נאָמען דערמאָנט,
זיי וואָלטן אין אים זיך אַליין ניט דערקאָנט...

אַזוי ווי אַ לאַנג-שוין פאַרשוווּנדענע וואָר —
פאַרמעקט פון זכרון — דער נאָמען, דאָס יאָר.

פאַרווישט איז דער שפּור פון דעם אייגענעם הויז —
אַ חלום אַ ווייטער פון דמיון אַרויס...

אַזוי איז גערונגען, גערונגען די צייט —
אַ טאָג און אַ שעה, נאָר מיט גרוילן באַנייט.

אַ נאַכט — מיט אומהיימלעכער שרעק אָנגעפילט,
ביז איינער האָט פלוצלונג אַ זאָג געטאָן שטיל —

מיט ליפּן די בלויע — אַ שעפּטש געטאָן קוים:
דער טויט, אַך דער טויט איז מיין איינציקער טרוים...

ווען ער וואָלט געקומען אַזוי אומדערוואַרט
און כ׳וואָלט אויף דער נאַרע געבליבן פאַרשטאַרט

און ס׳וואָלט מיר געדאַכט אין דער לעצטער מינוט:
ס׳איז שטיל אַרום מיר און איך רו און איך רו...

דער צווייטער האָט דעמאָלט אַ זאָג געטאָן: ניין! —
איך וויל ניט מיין לעבן אַזוי זאָל פאַרגיין,

אַז ס׳זאָל מער ניט בלייבן קיין איינציקער שפּור
אַזוי ווי פון יעדער פאַרדעכטיקטער הור... —

מען זאָל מיך באַהאַלטן וואָס גיכער און אויס...
איך וויל נאָך, איך וויל נאָך פון דאַנען אַרויס!

דער דריטער, וואָס האָט פון דער שמאָלינקער ברוסט
צו ביסעלעך לונגען די נעכט אויסגעהוסט —

מיט ליפּן די בלויע — פון בלוט אויסגענאָגט —
צו שכנים די צוויי אויף דער נאַרע ט׳געזאָגט:

און איך וואָלט געוואָלט אין דער לעצטער מינוט
מײַן גומען פאַרזוכן זאָל היטלערשן בלוט...

אַרײַנבײַסן זיך אין אַ גאָרגל מיט ציין —
צוזאַמען מיט אים זאָל מײַן גסיסה פאַרגיין!

אַזוי צווישן זיך אין אַ נאַכט האָבן דריי
געשעפּטשעט דאָרט קוים און די נאַכט איז פאַרביי.

ביז איינמאָל באַגין האָבן צוויי זיך געוועקט
און האָבן צום דריטן די הענט אויסגעשטרעקט:

„נו ברודער, וואָס ליגסטו, שטיי אויף שוין און קום",
נאָר ער איז ווי פריער געלעגן פאַרשטומט,

גלייך רואיק ער וואָלט אײַנגעזונקען אין שלאָף —
פון טרוים זײַנעם לעצטן — דערוואָרט זיך דעם סוף...

און ס'איז בלויז געבליבן דער נומער פון האַנט —
פאַרשריבן מיט בלוט אויף אַ ברודיקער וואַנט...

סע האָבן די צוויי ווי אבלים געשפּרייזט —
דער טרויער פון האַרצן צו האַרץ האָט געקרייזט

און ס'איז ניט געווען, ווער זאָל זאָגן אַ טרייסט
און וועמענס די ריי איז — דער הימל נאָר ווייסט...

אַ טאָג נאָך אַ טאָג איז אַלץ ווייטער פאַרגאַן —
אויף פּלייצעס נאָך שווערער געוואָרן דער שפּאַן —

באַגינען געוועקט מיט אַ בענקשאַפט אין האַרץ —
דאָס אָרט פונעם דריטן — אַלץ ליידיק און שוואַרץ —

אַן אָפענע גרוב — ניט פאַרשיטן מען קען —
אַזוי ווי די לעצטע מינוט אים געזען...

און ס׳דאַכט זיך זיי אַלץ, אַז ער ליגט אַזוי לאַנג —
פאַרגאַן ווי אַ הויך, אַן אַן איינציקן קלאַנג...

אַז ס׳גיט זיי דאַן ביידן נאָך שטאַרקער אַ יאָג
וואָס גיכער אַנטקעגן דעם גרויליקן טאָג.

און איינמאָל ווען אונטער די ביקסן באַוואַכט
זיי האָבן פאַרזאַמט ביי דער אַרבעט ביז נאַכט —

געריייניקט פון ציגל און שטיינער דאָס פעלד —
ביים ציילן אַ נומער האָט פלוצלונג פאַרפעלט —

פאַרשווונדן, צערונען אַזוי ווי אַ רויך,
וואָס וויקלט אַוועק זיך, צעגייט אין דער הייך...

אַזוי ווי אַ שאָטן וואָלט דאָ דורגעשלייכט —
אַריבערגעשווומען אַ שטייענדיק טייך...

די נאַציס — געבילט ווי משוגענע הינט,
נאָר ס׳האָט זיי געענטפערט אויף דראָטן דער ווינט:

אומזיסט איז דאָס זוכן אין האַרבסטיקער נאַכט —
דעם נומער האָט עמיצער בלויז אויסגעטראַכט...

און ווען ס'האָט באַגינען דער ווינט איינגעשטילט,
דער דריטער — אין האַרץ האָט אַ בענקשאַפט דערפילט:

די צוויי האָבן דאָך שוין דערגרייכט זייער טרוים — . . .
און ער איז געבליבן אַן צווייגן אַ בוים,

וואָס סטערטשעט דאָ אַליין — אַ פאַריתומטער שטאָם
און ס'איז שוין פאַר אים דאָ קיין טרייסט ניט פאַראַן . . .

נאָר ווען ער האָט פּלוצלונג געעפנט זיין בליק —
דער געשריי איז אין האַלדז אים געבליבן פאַרשטיקט...

זיין האַרץ איז פאַרגליווערט געוואָרן פון גרויל —
אויף ד'ערד איז געלעגן אַ מענטשלעכער קנויל —

דאָס לייב ניט קיין לייב, נאָר אַ בלוטיקער פלעק,
וואָס אָטעמט נאָך קוים, ס'גייט דאָס לעבן אַוועק.

און נאָר דער נאָמען דער זעלבער, וואָס שוואַרצט אויף דער וואַנט —
אַן עדות געבליבן פון היטלערשער שאַנד . . .

און ער, אָט דער דריטער, מיט שמאַלינקער ברוסט,
וואָס האָט שוין די לונגען צולעצט אויסגעהוסט —

אַ פאַל-געטאַן איז ער צום גוססן גוף —
מיט ליפּן טויט-בלייכע געגעבן אַ רוף:

„אַ, ברודער, וואָס דו ביסט געבליבן מיר בלויז —
אַ פויגעלע — האָסט זיך געריסן אַרויס —

אַן אָדלער פון שטייג — זיך געוואָרפן צום פלי
און ביסט ניט דערפלויגן צום זונאויפגאַנגס פרי...״

אַ רגע געדויערט האָט אפשר, ניט מער —
אַ האַנט האָט געגעבן אַ רים אים פון דר׳ערד

און ער האָט דערזען באַלד אַנטקעגן פאַר זיך
אַ נאַצישן יונג מיט אַ שיכור געזיכט...

און ס׳דוכט זיך אים אויס, אַט דעם דריטן, ער זעט:
אין בליק פון ס.ס. טאַנצט אַרום דאָרט אַ שד —

סע חוזקט דער דייטש און ער שפּעט און ער לאַכט...
אַז ער האָט די אויגן ביז ווייטיק פאַרמאַכט —

אַ שליידער-געטאַן זיך פאַרויס און אַ פאַל —
מיט ציין איינגעביסן אין טרפהנעם האַלדז —

מיט הענט זיך פאַרקלאַמערט — אַן אייזערנער צוואַנג —
געוואָרגן האָט ער אַזוי לאַנג, אַזוי לאַנג...

און גאַרניט געזען אַרום זיך, נאָר געשפּירט —
דאָס וואַרעמע בלוט פונם נאַצי פאַרפרירט —

אַ רגע נאָר בלויז און אַ פאַל צו דער ערד —
אַ שאָס פון אַ ביקס האָט די פרייד אים פאַרשטערט...

1947

זכור את אשר עשה לך עמלק [68]

„זכור את אשר עשה לך עמלק" —
ניין, ס'איז די צוואה ניט פארגעסן!
ס'האבן זיידעס זי פארזאגט אמאליק
אין די סאמע פינצטערסטע מעת לעתן —

טאטעס האבן זי פארקריצט אמאל מיט פייער —
מאמעס ביי די ליידיק-וויסטע וויגן —
ברידער, שוועסטער, פלעגן זי באנייען
אין די געטאס ביי די בונקערשטיגן...

ניין, ס'איז די צוואה ניט פארגעסן —
ביזן צענטן דור אונז א ירושה —
דעם נקמה-פייער ניט פארלעשן —
אונזער פאלק פארצייטנס האט געוווסט שוין —

אין די אלטע ספרים איז פארשריבן:
„ס'איז זיין האב און ס'איז זיין גוטס דיר טמא —
אסור דיר, די זינד אים צו פארגעבן
און דאס בלוט פארגאסענע ניט מאנען"

זכור את אשר עשה לך עמלק!
ווער עס וועט פארשוועכן די נקמה —
וועט דער עונש זיין אים שווער-באצאליק —
אויסגעמעקט דער זכר פון זיין נאמען.

V

ביי ברידער צו גאַסט

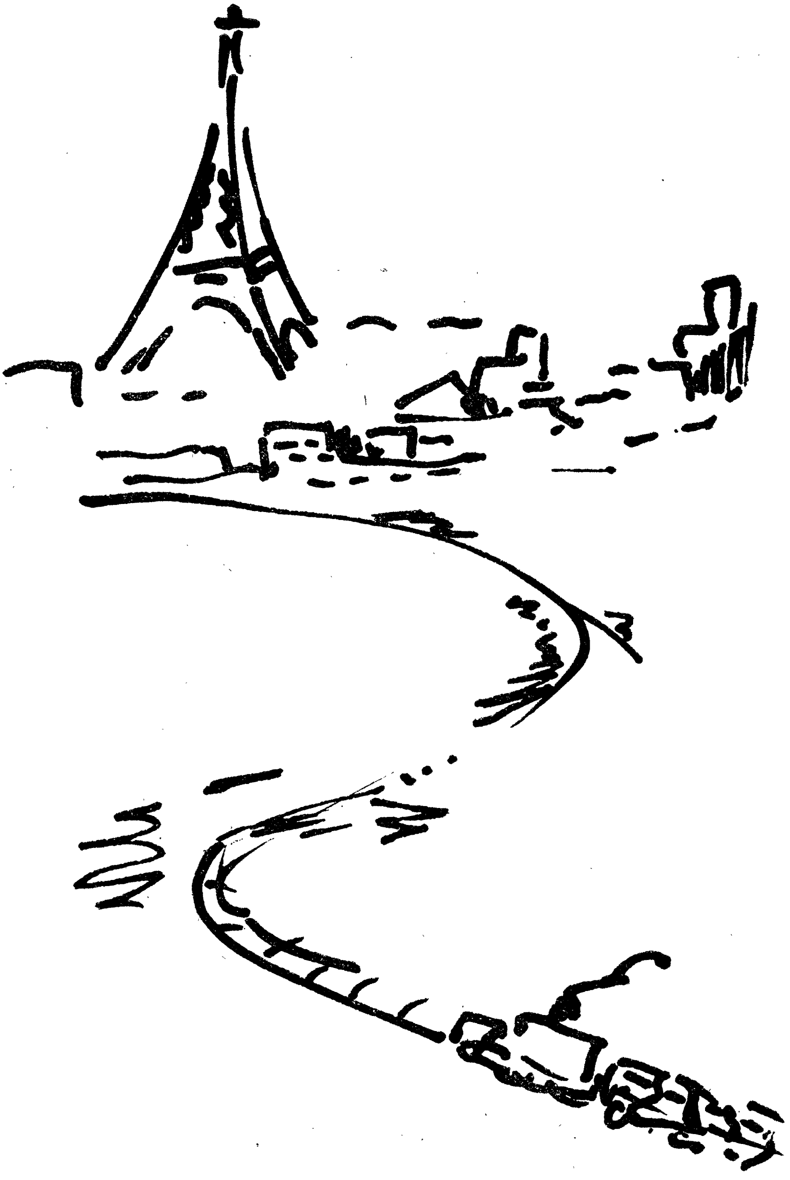

ביים שוועל פון פּאַריז

פּאַריז, פּאַריז — די באַן קלאַפּט אוים צום טאַקט מיר —
אַ שעה צי מער — באַטרעטן כ׳וועל דיין שוועל.
אַ חלום בלויז געוועזן איז דיין טראַקט מיר,
נאָר אין מיין טרוים ווי שיין האָסטו געהעלט!

פּאַריז די שטאָט פון ליכטיקייטן אַלע —
די שטאָט פון האָפענונגען פאַרן מענטש.
ווי פיל זיי זיינען פאַר דיין רום געפאַלן —
די ברידער, וואָס מיט זיי ביסטו געבענטשט.

אַ שעה צי מער, איך וועל דיין שוועל באַטרעטן,
מיין האַרץ איז איבערפולט פון גרויסער פרייד.
די ברידער האָבן מיר צו זיך פאַרבעטן
און איך בין צו דעם יום טוב שוין געגרייט...

נאָר איינס, נאָר איינס באַוועלטיקט איצט מיין וועזן:
וואָס גיכער זאָל זיך ענדיקן די שעה —
די שטאָט וואָס איז אַ חלום מיר געוועזן,
זאָל ווערן באַלד מיין אויסגעטרוימטע וואָר..

3 סעפּטעמבער, 1960

דער 14־טער יולי

דאָס פֿאָלק, וואָס האָט געשטורעמט די באַסטיליע —
די אייניקלעך איך זע זיי היינט אין שלאַכט.
פֿאַר אַלע די געפֿאַלענע — אַ שטילע —
מיין האַרץ ביי זייער גרויסן אָנדענק וואַכט...

דער הימן — אַט די שטאָלצע מאַרסעליעזע —
ווי פֿריש ער קלינגט נאָך היינט אין מיין געהער.
דאָס איז נישט בלויז דער נעכטיקער „געוועזן" —
דער פֿראַנקרייכס היינט צערוישט אויף אַט דער ערד.

דאָ היט מען אָפּ די ליכטיקע ירושה,
נאָר ס׳ווערט געהייליקט יעדע נייע שלאַכט.
דאָס פֿאָלק אַ סך באַסטיליעס האָט געוווּסט שוין —
דער פּער-לאַ-שעז [70] פֿאַרקריצט איז אין איר פּראַכט...

אַ דור פֿאַרקניפּט אין צווייטן רופֿט זיך איבער —
די אייניקלעך פֿון יאַקאָבינער-קלאַס,
זיי האָבן זייער צאָרן אויסגעפּיבערט
און אויף דער זעלביקער פֿאַריזער גאַס —

מאַרשירט דיקלאָ אין פּורפּורנעם געפֿלאַטער...
די מאַרסעליעזע מיטן אינטערנאַציאָנאַל —
פֿון פֿאָלסגעמיט — אַ שאַלנדיקער קראַטער —
ער פֿירט צו פֿראַנקרייכס ליכטיקן פֿינאַל.

14-טער יולי, 1960 — עטיען קלעמענטעל

איך האָב געהערט די מאַרסעליעזע!

איך האָב געהערט די מאַרסעליעזע שפּילן
און ס׳האָט אַ רגע מיר זיך אויסגעדאַכט:
דעם הייסן אָטעם פון פּאַריז כ׳דערפיל און
אַליין כ׳וואָלט מיטגעריסן מיט דער שלאַכט...

און כ׳שטיי מיט ברידער שוין אויף באַריקאַדן —
די פּורפּורפאָן זי פלאַטערט אין מיין האַנט
און כ׳זע דעם מאַרש פון אַרבעטער-אַטריאַדן
בראָש פון וואַקלדיקן דריטן שטאַנד...

איך האָב געהערט די מאַרסעליעזע שפּילן —
אויף אַט דער ערד, ווו כ׳בין צום ערשטן מאָל,
איז מיר באַשערט געווען היינט צו דערפילן
די אייביקייט פון איר בונטאַרן-קול...

יולי, 1960 — ע. קלעמענטעל

געשען מיר אַ נס

די שפּראַך פון וואַלטער און טאַרעז —
איך האָב נאָך איר זין ניט באַנומען,
נאָר היינט איז געשען מיר אַ נס:
מיין האַרץ און מיין ליד און מיין גומען —

זיי האָבן יד אחת געמאַכט —
קיין אָפּרו אַ רגע געלאָזט שוין —
אַ טיר נאָך אַ טיר אויפגעמאַכט
צום שיינעם פּראָנצויזישן לשון,

אַז כ'וועל אַ בן-בית גאָר גיך
מיט יעדן באַגעגנטן מענטשן —
די ערד מיר אַנטפּלעקט איר געזיכט,
דאָס ליד פון די פייגל כ'דערקען שוין...

די שפּראַך פון וואַלטער און טאַרעז —
ניט כ'הער זי בלויז, כ'זע מיט די אויגן,
גלייך כ'וואָלט אין מיין מאַמישער נעסט —
איר קלאַנג מיטן מילך איינגעזויגן...

1960, ע. קלעמענטעל

כ׳בין פול אַלץ...

כ׳בין פול אַלץ מיט פאַרוואונדערונג פאַר אַט דער ערד
און מערער נאָך פאַר אירע פּראָסטע מענטשן.
אַ סך איז מיר אין לעבן שוין געווען באַשערט,
אַ סך האָב איך אין וואַנדערוועג דערקענט שוין,

נאָר קיין מאָל ניט, אפילו אין מיין לאַנד
האָט מיר אַזאַ געמיטלעכקייט באַגעגנט...
אַז ווי אַ קינד, זי פירט אַרום מיר ביי דער האַנט
און כ׳בין אַ היגער שוין אויף אַלע וועגן,

און כ׳קען שוין אָנרופן דעם נאָמען פון אַ פלאַנץ
אויף אַט דעם שיינעם זינגעוודיקן לשון,
און אייגן איז מיר שוין דער ווייכער גלאַנץ
אין בליק, ווען ס׳ווערט די שקיעה אויסגעלאָשן...

כ׳בין פול אַלץ מיט פאַרוואונדערונג פאַר אַט דער ערד,
וואָס האָט געוווסט פון בלוטיקע געוויטערס,
און דאָך און דאָך, איז איר נאָך אַלץ באַשערט
דעם גלויבן אינעם מענטשן צו פאַרהיטן...

ע. קלעמענטעל, 1960

ס׳איז שטיל אין וואַלד

ס׳איז שטיל אין וואַלד, די שטילקייט טוט פאַרוויגן.
און אפשר גאָר מ׳טאָר ניט, ס׳איז אַ זינד!
ווען ס׳גרייט דער שונא זיך צו נייע קריגן —
די שטילקייט איז פאַרפירעריש אַצינד...

און ס׳ווערט דער וואַלד שוין אָנגעפילט מיט אימה —
אויף יעדן צווייג איך זע אַ תליה איצט...
און אין דער שקיעה ברענען מיינע היימען —
דער שונא האָט זיין טויטנטראָט פאַרקריצט

אויף ערד מיינער און פייערן פאַרלענדטער —
אַ בלוט־מבול דאָס לעבן האָט פאַרשווענקט...
אין אָט דער שטילקייט אומרואיק־דערקענטער
האָב איך זיך נאָך אַ שטורעם אויסגעבענקט —

אַ שטורעם, וואָס אין הערצער זאָל צערוישן,
אַן אומרו, וואָס זאָל אויפזידן אין בלוט...—
די רואיקייט אויף שלאַכטן צו פאַרטוישן,
די שטילקייט, וואָס אין וואַלד איז נאָך באַרוט —

אַרויסטרייבן, פאַרקלינגען און פאַריאָגן —
זי זאָל קיין שליטה שוין ניט האָבן מער,
כל זמן דער ביטער־שונא, ער וועט טראָגן
אויף זיינע אָרעמס נאָך, דאָס טויט־געווער...

ס׳איז שטיל אין וואַלד. די שטילקייט טוט פאַרוויגן,
נאָר מיין געמיט איז פול שוין מיט דער שרעק
אין אָנבליק פון די נייע גרוילן־קריגן,
וואָס לויערן נאָך אַלץ אין אָט די טעג.

1960, ע. קלעמענטעל

אַ נומער „קול העם"

באַקומען פון דער היים אַ „קול העם" (אַ) [70] —
ניט בלויז דאָס האַרץ האָט אויפגעציטערט —
אַ טאָג אַ לעבעדיקער אין מיין האַנט —
אין אָט די אותיות צעגליט ער —

אַ טאָג מיט זיינע זאָרגן ביי דער זייט,
מיט זיינע ווייטיקן און זיינע פריידן —
אַ שטיק צעקאָכטע, אַ צעזידטע צייט
האָט פון די אותיות גענומען ריידן:

אין נגב — אויסגעטריקנט דער פאַרזיי
און אין רחובות — גאָר אַ נייער וווּנדער:
אַז מען וועט וועלן טוט דער ווינט אַ ווײַ —
און פעטע וואָלקנס ווערן אויפגעבונדן...

איך לייען מיט פאַרכאַפּטן אָטעם אַלץ,
גלייך ס'וואָלט די צייטונג ערשט דאָ היינט דערשינען.
נאָר עפּעס גיט אַ ווערג מיר ביי דעם האַלדז —
מיין ווייטע היים, געוואָלט כ'האָב דיר געפינען

אַ גליקלעכערע, ווי כ'האָב דיך פאַרלאָזט...
נאָר אויסגעמישט דיין פרייד מיט צער אין איינעם.
די וויסטעניש אַ שפּאַן האָסטו פאַרגראָזט,
נאָר נישט פאַרשטילט די ביטערע געוויינען

פון מאַמע וואָס פאַרוואָרפן האָט איר קינד
אויף גאָט'ס באַראָט אונטער אַ פרעמדן פענצטער
און קרייזט דאָרט ווי אַ פויגל אום אַ צינד...
ווען ס'פאַלט פון נעסט אַרויס דאָס מאַמע קלענסטע.

און פלוצלונג גיט אַ שלאָג אין אַ האַרץ אַ פרייד:
אין אַתּאַ האָט דער שטרייק זיך שוין פאַרענדיקט.
ביי פרידמאַנען נאָך דער גראַנגל גייט,
און די פּאַרטיי אַלץ וואָרנט אומפאַרענדערט:

אין אַחדות איז דער כּוח פון דער מי!
דעם שלום ווי דאָס אויג אין קאָפּ פאַרהיטן!
די שנאה, אַז זי גיט זיך אַ צעבלי —
ווערט נאָך אַ לעבן אין דער נאַכט פאַרשניטן...

די גיפטמישער, וואָס גייט זיי אָן דער וויי?
דער שווערדנקלאַנג איז זייער שענסטער הימן.
דער פאָלקסגעוויסן וואָרנט — די פּאַרטיי —
ס'הילכט אָפּ אין ברוסט איר אויפגעברויזטע שטימע:

דער שנייגעקרייזטער נביא מיט דער ביקס,
אַ פאַלשער נביא איז ער, יידן, ברידער! —
אַ גרויסן שריפה פייערט אין זיין בליק,
ביים ראַנד פון חורבן שטייען מיר שוין ווידער!

און ס'קורטשעט זיך דאָס האַרץ פון הוילער שרעק —
מיר דאַכט, דער „קול העם" האָט זיך צעשריגן...
און דער געשריי דורך אַזאַ ווייטן וועג —
קיין רגע ניט, קיין איינציקע, אַנטשוויגן —

זיין צער און צאָרן — גלייך אין מיינע הענט —
ניט אות'עלעך, נאָר קוילן רויט-צעגליטע...
מיין היים, מיין לייב און לעבן, כ'האָב דערקענט
אין „קול העם" — איין נומער אַ פאַרהיטן.

אויגוסט 1960

ע. קלעמענטעל

אַיעדן שטויבעלע צעקושן...

איך וואָלט געדאַרפֿט פֿאַלן אויף די קני
און יעדן שטויבעלע פֿון זאַמד צעקושן —
מיין שטאָם האָט מען צום טויטנגרוב געפֿירט,
נאָר ס׳האָט די ערד פֿאַרהיטן אים געוווסט שוין...

אַן עדות איז אַיעדער ייד דערפֿון,
ווי ס׳האָט דאָס גוטע פֿאָלק אים אויסבאַהאַלטן —
אַ היים, אַ דאַך, אַ פּענעץ ברויט דערצו...
און מיטן לעצטן ביסן אויסגעהאַלטן.

דער טויט האָט דאַך ביי יעדן שוועל געוואַרט...
דעם נאָמען — אַ סכנה צו דערמאָנען!
דער ייד האָט אויף אַ נס דעמאָלט געוואַרט,
אַז קומען זאָל די רגע פֿון נקמה.

און דער פֿראַנצויז, דער בעסטער פֿון די זין,
האָט אים דעם ייד צום האַרצן צוגעטוליעט...—
מיט ליבשאַפֿטן פֿאַרוויגט אַ יידיש קינד,
ווען אויף דער גאַס, דער נאַצי האָט געהוליעט.

איך וואָלט באַדאַרפֿן קושן אָט די ערד,
וואָס האָט מיין שטאָם און שווערער נויט באַוואָרנט.
פֿאַר דעם פֿראַנצויז — מיין זודיק-הייסע טרער,
און פֿאַר דעם פֿיינט — מיין ניט-געשטילטער צאָרן!

1960, ע. קלעמענטעל

אַ גרוס

מיין עלטסטער זון דער בכור, אין נגב אויף די זאַמדן —
די מדבר-זון ברענט אוים אַ צייכן אויף זיין הויט.
דעם טאַטן איז באַשערט אויף גוטער ערד צו לאַנדן...
און ס׳האָט די ערד צו אים זיך מוטערלעך פאַרטרויט.

דעם טאַטן איז באַשערט אַ באַלזאַם צו געפינען
פאַר שלאַפקייטן פון גוף און אויף פאַרן געמיט,
נאָר ווען עס גיט אַ קום די מאַרגנליכט באַגינען —
די בענקשאַפט נאָכן זון מיט נייער קראַפט צעגליט.

אַ קליינקייט, אַ זון אין אָרעמט אויסגעטראָגן!
מיט אייגן בלוט גענערט, מיט טרערן אויסגעוויינט —
דורך גרוילווייטן געשפּאַנט, ווען ס׳פלעגט דער אומקום יאָגן
ניט איינמאל האָט דאָס הארץ פון ווייטיקן פאַרשטיינט...

אַ קליינקייט, אַ זון אין נגב אויף די זאַמדן. —
זיין יוגנט שטעלט ער אוים ניט איינמאָל אין געפאַר —
זיין טאַטן איז באַשערט אויף גוטער ערד צו לאַנדן...
און אַ געגרוס פון זון אין נגב — ער דערוואַרט.

1960, ע. קלעמענטעל

דו הער זיך איין

דו הער זיך איין, ווי ס׳קלינגט אין אַט דעם וואַלד —
די שטילקייט דאָ צערעשט אין טויזנט שטימען.
איעדער בוים פון לעבן דאָ צעשאַלט,
איעדער צווייג פון פרייד זינגט אויף אַ הימען...

דו הער זיך איין: באַקאַנט איז דאָס געזאַנג,
נאָר יעדעס מאָל ער קלינגט אַלץ פרישער, שענער,
גלייך דו וואָלסט היינט געלאָזן זיך אין גאַנג
צום ערשטן מאָל די שיינקייטן דערקענען,

וואָס זינגען אויף ביי יעדן דיינס אַ טראָט
און זאַפּן זיך אַריין אין דיינע גלידער,
פאַרטרייבנדיק דעם אומרו פון דער שטאָט —
דעם אויפגעשריי פון נויט אין דיינע לידער...

דו הער זיך איין, ווי ס׳זינגט אַלץ און צעשאַלט,
גלייך ס׳וואָלט דער טויט ניט האָבן מער קיין שליטה,
גלייך ס׳וואָלט דאָס לעבן אייביק אין דעם וואַלד
פון אַלע גרוילן ווערן אויסגעהיטן...

1960, ע. קלעמענטעל

אַ ייד פון די פוילישע קאַנטן

ישראל אייזנקייט (קלערמאן פעראן)
אין פריינטשאַפט

אַ ייד פון די פוילישע קאַנטן —
ווי קומט ער, ווי קומט ער אַהער,
אַזוי ווי אַ פריינטשאַפט-געזאַנדטער...
אויף אַט דער פראנצויזישער ערד?

גלייך ס'וואָלט מיר געקומען קאַפּויער
די היים וואָס אין פייער פאַרלענדט...
דעם אַלטן, דעם יידישן טרויער
כ'האָב באַלד אין די בליקן דערקענט.

„פון וואַנען אַ ייד?" — וויל איך פרעגן,
נאָר ער גיט אַ דריק מיר די האַנט —
זיין גאַנצער, זיין גרויסער פאַרמעגן —
די ליבשאַפט צום דאָזיקן לאַנד...

כאָטש ס'האָט נאָך די צייט ניט פאַרלאָשן
די בענקשאַפטן אַלטע אין ברוסט.
דער היימישער יידישער לשון,
ער האָט נאָך פאַרהיטן געוווּסט;

פון פעלן געגאַרבטע דעם ריח,
דעם שוסטערשן העמערל-קלאַפּ,
די זשעלעכאָוו-יונגען — פון זיי אויך
אַ ניגון אין וואַנדער פאַרכאַפּט...

אַ ייד פון די פוילישע קאַנטן —
ווי שטאַרק כ'האָב נאָך אים זיך פאַרבענקט! —
פאַר גוטסקייטן אַלע געאַנטע —
אַ ליד פון מיין האַרץ אים געשענקט.

ע. קלעמענטעל, 1960

דער אוסטאַשי

איך האָב געזען אים רייסן בלומען —
בוקעטן גאַנצע אַלערליי...
נאָר ווי ער איז צו דעם געקומען,
מיין יידיש האַרץ, קענסטו דערגיין?

אַמאָל פלעגט ער דאָך מענטשן... רייסן. —
באַפאַלן היימען אָן פאַרדאַכט...
און זיינע הענט פלעגן זיך פלייסן,
וואָס מער צו אויסשעכטן אַ נאַכט...

אַמאָל פלעגט ער מיט פאַרגעניגן
די יידן אויסשטעלן אַ ריי
און מיט זיין קוילנוואַרפער זיגן...
דערנאָך אַ היים זיך רואיק גיין!

אַמאָל פלעגט ער אין בלוט זיך וואַשן,
ווען ס'האָט געמבולט אויף דער ערד —
אַן אָפיציר פון דער אוסטאַשי —
ווי קומט ער אויף דער גוטער ערד?

און ווער וועט דען אים איצט דערקענען? —
זיין האַנט איז אויסגעאיידלט-דין...
ווען ער געפינט אַ בלום אַ שענערס,
דאַן פרייט ער זיך אַזוי ווי אַ קינד,

גלייך ס'וואָלט דאָס גרעסטע גליק אים טרעפן,
ווען דער בוקעט זיין טיש באַצירט...
מיין האַרץ, די סודות מיר צעעפן —
דעם וועג געפין, וואָס ער דערפירט

אַ מענטשן-מערדער — בלומען קלייבן —
אַ חיה זאָל אַ מענטש גאָר זיין...
די גרויזאַמקייט פון האַרץ פאַרטרייבן —
די שיינקייט, זאָל דאָרט אויך אַריין...

ע. קלעמענטעל, 1960

צוויי געסט

צוויי געסט, צוויי טייערע און ליבע געסט
אַריינגעפאַלן רעשיק־אומגעריכטע...
גאָר אָפט אַ מענטש אַליין פאַר זיך פאַרגעסט,
ווי אומבאַמערקט עס לייגן אָן זיך שיכטן

פון פריינטשאַפט איינגעוואָרצלטער אין האַרץ,
וואָס קיין שום ווינט וועט בייקומען ניט קענען...
צוויי געסט — אַ לעבנלאַנג האָב איך געוואַרט
זיי זאָלן צו מיין האַרץ אַמאָל גענענען —

אַ טאָכטער פון מיין אָפשטאַם — האַנט ביי האַנט
מיט איינער, וואָס די ערד האָט אויסגעטראָגן —
די גוטע ערד פון אָט דעם שיינעם לאַנד,
וווּ ס'האָבן מיר די שלאָפקייטן פאַרטראָגן.

צוויי ליידנשוועסטער, וואָס פון זייער בליק
עס קוקן נאָך אַרויס די שרעקנגרווילן —
פאַר איינער האָט נאָך אויסגעשיינט דאָס גליק —
דער צווייטער — איז ער אַליין, נאָך אַליין פאַרהווילן...

נאָר ביידע זיינען זיי מיט איינס געבענטשט —
אַ שיין, אַ ליכטיקע, שלאָגט פון זיי ביידן:
פאַרהיט זיי האָבן מיר דעם נאָמען מענטש —
די ליבשאַפטן אין צער, דאָס גוטס אין פריידן...

ע. קלעמענטעל

זאָל קיין עין הרע...

כ׳האָב אַ בריוו באַקומען
פון מיין יינגסטן זינדל.
מיט אַ כתב אַ קרומען
וואָס אין אויגן שווינדלט...

שיקט ער נייסן איבער
פון דער היים דער ווייטער —
אַט די אותיות ליבע
פון מיין קינד פאַרשייטן,

(ווי די הערגליפן
פון די אַלטעגיפּטער...)
ניט אָרומגעשליפן,
ניט אָרומגעזיפּטע —

זיינען זיי מיר טייער,
ווי די פּערלקראַנצן...
כאָטש די זילבן-סטייעס
פאַר די אויגן טאַנצן...

זאָל קיין עין הרע,
בעט איך, ניט פאַרשאַטן
אַט דער ליבשאַפט וואָרער
צווישן קינד און טאַטן.

ע. קלעמענטעל, 1960

גבריאלה

גבריאלה, גבריאלה! —
ניגונט עס אין מיר...
ווו איך זאָל מיין טראָט ניט שטעלן,
באַלד דערפיל איך איר:
צי אין וואַלד צווישן ביימער,
צי אין בין-געזשום —
זע איך זי אין מיינע טרוימען,
כ'הער זי אומעטום.

גבריאלה, פראַנקרייכס טאָכטער —
גוטקייט פון דער ערד;
אַלע זאָרגן אונטעריאָכט זי,
ווישט אַראָפּ אַ טרער...

אַלע ווייטאָגן פאַרטריבן
מיט איר שטילן לאַך —
קען מען פראַנקרייך דען ניט ליבן
דורך אַזאַ מין פראַכט?...

גבריאלה, גבריאלה! —
ניגונט עס אין מיר,
גלייך דאָס לעבן וואָלט צעהעלן
דורך איר האַנט-באַריר...

באַלזאַם פאַר די שווערסטע ווונדן
איז איר פינגער-גלעט...
גבריאלה — אַט דער ווונדער
יעדן טאָג געשעט!

זאָל דאָס ליד פאַר אירעטוועגן
פונעם האַרץ געשענקט —
מיר דערמאָנען פראַנקרייכס שטעגן,
אַז נאָך זיי איך בענק...

יולי, 1960 — ע. קלעמענטעל

VI

פון אונטער הארץ

מאַנדל־ביימער בליען

כ׳ווייס ניט, וואָס ס׳וועט ברענגען מיר דער מאָרגן,
היינט באַגער איך נאָך די הייסע טאַט.
מאנדל-ביימער בליען — צו וואָס זאָרגן?
מיטן לעבן ווער איך נאָך ניט זאַט.

מאַנדעל-ביימער — אָנגעטאָן אין זיידנס,
כאָטש ס׳איז מיטן ווינטער אינם לאַנד —
אויך אַזוי וועל איך נאָך בליען, סיידן
ס׳וועט דער האַרבסט אַ שלאַג-טאָן אין מיין וואַנט...

האַרבסט איז טרויער, האַרבסט איז בלעטערפאַלן,
נאָר אין ווינטער בליט דער מאַנדלשטאַק —
מיינע יאָרן גייען ניט פאַרפאַלן,
כאָטש ס׳איז סאַמע ווינטערדיקער טאָג...

1960

די קוואַלן פון ליכט

די נאַכט ניט אומזיסט האָט גערעגנט.
די טראַפּנדלעך קאַלטע אין שויב,
ווי פינגער געפּויקט האָבן טויב,
נאָר האָבן קיין ליכט ניט באַגעגנט...

פאַררייגלט געבליבן איז אַלץ
אַזוי, ווי מיט אייזערנעם שטאַנג.
גערעגנט, גערעגנט האָט לאַנג,
אַז ס'האָט אַזש געוווערגט פאַרן האַלדז...

נאָר פּלוצלונג, מיר האָט זיך געדאַכט:
אַריבער דער שכנישער וואַנט
האָט עפּעס אַ וואַרעמע האַנט

די קוואַלן פון ליכט אויפגעמאַכט!
ווי לאַנג דען געדויערט אַ נס? —
אַ בליץ און אַ בלענד און ס'פאַרלעשט...

1950

שפעטער, שפעטער, שפעטער...

קליינע פריידן, גרויסע טרויערס —
הארץ — מיין באראמעטער.
שטייט די בענקשאפט אויפן לויער,
וואס וועט קומען שפעטער?

שפעטער וועט א רעגן קומען,
ווינטן וועלן ווייען
און א שטומקייט צו מיין גומען
וועט דער הארבסט פארנייען.

כליפ און כליאפ און כליאפ און כליפ —
הארץ מיינס, זאלסט ניט וויינען,
כל זמן ס'זוניקט נאך א ליפ
אויף א קרענצל ציינער...

כל זמן ס'איז דיר נאך א שאר
דער לבנה-ציטער
אינעם בלויען עפּלסאר —
ווידער א צעבליטן.

קליינע טרויערס, גרויסע פריידן,
הארץ — מיין באראמעטער.
פון דער ליבשאפט זיך צו שיידן —
שפעטער, שפעטער, שפעטער...

1957

צי שולדיק איז אין דעם דער רעגן?

איך ווייס ניט וואָס מיט מיר איז היינט געשען.
נאָך נעכטן — אָפן-ליכטיק אַלע וועגן.
און היינט, ווי דאָס וואָלט קיין-מאָל ניט געווען —
צי שולדיק איז אין דעם דער רעגן?

די פרייד, זי איז אַנטקעגן מיר געגאַן
פון אַלע זאַקאַפּאַנער גרינע שטעגן,
נאָר היינט פאַרשטעלט מיין בליק אַ טרויערוואַנט —
צי שולדיק איז אין דעם דער רעגן?

און מיט מיין ליד, מיין ליד איז אויך אַזוי:
אַ לויטערקייט אין הארצן אויפגעגאנגען, —
נאָר יעדעס וואָרט אויפן פּאַפּיר — ווי גרוי... —
צי שולדיק איז אין דעם דער רעגן?

זאַקאַפּאַנע, 1957

אַ שׂונא זיצט אין מיר...

איך ווייס, איך ווייס, אַ שׂונא זיצט אין מיר —
אַ שד אַזאַ, וואָס כ׳קען אים כּמה יאָרן...
וואָס עפּעס, ער פאַריגלט גלייך די טיר
און אויפן פענצטער לאָזט אַראָפּ די שטאָרן... —

אַ ביטער-שׂונא — כ׳ראַנגל זיך מיט אים,
ווי אינעם חומש יעקב מיטן מלאך...
ווי נאָר אַן אומגליק הער איך גלייך זיין שטים,
גלייך אָפּגעהילכט זי וואָלט אויף אַ מהלך... —

אַ ראַנגלעניש ביז וויטיק און ביז בלוט!
און כ׳גיי אַרויס מיט וווּנדן פון נצחון...
וואָלט איך כאַטש איינמאָל שוין פאַר אלע מאָל געוווּסט,
אַז ס׳איז דער שׂונא אינעם האַרץ דערשטאָכן!

נאָר ניין, אַ חיה, גלייך מיט טויזנט קעפּ —
האַקסט איינע אָפּ און צען קעפּ נייע וואַקסן...
מיין האַרץ, זיי גרייט אויף נייע שווערע קלעפּ —
צו נייע לאַסטן גרייט זייט מיינע אַקסלען!

איך ווייס, איך ווייס, אַ שׂונא זיצט אין מיר
און דער געראַנגל איז אויף לאַנגע יאָרן...
איז האָב איך מיט געוואַלט אַרויס די טיר
און רייס אַראָפּ פון פענצטער אַלע שטאָרן —

און גלייך אין פּנים קוק איך דער געפאַר —
חלילה די געפעכטן צו פאַרמיידן,
אַפילו ווען נאָך נייע זיגן וואַרט
אַ שטרויכלוועג פון טרערן און פון ליידן...

יוני, 1958

אַלץ אין לעבן דאַרף זיין ליד

אַלץ אין לעבן דאַרף זיין ליד,
אַלץ. און אַ ליד איז דאָס געזאַנג פון האַרצן...
ווער עס שטעלט צוזאַמען מיט דער צייט די טריט —
זיך דערוואַרטן וועט ער, ס'ניט דערוואַרטע.

אַלץ אין לעבן דאַרף זיין ליד,
אַלץ. נאָר אויב דו וועסט אין וועג אַליינעז...
אַנקערן אין נאַכט וועט דיין געמיט —
נעסטן ביי די קוואַלן פון געוויינען...

אַלץ אין לעבן דאַרף זיין ליד,
אַלץ. און ליד איז דאָס געזאַנג פון לעבן —
לוין פאַר דער עקשנותדיקער מי —
חלום, וואָס די וואָר האָט דיר געגעבן.

אַלץ אין לעבן דאַרף זיין ליד,
אַלץ. און ליד איז דאָס געוועב פון וואָר און חלום.
ווער ס'האָט פאַר דער גוטסקייט זיך געמיט,
וועט דאָס ליד אים זיין פאַר אַ באַצאָלונג׳

1958

פון אַלע חלומות איין חלום

פון אַלע חלומות איין חלום
אין האַרצן פאַרהיטן אַן אויפהער:
מיט גוטסקייט דער גוטס אָפּצוצאָלן —
מיט צאָרן — ביז שלעכטסקייט זי אויפהערט!

האָב איך ביי מיין לעבן געשוואָרן —
גענומען די שטערן אַן עדות:
פאַרהיטן די גוטסקייט, דעם צאָרן —
מיין איינציק פאַרמעגן — זיי ביידע...

די גוטסקייט — אַ ליכטיקייט-פאַקל, —
אַז זי ווערט חלילה פאַרלאָשן —
דאָס האַרץ גיט זיך דערמאָלט אַ וואַקל
און „גרויסקייט" די ווערט פון אַ גראָשן —

אַ זשאַווער פרעסט דורך די געהירן —
דאָס שלעכטס וועט שוין דאָן דיר ניט מיידן
און ס'וועט שוין דאָס האַרץ ניט פאַרפרירן
ביים אָנבליק פון צער און פון ליידן...

איז גוט צו פאַרהאַלטן דעם צאָרן
אין פייער דעם ריינעם און עכטן...
אַ ברודער — אַן עוולה פאַרשפאָרן —
די שטראָף זי זאָל זיין אַ גערעכטע,

אַז אויב ס'איז באַשערט זיך צום שלאָגן —
דעם גרויזמען שונא — ניט שוינען!
די גאווה פון האַרצן פאַרטראָגן,
נאָר קיינמאָל פון גוטס ניט אַנטוויינען!!

1959

דאס ליד וואס איז נאך מיין...

די פויגל זינגען שירה ביי מיין פענצטער —
צי מיינען זיי עס מיר מיט זייער ליד?
פאַר אַלע די חלומות מיינע שענסטע
האָב איך זיך דאָך אַזוי פיל מאָל געמיט.

די אַלע טואונגען, צי קען איך איבערציילן —
די פייניקונגען און דעם טרערן-ים,
די וווּנדן, וואָס איך קען זיי ניט פאַרהיילן —
די וווּנדן אויף מיין אַלטן יידנשטאַם.

איז גוט וואָס פויגל זינגען נאָך ביים פענצטער —
זיי טשיריקן די רו אין מיר אַריין...
פון אַלע לידער איז געווים דאָס שענסטע
דאָס ליד, וואָס איז נאָך אַלץ, נאָך מיין...

17-טער מערץ, 1960

כ׳האָב ליב די פאַרב

כ׳האָב ליב די פאַרב וואָס ברענט אַריין אין האַרצן —
דער אָלעאַנדער לעשט זיך גאַרניט אויס —
ווען ס׳פאַלט אַראָפּ די נאַכט אַן אומעט-שוואַרצע —
נאָך ליכטיקט אָלץ זיין פייער ביי מיין הויז.

מסתּמא איז שוין אַזוי באַשערט אין לעבן,
אַז אומעטום עס גייט מיר נאָך די פאַרב,
וואָס האָט דער נויט אַ העלן זין געגעבן
און מיר — אַ פרייד אין טעג פון שפּעטן האַרבסט...

1959

אַ רעצענזע

מען זאָל מיר ניט דערציילן, אַז ס'איז דיכטונג —
איך הער אַ סאָווען פון אַ נאַכטגעמיט...
נישטאָ אַזאַ געזאַנג פון זעלבסטפאַרניכטונג —
אַן אומזיניקער פּרעפּלען איז ניט ליד.

דאָס גראַבלען זיך אין אייטערדיקע ווונדן
און איינרעדן דער וועלט, אַז דאָס איז שיין —
קיין גבורה איז עס ניט און ניט קיין ווונדער,
נאָר זיכער איז עס מיאוס און געמיין...

אַ קליינִיקייט! די לאַמעניש — אַ טוגנט.
די נאַיִעניש פון דער נשמה — רום...
א קריפּל אַ פאַרזעעניש — די יוגנט —
פון מאַמעס בויך אַרויס שוין טויב און שטום...

מען דאַרף פאַרמאָגן כאַטש אַ טראָפּן בושה
צו אויפדעקן די נאַקעטקייט אין שיין.
כ'האָב נישטיקייטן פיל שוין, פיל געוווסט שוין,
נאָר די איז ביז צום נאָפּל מיר אַריין...

אויב עמיצער האָט שטאַרק דערפון הנאה,
זאָל ער זיך באַברען אין זיין אייגן מיסט...
מיר דאַרפן אַקערערד, מיר דאַרפן טויען —
מיר דאַרפן אַלע טאָג פאַרזייען פריש,

אַז די גערעטעניש אין האַרץ זאָל אויפגיין —
צונויפקלייבן די שפע אין דער פרייד,
אַז אַלדאָס פינצטערע זאָל גיכער אָפּגיין —
דאָס ליד דאַרף שטענדיק זיין צו דעם באַרייט!

יוני, 1959

דער שולדיקער בין איך...

אויב ס׳האָט דאָס ליד זיך אָפּגעהאַקט אין מיר —
דער שולדיקער בין איך, בין איך אינגאַנצן...
מסתּם האָט זיך פאַרמאַכט עפּעס אַ טיר
און ס׳שטייט צווישן מיר און מענטש אַ וואַנט שוין...

מסתּמא האָב איך עמיצנס אַ וווּנד
ניט צוגעמאַכט און ניט אַרומגעבונדן,
נאָר בלויז אין אייגן צער געווען פאַרטון —
די ביטערנישן אייגענע געשונדן...

אויב ס׳האָט דאָס ליד זיך אָפּגעהאַקט אין מיר,
די שטראָף איז מיינע, אַ ביז גאָר-פאַרדינטע,
ווייל מיין געזאַנג דעם מענטשן ניט באַרירט,
ווייל אין מיין האַרץ קיין טרייסטונג ניט געפינט ער...

ע. קלעמענטעל

עפעס, עפעס

עפעס, עפעס נאָגט ביים האַרצן.
וואָס ? עס פעלט מיר אויס דאָס וואָרט —
אין די אינגעווייידן וואָרט ער —
אים אַרויסהויבן פון דאָרט...

עפעס, עפעס אַזאַ טייערס.
וואָס ? כ׳זאָל וויסן מיין באַגער —
אָט די נאָגעניש באַפרייען
וואָלט איך אין אַ זודיק טרער.

עפעס, עפעס אַזאַ ליכטיקס.
וואָס ? איך פיל שוין דעם וויבריר —
כאַטש אַ ציטערדיקס, אַ ציכטיקס —
צו מיין ליד די ליבשאַפט פירט...

זאַקאָפּאַנע, 1957

אין שאָטן פון אַ צפּתער סאָסנע

(סאָנעטן)

פ א ר אַ ט ד ע ר ק ל ו ג ש א פ ט...

פאַר אַט דער קלוגשאַפט ביסטו מיר געפעלן —
אויב ווער מיט דעם געשאַנק עס איז געבענטשט
און איז דערצו נאָך אויך אַ שטיקל מענטש...
וואָס בלייבט אים מערער שוין צו וועלן?

נאָר ס'טרעפט דאָך זייער אָפט, אַ ליידער, ליידער:
די קלוגשאַפט וועלכע פערלט אויף אין בליק
און ס'האַרץ, וואָס אין דער שמאָלער ברוסט זיך שטיקט—
איז קענטיק אין איין גוף צו ענג זיי ביידן...

און דאָ, פון אַט דער קלוגשאַפט בלייבט ביי מיר
אַ שמייכל, וואָס דאָס האַרץ פון קעלט פאַרפרירט,
אַ ווערטל, וואָס דאָס אינגעווייד צעלעכערט...

אַז ליבערשט איז מיר דאָן שוין צו דערהערן
אַ פלאַפלען בלויז, אַ שמייכעלע דורך טרערן,
אַ נאַרישקייט אויף גאַרניט אויסגערעכנט...

אין וועלכער טיף?

די פּקחות דיינע האָב איך בלד דערקענט
אין ווינקעלע פון ליפּן איינגעשניטן,
אין בליק, וואָס האָט מיט מיינעם זיך געמיטן,
אין אומרואיקן בויג פון דיינע הענט.

נאָר ווו איז ער, אין וועלכער טיף פאַרבאָרגן,
דער ציטער פון דיין מינדעסטן געפיל?
ביז היינט נאָך האָב איך אַלץ אים ניט דערפילט
און כ׳צווייפל, צו דאָס וועט געשען מיר מאָרגן...

אַזוי איז עס מסתּם מיר שוין באַשערט:
די שיינקייט גיט אַ בלענד מיר אין די אויגן
און ווי אַ פראַכטפויגל אַוועקגעפלויגן...

אַז ס׳בלייבט אַ שפּור מיר בלויז פון אַט דער טרער,
וואָס אין אַ ווינקל פון אַן אויג פאַררונען —
פאַרלאָרן כ׳האָב, ווי גיך איך האָב געפונען.

צפת, 1956

איז גוט מיר אויך מיט דעם

איך ווייס, איך ווייס, דאָס האָט זיך מיר געדאַכט,
אַז עפּעס וואָס אין דיר הויבט אָן צו רירן.
מסתּם האָב איך אַליין געוואָלט דערשפּירן:
די אייז־ברילע פון דיין געמיט, זי קראַכט...

און כ׳וויל אַזוי, אַז דו זאָלסט אויך עס וויסן,
אַז כאָטש דאָס האָט מיר בלויז זיך אויסגעדאַכט:
אַ שטערן האָט פאַר מיר זיך אויפגעמאַכט
און קוואַלן וואַרעמקייט פון אים זיך גיסן —

איז גוט, איז גוט מיר אויך טאַקע מיט דעם,
כאָטש ס׳גיט מיר אָפּטער אַלץ ביים האַרץ אַ קלעם
און כ׳ווער פון בענקשאַפט אויפגעציטערט —

אַ טאָג און צוויי, דאָס וועט דאָך אויך פאַרגיין,
דאָס בלוט און אויך די צייט בלייבט דאָך ניט שטיין...
און וועמען האָט דער טרויער ניט געמיטן?

צפת, 1956

דער טויכער

פון פאַרנט ליגט דער כנען אויסגעצויגן —
אַ הויקערדיקער ברוין-געפלעקטער ריז.
אַ פויגל איז פון שפּיץ אַראָפּגעפלויגן —
זיין פלי האָט מיר אין האַרצן זיך פאַרשפּיזט —

וואָס זוכט ער, אָט דער פויגל, אינעם טאָל, און
צי וועט ער באַלד אַרויפקומען צוריק?
איך האָב אַ בילד אַזאַ זיך אויסגעמאָלן:
אַ טויכער אייביק זוכט אַרום זיין גליק

אין טיפעניש פון ים אַראָפּגעזונקען —
דער טויכער און דער פויגל וואָס אין טאָל —
דאָס גליק פון ווייטן האָט זיי צוגעווונקען —

צי וועלן זיי געפינען אים אַמאָל?
און דיר, און דיר? צי דער פאַרגלייך געפעלט? —
אין אים פאַרבאָרגן איז אַ גאַנצע וועלט.

צפת, 1956

וואָס בלייבט צו טאָן?

נשקשה, כ׳הער דעם אָטעם פֿון די צווייגן.
כ׳פֿאַרשטיי אַמאָל די נאַרלשפּראַך,
ווי איך פֿארשטיי איצט אויך דיין שווייגן,
כאָטש זייער אָפֿט זיך טרעפֿט, מיר דאַכט,

אַז כ׳רעד מיט פֿייגל זייער לשון,
נאָר מיט אַ פֿריינט די שפּראַך כ׳פֿאַרליר —
דאָס פֿלעמל פֿרייד ווערט גיך פֿאַרלאָשן
און ס׳האַרץ — פֿון אומעט עס פֿאַרפֿרירט...

און דאַן, וואָס בלייבט אונז טאָן אין צווייען? —
פֿאַרשטומען ביז דער שפּעטער שעה
און פּרוּוון אַליין די פּיין צעווייען,

וואָס אָנגעזאַמלט האָט זיך דאָ.
מיין פֿריינט, דו שווייגסט אַזוי שוין לאַנג —
מיר טוט דיין שווייגן באַנג, ווי באַנג!

צפת, 1956

בײַ יאָסעלע בערגנער אין צפת [75]

א

בײַ יאָסעלע בערגנער אין צפת —
אַ וועלט מיט אַ וועלט קומט צוזאַמען:
פֿון וואַרשעווער גיזקע דער יאַט,
וואָס צינדט אָן די דראָטן מיט פֿלאַמען

און אויך דער מקובל פֿון קלויז,
וואָס גליט אין די נעכט אויס אַ תּפֿילה,
אַז ס׳זאָל דער אר״י [76] שוין אַרויס
צו ברענגען פֿאַר ייִדן די גאולה...

בײַ יאָסעלע בערגנער אין צפת —
די שכינה רעדט אָפּ זיך אַ טרעפֿונג
מיט מאַנישעס לייב, וואָס פֿאַראַט
דעם פֿאַרבטיקן שפּרוך פֿון די לעפּצן...

דאָס ליכט פֿונעם לעמפּל וואָס צאַנקט
און וויל אַזוי גיך ניט דערברענען...
דער יונג פֿונעם געטאָ, וואָס באַנג
אים זײַן גרויליקן גורל דערקענען...

בײַ יאָסעלע בערגנער אין צפת —
ווער ווייסט, וואָס נאָך אַלץ איז באַהאַלטן —
ס׳געשריי פֿון אַן אַלטן סאָלדאַט,
וואָס האָט ניט זײַן צוזאָג דערהאַלטן —

אַ קינד אײַנגעשלאָפֿן אין שניי
אַזוי ווי די אומשולד פֿון טויבן...
בײַ יאָסעלע בערגנער טוט וויי —
דער ווי, איבער צפת איז דערהויבן!

צפת, 1956

ניט קיין פּאַווע

די פֿאַלעטרע פֿון אַ רעגנבויגן
האָט אַ הימל אויפֿן לייוונט אויפֿגעבליט...
ניט קיין פּאַווע איז פֿון ווייטן אַנגעפֿלויגן,
נאָר אַ שטילקייט פֿון אַ לויטערקייט-געמיט.

און אַ וווּנדער, נאָר אַ וווּנדער בלויז! —
אין די צפֿתער שאָטנדיקע געסלעך
האָט אַ שיין-געטאָן אַן אַלטע קלויז —
זילבערדיק אַזוי און אומפֿאַרגעסלעך —

אַזש צערוקט זיך האָבן ברייט די ווענט
פֿאַר דער העלקייט, וועלכע גייט אַריבער...
גלייך דעם אַלטן צפֿת וואָלט דורכגעברענט
עפּעס אַזאַ שטראַלנדיקער פֿיבער...

ניט קיין פּאַווע איז פֿון ווייטן אַנגעפֿלויגן,
נאָר אַ קלאַנג אַזאַ, קוים-קוים צו שוועבן —
די פֿאַלעטרע פֿון אַ רעגנבויגן
האָט אַ בלויען נאָמען אים געגעבן —
„אַדרי...״

צפֿת, 1956

די שכינה רוט אויף מיר...

די שכינה רוט אויף מיר,
ווען כ'קום אַריין אין מיין באַליבטן ווינקל —
די מוזע עפנט אויף די טיר
און איין קלאַנג נאָך אַ צווייטן גיט אַ פינקל...

און ס'קייטלען זיך די קלאַנגען אין אַ ליד
און כ'זע די וועלט אַן אַנדערע ווי פריער —
מיט אומרו פול ווערט פלוצלונג מיין געמיט —
מיט אומרו דעם געבענטשטן פון זיך מיען...

די שכינה רוט אויף מיר
און אַלץ ווערט הייליק מיר אַזוי און טייער —
די מוזע עפנט אויף די טיר
און איך גיי פון מיין בענקשאַפט זיך באַפרייען...

ע. קלעמענטעל, 1960

אין אַ שפּעטער צייט

קיינער האָט מיך ניט געלערנט,
ווי די בלום מען רופט...
נאָר איך פיל — פאַרשיכורט ווערן
קען מען פון איר דופט.

און אַ וווּנדער איבער וווּנדער:
אין אַ שפּעטער צייט
בליט די בלום זיך אָפּגעזונדערט,
בונטיק און פאַרשייט...

וויל די בלום אַמאָל ניט זאָגן:
גיב אַ קוק מיין פריינט,
כאָטש די דיכטער האַרבסטיק קלאָגן —
דופטיק איך און שיין?

סאָפיא, 1960

די זון אין די אויגן

די זון אין די אויגן, די זון אין די האָר,
די זון אינעם בלוט, אויף דער הויט.
און ווען מען באַשערט עס איז נאָך אַזאַ וואָר —
וועט קיינמאָל באַשערט זיין דער טויט.

אַ בוים, אַז ער גיט זיך אַ צי צו דער בלוי,
צי ווערט אים פאַרמינערט דער שאָטן?
און אויב אים באַפערלט באַגינען דער טוי,
צי איז ער אין דיר ניט געראָטן?

1950

VII

ייִדיש

איך בין אַ ייד...

איך בין אַ ייד, ווייל כ׳בין אַ מענטש.
און אפשר איז דער „ווייל“ אַן איבעריקער —
מיט אַלע מעלות פון מײַן פאָלק געבענטשט,
מיט אַלע די חסרונות אַ באַגליקטער...

אַ ייד אַ מענטש — און דאָס איז שוין אַ סך! —
און אפשר גאָר צו ווייניק. ווער קען וויסן?
דאָס לעבן האָט פאַר מיר זיך אויפגעמאַכט
און איך האָב זיך אין לעבן אײַנגעביסן

מיט ציין און נעגל, ווי אַ וואָלף אין רויב,
איך זאָל חלילה גאָרנִיט ניט פאַרלירן...
אין אַלע שיינקייטן פון לעבן כ׳גלויב
און אַלע טרויערן פון האַרץ מיך פירן.

אין אַלע ליבשאַפטן איך כאַפּ זיך אָן
און די אַנטוישונג טוט מיר ניט פאַרמיידן...
און אַז מען דאַרף, דאָס לעבן כ׳שטעל אין קאָן
און כ׳רײַס זיך דורך אין דזשונגל פון די ליידן...

אין בלוט און טרערן, פײַערבראַנד און רויך
מײַן לעבן איז שוין אויסגעפּרווט געוואָרן —
פון טיפסטער טיף שוין ווידער אין דער הייך —
איך דויער ווי דער פלאַם פון חומש-דאָרן...

אַ ייד אַ מענטש. נאָר איין זאַך כ׳פאַרגעדענק
און איין זאַך טאָר איך קיינמאָל ניט פאַרגעסן:
די שפלות — אויב אַ פינגער נאָר מען שענקט —
דאָס גאַנצע לייב פון שפלות ווערט צעפרעסן...

1957

דעם טאַטנס קבר

סע וויינט און קלאָגט אין מיר איעדער אבר:
פאַרוואָרלאָזט בלייבט אַליין דעם טאַטנס קבר...

די ערד, וואָס איינגעהילט האָט זיין געביין —
באַגלייטן וועט מיין וועג מיט אַ געוויין.

מיין שלאָף וועט אויפרייסן אין מיטן נאַכט
דער שטיין, וואָס אויף מיין טאַטנס קבר וואַכט...

און כ'וועל אין גאַנג פון רווישנדיקן טאָג
דערהערן ווי מיין טאַטע דאָרטן קלאָגט:

פאַרוואָס ביסטו אַוועק מיין קינד, פאַרוואָס?
פאַרוואָקסן איז דער שטעג צו מיר מיט גראָז —

די ערד וואָס איז געוועזן דיר אַ וויג,
דער הימל, וואָס צעהעלט האָט אין דיין בליק,

די זון, וואָס האָט פאַרברוינט דיין יונגע הויט,
דאָס פעלד, וואָס האָט גענערט דיר מיט זיין ברויט —

דער וואַלד, וואָס אונטער יעדן צווייג פון בוים
באַהאַלטן האָסט אין גרינשאָטן דיין טרוים —

דאָס אַלץ מײַן זון געװאָרן איז דיר שװער...
און דו פֿאַרלאָזט עס אָן אָן אײנציק טרער —

גלײַך װאַרפֿסט אַראָפּ פֿון זיך אַ שװערן שטײן
און מיד דײַן טאַטן לאָזטו דאָ אַלײן...

געדענק מײַן קינד, די װײַט איז קאַלט און פֿרעמד!
און כאָטש דײַן ערד האָט דיר אַמאָל פֿאַרשעמט...

און כאָטש דאָס ברױט האָט ביטער דיר געטעמט
און אױף דײַן לײַב איז נאָך אַ װוּנד פֿאַראַן,

און כאָטש עס גײט אין האַרץ אַ נאָג מיט שרעק —
דערמאָנונג פֿון פֿאַרװאָלקנט-שװאַרצע טעג —

איז זיסער דאָך די הײם, װאָס טוט דיר װײ,
װי װײַטע פֿרעמד, װאָס מיט אַ קעלט פֿאַרװײט...

איז זיכער דאָך אין הײם דאָס חורבה-הױז,
װאָס איז געבליבן פֿון דײַן קינדהײט בלױז.

װײַל הײם איז הײם — װעט אײביק בלײַבן הײם,
װי אײביק ס'װעט דאָ רוען מײַן געבײן.

װי אײביק ס'װעט אַרומרױשן דער װינט
און שעפּטשען מיר אַ טרײסט אַנשטאָט מײַן קינד..."

סע װײנט און קלאָגט אין מיר איעדער אבר:
פֿאַרװאָרלאָזט בלײַבן װעט דעם טאַטנס קבר...

מלכהן אין ליבשאַפט

אין חודש מערץ 78

א

די ווונד אין האַרץ איז פריש נאָך און זי אייטערט.
דער אומעטבליק איז אַלץ אַזוי פאַרטרערט.
דער אַפּשיין פון אַ פלאַמענדיקן שייטער
ביים הימלראַנד די בלוויקייטן פאַרצערט...

וער ווייס, ווער ווייס, אויף וועלכע קרומע וועגן
די מאַמען האָט אַ טויטפויגל דעריאָגט —
איך קען זיך אַלץ ביים שטערן ניט דערפרעגן,
אין וועלכער נאַכט, אין וועלכער שעה פון טאָג?

ס'וויל קיינער אַלץ קיין ענטפער מיר ניט געבן —
דער ווינט אַליין דאָס רעטעניש באַהאַלט —
איר אַנדענק נאָר — אַ ווייסע טויב אין שוועבן —
עס פיבערט אויף פאַרנאַכט אין דיין געשטאַלט...

ב

עס טרעפט אַמאָל, אַז איך דערזע די מאַמען —
זי טויכט אַרויס פון דיין צעהעלטן בליק...
זי קומט אַזוי פון ווייטקייטן צו שפּאַנען
און שלייכט אַריין אין אונזער היים צוריק.

איך זע, זי בויגט זיך שטיל אַראָפּ צום וויגל,
ווו אונזער קינד פאַרהערט זיך אין איר קלאַנג...
און אַט כ'דערזע, זי קוקט אַראָפּ פון שפּיגל,
און אַט ווי דיר, עס טוט איר עפּעס באַנג.

און ווען פאַרנאַכט, דו לענסט דיין קאָפּ אַנידער
ביים ראַנד פון טיש — ס'צעשיטן זיך די האָר —
דערזע איך אונזער מאַמעשי באַלד ווידער,
ווי לעצטן טאָג פון פאַר-מלחמה-יאָר...

ג

דערמאָן ניט מער די צייט, וואָס איז אַנטרונען —
דער לעצטער שניי פאַר-פרילינג שיט און שיט.
אין חודש מערץ האָסטו די פרייד געוווּנען —
די העלע פרייד, וואָס זינגט אויף אין מיין ליד.

אין חודש מערץ עס וועט דער שניי צעטייען
און ס'וועט אַ שטראַל אַריינלאַכן אין וויג...
וועט אויך דיין האַרץ פון טרויער זיך באַפרייען —
דער אַלטער צער וועט אויסרינען פון בליק.

און אונזער היים — אַ שטילע נעסט אין פרילינג —
וועט אויפפרישן די לויטערדיקע פרייד.
ווי גוט דעם בוים צו אַנען פון זיין בליאונג,
כאָטש ס'זילבערט אין די צווייגן נאָך דער שניי...

לאָדזש, מערץ, 1947

דער זעקסטער קלאַס

מיין זונעלע איז היינט אַריין אין זעקסטן קלאַס,
גלייך כ'וואָלט די קינדהייט אייגענע געפירט זיך לערנען..
אַיענער טאָג — שוין אין גדעכעניש פאַרבלאַסט,
ווי אַלע ביכלעך דורכגעלייענטע זשול ווערנעם.

נאָר איך געדענק דעם רבין מיט דער באָרד —
אַ פייערשפריץ פּאַרפלייצט דעם טלית-קטן.
פון אַלעף-בית דאָס ערשטע שטאַמלוואָרט —
אַ סטעזשקעלע צום לעבן אויסגעטראָטן...

דער חדר מיטן קליינעם פענצטערל אין וואַנט
פון וואַנען גאָלד, ווי האָניק פלעגט דאָרט רינען...
דעם רבינס ביינערדיקע, אויסגעבלייכטע האַנט,
וואָס פלעגט די טייבעלעך אין בוזעם אויסגעפינען...

עס גלויבט זיך קוים, אַז דאָס איז אַלץ אַמאָל געווען:
די תלמוד-תורה מיינע און די זעקסטע כתה,
פון מלך דוד יענעם צער צוערשט דערקענט,
ווען יונתן זיין פריינט געוואָרן איז פאַרשניטן...

די ערשטע קינדער-טרער באַהאַלטן אָפּגעווישט,
פאַר טרייער חברשאַפט, וואָס דויערט ביזן קבר...
אַיענע צייט איז שוין מיט בלוטן אָפּגעווישט —
פון אַלטער היים פאַרבראַנדט אַיעדער אבר.

נאָר שווער, אַ שווער איז צו דערציילן היינט מיין קינד
דעם טאַטנס ביטער-צער, זיין ניט געשטילטן טרויער —
אַרום איז אַזאַ פרישע לויטערקייט אַצינד
און ס'לאַכט צום קינד מיינעם, דער זעקסטער קלאַס ביים טויער..

1959

צו וואָס באַהאַלטן נאָך?

צו וואָס באַהאַלטן נאָך מיין בענקשאַפט?
די ערד ווו כ׳האָב דערזען דאָס ערשטע ליכט —
איך טראָג אַרום זי אייביק אין געדענקשאַפט,
כאָטש יאָרן אַנגעוואַלגערט שיכט אויף שיכט —

קוקט זי אַרויס, די היים, מיט אויגן-פיבער...
און מאָנט ביי מיר אַ חשבון שטרענג און האַרט:
„ווו האָסטו עס פאַרוואַנדערט — ווייט, מיין ליבער,
אַז איך, דורך אַלע יאָרן וואַרט און וואַרט —

און קען זיך ניט דערוואַרטן דיין צוריקקער...״
די אַלטע היים זי שרייט אויף אין מיין בלוט,
אַז איך, גלייך איך צעריסן ווער אויף שטיקער
און ס׳האַרץ אַ הילפסלאָזע פאַרגייט אין גלות...

און וואָס זאָל איך איר ענטפערן, דערציילן?
אַ מאַמע — זי וועט גלויבן אויפן וואָרט...
די נייע היים מיין וווּנד קען ניט פאַרהיילן
און איך געפין זיך אַלץ נאָך ניט קיין אָרט.

אויף וואָסער ברייט מיין נעסט כ׳זאָל ניט פאַרלייגן,
איז אָפּגעטאָן די רו פון מיין געמיט,
נאָר דו מיין פוילן-היים בלייבסט אייביק אייגן
און בלויז פאַר דיר — פון האַרץ אַרויס מיין ליד.

1960

מיין פוילן

א

כ'האָב היינט פאַרבענקט זיך, שטאַרק פאַרבענקט זיך
— נאָך מיין פוילן
ער איז געווען און פאַרבליבן מיין!
און כ'וויל עס גאָר פאַר קיינעם ניט פאַרהוילן,
אַז ס'טרינקט מיין האַרץ נאָך גיריק פון זיין שיין...

די ריחות פון מיין פוילן מיר דערגרייכן —
די גרינע פעלדער, דער רומיאַנעק-דופט,
דער סאָסנערויש דערטראָגט צו מיר אַ צייכן,
אַז עמעצער מיין נאָמען גיט אַרוף —

דאָס איז מיין קינדהייט אַלץ דאָרטן פאַרטייעט —
אין שטיבעלע פון אָרעמקייט זי וואַרט —
אַ פרילינג פון דער קלעם זאָל זי באַפרייען —
אַרויסלויפן צום גרויסן לעבנסטאַרט...

צום אויפֿגעוועקטן, יווירנדיקן לעבן —
דאָס האָט מיין יוגנט מיט אַ הייסער פֿאַרב
אויף הימלדראָטן זיך אַ צונד-געגעבן...
אין איינעם אַזאַ וויינענדיקן האַרבסט,

אַז ס'האָבן זיך די תּפֿיסה-ווענט צעשאָטן —
די קראָטן אויסגערונען פֿון מיין אויג...
אַ פֿוילן, ס'איז מיין קינד אין דיר געראָטן —
אין דיינע טרערן-ווערבעס שלאַנקן בויג...

אין כוואַליע-שעפּטש ביי ווישעגראַדער ברעגן,
וווּ טויזנט יאָר פֿאַרוואַרצלט האָט מיין שטאַם,
אין סעדער, וווּ מיט ייִדנס האָט גערעגנט,
נאָך איידער ס'האָט פֿאַרטיליקט זיי דער פֿלאַם...

*

מיין קינד האָב איך פֿון פֿלאַם אַרויסגעטראָגן —
אַיעדע רגע גיט ער אַ דערמאָן,
ווי ס'הויבט די ווייסל אָן באַגינען טאָגן
און ס'צינדן זיך די קעפּעלעך פֿון מאָן,

ווי בלוט-טראָפּנס אין גערטענער פֿאַרזייטע...—
דער זכר פֿון אַ פֿאָלק וואָס איז פֿאַרלענדט.
די ימען צער אין טרערן אויסגעוויינטע —
אין מיינס אַ בליק ביים קינד האָב איך דערקענט!

כ'האָב היינט פֿאַרבענקט זיך, שטאַרק פֿאַרבענקט זיך נאָך מיין פֿוילן —
מיין האַרץ, עס טרינקט זיך אָן נאָך מיט זיין שיין —
דורך אַלע פּיינען און דורך אַלע גרוילן
ער איז געוועזן און פֿאַרבליבן מיין!

יולי, 1959

ק.פ.פ. 79

אַט דער וועג פון אַ דור דורכגעגאַנגען —
יעדער טראָט איז פאַרקריצט אין געמיט.
אויך די פרייד פון די אַלטע געזאַנגען —
מיט אַ טרויער איז זי דורכגעגליט,
נאָר דער וועג, כאָטש ער טוט אונז אָפּט באַנגען —
מיט דער טריישאַפט אַן ברעגן פאַרהיט!

גיב אַ קוק: יעדער טראָט איז געצייכנט —
אויפן לייב מיט אַ וווּנד אויסגעשטעפּט,
מיט אַן אָטעם, וואָס קען קוים דערגרייכן
אונזער יוגנט אין נעכטן פאַרוועבט,
מיט אַ חלום צו בלויאיקע הייכן,
וואָס אין וואָר האָט פאַרשפינט ק. פּ. פּ.

אָט דער חלום אויף סטאַווקע און ניזקע,
אויף כאַנייקעס, אויף באַלוטער הייף,
ווו דער קינדהייטס סובאָטישע פּיסקעס
יאָגן אום אַ פאַרזשאַווערטן רייף.
אַ געזינט זאַלבעאַכט ביי דער מיסקע...
און אַ זעלטענער גילדענער שטרייף.

טוט אַ שייבל פון קעלער באַזוימען —
אויף אַ וויגל אַ האַפּקע און אוים...
אוי, ווי גוט ס'איז געווען צו טרוימען:
פון דער נאַכט און פון קעלער אַרוים
זיך אַ לאָז טאָן צו וואַלד און צו ביימער —
צו אַ ברויט ווי די זון אַזוי גרוים...

אַט דער חלום געצונדן אויף דראָטן —
אין די בליקן פון מידקייט דערשעפּט
האָט דער צער און דער צאָרן געזאָטן.
און די אותיות דריי ק.פ.פ.,
ווי אויף זוניקע שטיגן געטראָטן
צו אַ וואָר וואָס אין תכלית פאַרשוועבט...

גיב אַ קוק: אַט דער וועג דורכגעגאַנגען
פון וואָלינסקע ביז לענינאַ העט,
דורך מאַקאַטאָוו און באַטוויין-געזאַנגען —
לעוואַרטאָווסקי מיט טויט אין געוועט —
דורך די פעלדער מיט פוילישע זאַנגען,
ווו עס צייטיקט שוין איצטער די זעט —

אַט דער וועג — אונדזער גרויסע ירושה.
אונזער ליד אין דער וואָר איז פאַרוועבט!
און דאָס האַרץ, וואָס האָט טרויער געוווסט שוין —
הער זיך צו זיינע פריידיקע קלעפּ!
אונזער פאָן איז אויף אייביק באַרוט שוין
אין דער רום וואָס זי טראָגט — ק. פ. פ.!!

ווארשע, יאַנואַר, 1959

די שפּיל אין וואַ באַנק...

פון אַלע פּנימער איך ווייס זיין פּנים,
דורך אַלע מאַסקעס זע איך זיין געשטאַלט.
דעם שונא פאַר אַ מייל אייביק כ׳דערקאָן אים —
זיין שאָטן מינדעסטער מיין בליק פאַרהאַלט...

אָט שעפּטשעט ער מיר עפּעס אינעם אויער —
זיין „צניעות-לשון" — ווייכער נאָך פון זייד...
זיין יעדער קלאַנג איז דורכגעזאַפּט מיט „טרויער",
זיין יעדער זיפץ ביים האַרצן גיט אַ שנייד...

ער מיינט בלויז די „גערעכטיקייט" באַשיצן! —
נאָר אומגעריכט, עס טרעפט אַ רגע בלויז —
אַ גאַליקייט עס הויבט אָן פון אים שפּריצן —
אַ פלאַם פון שנאה שיסט פון אים אַרויס:

„דער סאָציאַליזם" — הילכט ער — „פּאַניע מילי —
אַנטלויף, פאַרשווינד פון אים, ווי פון אַ פּעסט!" —
דעם שונא אין זיין אויפברויז כ׳וועל דערפילן
אין יעדן שמייכעלע, אין מינדסטן זשעסט... —

מיט ריידעלעך הכנעהדיקע, זיסע...
פאַרטייעט ער פון מעסער דעם געבלאַנק.
אַ רגע און מיין טרוים ווערט אויפגעריסן —
דער פיינט און איך, מיר שטייען אין וואַ באַנק!...

זאַקאָפּאַנע, 1957

אַזוי האָסטו דורכגעליטן שוין

אַזוי פיל האָסטו דורכגעליטן שוין,
אַזוי פיל ווייטן שוין אַדורכגעוואַנדערט!
איך האָב געמיינט, האָסט זיך געביטן שוין,
אַז עפּעס וואָס האָט זיך אין דיר פאַראַנדערשט...

מיך האָט געדאַכט, אַז דו דערפילסט די ערד —
דיין בליק מיט שלווה אויפגעגאַנגען,
אַז בלויז פון פרייד עס ליכטיקט אויף די טרער
אויף דיינע ברעמען אָנגעהאַנגען...

נאָר אַנשטאָט רו, מיט אומרו טראָגט פון דיר.
איך זע, די ערד אַהינטער דיר זיך וואַקלט...
אויף וואַגלענישן ווידער דיר פאַרפירט
דער אַלטער בענקענישן-פאַקל!

דער וואַנדערשטעקן איז שוין אָנגעגרייט —
עס בלייבט דיר מיט דער ערד זיך נאָך צו שיידן...
איך ווייס, אַז די צעשיידונג איז אָן פרייד —
אַ שאַרפער טרויער גייט אויף אין אייך ביידן —

אין דיר, וואָס דו פאַרלאָזט די אַלטע היים
און אין דער ערד, וואָס האַלדזט דיר ווי אַ מאַמע...
אַז איר האָט שטאַרק געליבט זיך אין געהיים —
דאָס האָט איר ערשט ביים שיידן זיך, פאַרשטאַנען...

זאַקאָפּאַנע, 1957

מיין יידיש

ווי מאַדנע ס׳דאַרף דאָ קלינגען היינט מיין שפּראַך,
אין זוניקער, דער שיינער זאַקאָפּאַנע —
די סאָסנע קעגן מיר האָט זיך צעלאַכט:
אַ קלאַנג אַזאַ אַ ווייטער... ניט פון דאַנען —

זי האָט אים שוין מסתם אַמאָל געהערט...
אַ סך, אַ סך מען רעדט דאָ די לשונות —
פון אַלע זייטן פון דער גרויסער ערד,
דאָ קומען ברידער נאָך ווי איך אַזוינע —

אַ היילונג צו געפינען פאַרן גוף —
אַ זאַלב פאַר די צעוווייטיקטע געמיטער...
און מיך האָט די געזונטיקע דופט
פון זאַקאָפּאַנע אויך ניט אויסגעמיטן.

ווי מאַדנע ס׳דאַרף דאָ קלינגען היינט מיין שפּראַך,
כאָטש זי איז אויף דער ערד דאָ אויפגעגאַנגען
צוזאַמען מיט דער סאָסנע ביי מיין דאַך,
צוזאַמען מיט די דעמערונג-געזאַנגען,

וואָס קוילערן אַראָפּ אין טיפן טאָל
אַן אומעט אַזאַ נאָגנדיקן ווייטן,
נאָר דאָס איז דאָך געווען אַמאָל, אַמאָל —
מיין יידיש פון קאַזשימערזש-וויעלקים צייטן.. 80

זאַקאָפּאַנע, 1957

שמואל האַלקין

האלקין, אונזער דיכטער שמואל האלקין —
לערער, חבר, ליכטיקער פארמעג! —
ווייסט אַ מענטש דעם שטענדיק, וואָס ער אַליין קען,
ווען דער זומער קלייבט זיך שוין אין וועג?

דאכט זיך וואָס, דער סאַמעט-בלויער שאָטן
דינער ווערט, אַ ווייל און ער פאַרשווינדט.
בלעטער גוססן אויף דר'ערד צעשאָטן —
יאָגט זיי אין די עולמות דער ווינט...

איז די צייט פון נסים שוין פאַרגאַנגען?
דאָס פאַרקערטע קען געשען אַמאָל —
אינעם האַרבסט צעפרילינגן פארלאַנגען
און דער וואַלד צעשאלט זיך אויף אַ קול...

ווייסט אַ מענטש דען שטענדיק, וואָס אַ וואַלד קען,
ווען דער זומערלעב האָט שוין פאַרגליט?
אויך אַזוי איז אונזער שמואל האַלקין —
ווער קען זיך פאַרגלייכן מיט זיין פלי?...

דאכט זיך וואָס, געפראַסטיקט האָט זיין שטערן,
נאָר די אויגן זיינע — אַזאַ שיין...
גלייך מ׳וואָלט דאָרט אַ געזאַנג דערהערן
אונטער טיפע שיכטן פון זיין פיין.

ס׳איז זיין שטים נאָך לויטערער געוואָרן,
ווי דער נס געווען וואָלט אים באַשערט —
אינעם האַרבסט צעבליט האָבן די יאָרן
מיטן ריח פון דער גרינער ערד... —

רייפט אין אונז דער שניט פון זיינע יאָרן —
מיט זיין שאָטן — קיינמאָל-ניט פאַרגיין.
מיר וועלן די ליבשאַפט אים ניט שפּאָרן —
אָפּהיטן זיין ליכטיקן פאַרזיי...

דאָס אַלץ, דאָס אַלץ...

די נעכט וואָס כ׳האָב דורך יאָרן ניט דערשלאָפֿן,
די פֿרייד, וואָס כ׳האָב אין טרויער איינגעהילט,
דעם צער, וואָס כ׳האָב פֿאַרוועבט אין מיינע סטראָפֿן,
דער גרויל, וואָס האָט אין אָדערן פֿאַרקילט —

דאָס אַלץ, דאָס אַלץ האָב איך געמוזט פֿאַרהוילן,
אַז ביי דעם גרויסן צונטערדיקן פֿלאַם —
אַ פֿויגל כ׳זאָל די פֿליגל זיך פֿאַרקוילן...
צי איז אַ שטראָף אַ גרעסערע פֿאַראַן?

נאָר כ׳האָב פֿאַרהיט פֿון בייזן אויג דאָס פֿייער —
באַשיצט אים און באַשירעמט אין מיין זעל,
ער זאָל אין שעה פֿון האָפֿענונגען נייע
אַרויספֿלאַמען נאָך ווידער ביי מיין שוועל...

דער צער, וואָס האָט פֿאַרוונען אין מיין אַפּל —
כ׳זאָל אויסוווישן אַ מאָל נאָך מיט דער האַנט
און אויפֿהויבן זיך העכער נאָך אַ שטאַפּל
צום באַרג אַרויף פֿון אונזער ערגעץ-לאַנד...

1956

איך צייל די נעמען...

איך צייל די נעמען אין מיין טייערסטן פאַרמעגן —
מיט פאַרכטיקייט איך שעפּטש אַ יעדן קלאַנג —
זיי זיינען מיילשטיינער געווען אויף מיינע וועגן —
דער אָנהייב פון מיין ליכטיקן געזאַנג...

מיין גאַנצער דור האָט זיך אין זיי געשפּיגלט —
אַיעדער נאָמען איז געווען אַ פאָן.
און זייער ליד האָט אונזער האַרץ באַפליגלט
צו שטעלן זיך אין גאַנג אַ נייעם קאָן...

ווי גוט געווען, ווי גוט מיט זיי צו שפּאַנען
צום ציל וואָס האָט די נאַכט אַדורכגעשפּיזט —
אין קאַרצער-לאָך דעם אייזיקן צו אַנען:
די שיין פון זייער חלום דיר באַשיצט.

אַ ניין, אַ ניין, דאָס האַרץ עס וויל ניט גלויבן! —
דאָס האַרץ, ווי אַלע מאָל פאַרעקשנט אין זיין טרוים,
ווו ס׳יאָגן זיך אַרום דאָרט ווייסע טויבן
און ס׳זינגען נאָך די פייגל אויפן בוים...

דאָס האַרץ עס האָט געוווסט, אַז ס׳וועט דאָך קומען
דער זומער נאָכן פראָסטיקן זאַווײ —
באַשערט איז איר געווען אין צער פאַרשטומען
ביז ס׳וועט די פרילינגס-קריעה טאָן אַ גיי!

1956

די היענעס...

ווען כ׳הער פון די היענעס דאָס קלאָגן —
פון צאָרן פארגייט מיר מיין בליק.
פאַרוואָס זאָלן זיי עס פאַרמאָגן
פון אונזערע טרערן ... דאָס גליק?

פאַרוואָס זאָלן זיין זיי די טרערן,
גלייך פערלען געשטופטע אין טאַש —
די שאָדן-פרייד — ס׳האַרץ זאָל זיי נערן...
ווען ס׳האַרץ ווערט פון ווייי אונדז פאַראַשט?

פאַרוואָס זאָל זיי אַלץ דאָס באַקומען —
דער „פינגער-פאַרברעכער“, דער „פאַרדראָס“...
ווען ס׳גיריקט אַזוי זייער גומען
נאָך בלוט און נאָך טרערן —
פאַרוואָס?!

1956

צו רחל בוימוואַל

כ׳גערענק, כ׳גערענק, דאָס איז געווען אין האַרבסט,
נאָר ס׳האָט מיין היימשטאָט אויפגעפרילינגט.
איעדעס בלאָט געוויינט האָט, אַז עס שטאַרבט...
נאָר ווער האָט איר געוויין געקענט דערפילן,

אַז דו ביסט מיטגעגאנגען אין דער ריי?
גלייך ס׳וואָלט דער האַרבסט אַ פרילינג-בלי צעשאָטן —
די ערד, וואָס ניט געוווסט האָט פון קיין פרייד
האָט דעמאָלט ס׳ערשטע מאָל פריי אָפּגעאָטעמט.

געקומען ביסט פון מאָסקווע דאַן צו גאַסט —
די שטאָט פון אונזער חלום אויפגעהעלטן.
דיין יונגער טראָט איז פול געווען מיט האַסט
פון עפּעס אַנדערע, גאָר שיינע וועלטן...

פון וואָסער טיף האָסטו געשעפּט דיין ליד?
צו וואָסער הייך דיין קלאַנג איז ער פאַרפלויגן?
דער ברוק האָט אויסגעזונגען דיינע טריט
און אויפגעלאַכט צו מיר מיט דיינע אויגן...

ווי גוט איז דאַן געווען אויפן געמיט,
אַז דורך די אלע געטאָס-גרוילניארן
האָט דיין געשטאַלט — ביי מיר אין האַרץ פארגליט —
די טויאיקייט און פרישקייט ניט פארלאָרן,

ווי יענעם טאָג גערענקפולן אין האַרבסט,
ווען דו האָסט אין מיין היימשטאָט זיך באַוויזן —
איעדעס בלאָט געוויינט האָט, אַז עס שטאַרבט,
נאָר ס׳ליד האָט עס פון טויט אַרויסגעריסן...

1957

VIII

שפליטערס

די דיכטער פון געוויין...

ווי ס׳איז דערווידער מיר געוואָרן זייער ווײַנען —
די דיכטער פון דעם פּאַטענטירטן צער.
אין דרויסן פרילינגט עס, נאָר פון זיי קיינער —
חלילה האָבן זאָל אויף דעם געוואָרט...

די ערשטע בליאונג — זייער בליק טוט ווי...
דער גרינער חידוש — גרויליקע געשפּענסטן.
דעם בלעטערפאַל פון שפּעטן האַרבסט צעווייט —
די וויינער-דיכטער ניגונען אַמשעוסטן...

און טאָמער גיט די פרייד אַ קלאַפּ אין שויב —
דער זומערלעב אַ שפּיל מיט הייסע פאַרבן —
פאַרקלאַפּן זיי די לאָדענעם אויף טויב —
די קלאָגעניש כּדי ניט צום פאַרדאַרבן...

ווי גוט איז זיי צו שלאָכצן אויפן קול —
דעם טרויער אויסלוליען אין וויסטע וויגן,
ווען אַלץ, ווען אַלץ אַרום צעשרייט זיך מיט אַמאָל:
ס׳איז אייער צער און אייער טרער אַ ליגן! —

אַ ליגן אייער קלינגענדיקער טרויער,
ווען ס׳איז דער היינט צום מאָרגנשיין פאַרקוקט!
פון נעכטן איז שוין צוגעהאַקט דער טויער
און איר — ביים זייט פון שליאַך — אָוועקגערוקט...

1959

הדסה׳ן[81]

ניט זאָג צו מיר...

ניט זאָג צו מיר פון פאַרבן און ניואַנסן...
די שנאה האָט איר גרונטיקן קאָליר —
אַהינטער רעגן-בויגן זיך פאַרשאַנצט און
אַהינטער צביעות-שמייכל זי פאַרפירט...

צווישן אַלע צילן, זי איין ציל האָט —
צווישן אַלע פענער — נאָר איר פאָן
און ווען זי קניט אפילו צו דער תפילה —
דו ווייס: אַ נייעם בלוטשניט גרייט זי אָן.

ניט זאָג צו מיר פון טענער און פון קלאַנגען —
דאָס טייערסטע און שענסטע — אונזער ליד,
אפילו אַז אין האַרצן טוט אונז באַנג ווען,
אפילו ווען עס שטרויכלען אונז די טריט...

אפילו ווען דער בליק פאַרגייט פון צער און
פון יאוש דיר פאַרברעכן זיך די הענט... —
די שנאה, זי פרווט דעמאָלט אונז פאַרנאַרן
אין אירע קברים-פוילנדיקע ווענט...

ניט זאָג צו מיר, מיין טייערע, פון בלומען —
דאָס ווילדגראָז וואַקסט דאָך אָן אויף יעדן בייט...
דער גערטנער — צו דער צייט ער זאָל נאָר קומען
און אויספּיעלען דאָס ווילדגראָז פון דער פרייד!

מיין טייערע, דיין ווייטיק איז דאָך מיינער
און אין מיין האַרץ דיין זעלביקער געוויין.
אויב ס׳זיינען אויף דער ערד פאַראַנען פיינען —
איז אונז באַשערט זיי אַלע דורכצוגיין...

ווארשע, 1957

דאָס נייע...

דאָס נייע ווערט אין ווייטיקן געבאָרן,
דאָס נייע מוז זיך שלאָגן פאָרן זיג!
און אונזער גליק פון ווייען צו פאַרשפּאָרן
האָט קיינעם נאָך דערוויילן ניט אָפּגעגליקט.

דאָס לייב, עס קורטשעט אָפּטמאָל זיך אין צווייען...
און ס׳טרעפט: דאָס האַרץ גייט אָפּטמאָל אָפּ אין בלוט.
דאָס נייע איז אַמגרינגסטן צו פאַרזייען
און מיינען; דער פאַרזיי איז שטענדיק גוט,

נאָר אַנשטאָט פרילינג קומען האַרבסטן-שלאַקסן
און אַנשטאָט זון — אַ וויכער טוט אַ יאָג...
דער פלאַנץ, וואָס הויבט אָן ערשט זיך צו צעוואַקסן —
מיט טויזנט אומגליקן ער ווערט געפּלאָגט.

און דאָך און דאָך, מיט בלינדקייטן געשלאָגן
עס וואָלט באַדאַפן-זיין דאָס אויג באַשטראָפט
אום ניט צו זען, ווי ס׳נייע האַלט אין טאָגן,
אום ניט דערזען פון אַלטן שוין דעם סוף!

וואַרשע 1957

ביים ראַנד פון אָפּגרונט...

א

ווי ס'ווערט דער וועג אַלץ שווערער, בינעם. 82
נאָר ווער האָט עס געהאַט פאַרזאָגט,
אַז אונז באַשערט איז צו געפינען
נאָר זוניקייט ביי יעדן טאָג?

וואָס מער די זון, אַלץ מערער שאָטן...
און וואָס ס'איז נענטער צום זיג,
אַלץ הייליקייטן מער צעטראָטן —
די פרייד פאַרלעשט דער אומעטבליק.

אַלץ אָפטער מען באַוויינט אַ קרבן —
פון סאַמע האַרץ אַרויס די טרער.
איז נאָך אַ ליכטיקייט געשטאָרבן —
אומהיימלעכער ווערט אויף דער ערד...

נאָר ס'לויפט דער צוג אַלץ רעשיק-ראַשער!
דער טיפסטער טרויער אויף פאַרקלינגט.
דורך אַלע שריפות, גאַזנאַשן,
דאָס ליד פון דעם נצחון זינגט...

ב

דער וועג אַלץ שווערער, שווערער, בינעם.
דו פלעגסט דאָך מיט פאַרפרעסטע ציין
דאָס וואָרט פון צער און האָס געפינען
און רופן מיט דיר מיטצוגיין.

און מיר, מיר זיינען מיטגעגאנגען —
אַ דור אַ גאַנצער אין דער ריי.
אין נעץ פון דיינע צויבערקלאַנגען,
אין ציטער פון דיין אויסגעשריי... —

אַ דור אַ גאַנצער באַטווין-העלדן —
כאַנייקעס [83], באַלוט, יענער שטאַם,
וואָס האָט געוווּסט די גבורה מעלדן,
ווען ס'האָט דער גאַזאויוון געפלאַמט.

די פאָן פון ליבשאַפט און פון צאָרן
פאַרוואָרפן אויפן סמאַטשער דראָט —
געברענט האָט אין די תפיסה-יאָרן —
געצונדן אונזער יונגן טראָט...

און אויפגעשטורעמט אויף די פראָנטן
פון לעני̇נאַ [84], ביים ווייסל-ברעג —
ביים פאַלן פון די סאַמע נאָנטסטע
פלעגט זי פאַרלויפן זיי דעם וועג...

ג

עס ווערט דער וועג אַלץ שווערער, בינעם,
נאָר ווען איז ער דען לייכט געווען?
דער אומעט אייביק פלעגט זיך שפּינען
ביים אומוואַרפן די אַלטע ווענט

און אויך ביי יעדן ציגל-לייגן
אַ טריף-טאָן פלעגט אַ טראָפּן בלוט...
פון ווי דער רוקן אָפט געבייגן,
נאָר ס'איז געווען דער ווי אונז גוט

און ליב די ביטערקייט אפילו
פון אייגן ניט-דערבאַקן ברויט,
אויב ס׳פלעגט אין האַרץ דעם צאָרן קילן
אַ בוגדם אומווירדיקער טויט...

איז וואָס געשען איצט ברודער בינעם?
דער אָטעם האָט אין ברוסט פאַרפעלט
און דו נעמסט שפּייען אין דעם ברונעם,
ווו ס׳האָט דיין לעבן אויפגעקוועלט? —

אין יענעם ברונעם וואָס אויף ניזקע,[85]
ווו ס׳שלאָגט נאָך אַלץ אַרויס דער קוואַל...
און ער וועט ווייטער שלאָגן ביזקל
דער לעצטער שונא זיך נאָך האַלט!

ד

אוי כ׳ווייס, דער ווייטיק אין דיין האַרצן
איז ניט צום איבערהאַלטן-שווער.
נאָר אין די נעכט פון יאוש שוואַרצע,
צי האָסטו בלויז דיין קרעכץ דערהערט?

און אונזער צער און ווי און צאָרן?
און דער געוויין אין אונזער ברוסט,
צי איז ער לייכטער אונז געוואָרן,
ווען מיר האָבן די גרויל דערוווּסט?...

און אונזער פּיין, דעם ים מיט טרערן,
וואָס מיר האָבן אין ברוסט דערשטיקט?
און דעם קאָשמאַר פון חלום שווערן —
אַריינקוקן אין זייער בליק...

און דעם תהום פון שרעק דערקענען
אין אויסגעשריי: פאַרוואָס, פאַרוואָס ?,!!
אוי, בינעם, לייכט איז צו פאַרברענען
די פאָן אין אייגענעם פאַרדראָס —

אַראָפוואַרפן דעם עול פון יאָרן...
און מיט דער סטיכיע אויף באַראַט
צו שלאָגן מיטן קלאָס כפרה —
ביחידות שטעלן זיך דעם טראַט...

ה

נאָר אָט דעם לייכטן וועג געפינען
מיר וועלן קיין מאָל ניט, דו הער!
פאַר אונז געהאַט און האָט אַ זינען,
און ביז צולעצט איז אונז באַשערט

די פאָן פון זיג צום סוף דערטראָגן —
מעג זיין דורך בלוט, מעג זיין דורך צער,
ביז ס'וועט דער זונאויפגאַנג אונז טאָגן...
און דיר אוי, בינעם, וואָס באַשערט?

דורך אַלע שטרויכלונגען פון לעבן,
דורך אַלע קרומקייטן געשטערט,
ווער וועט דיר איצטער כוח געבן
צו שפּאַנען ווייטער אויף דער ערד?

ו

עס ווערט דער וועג אַלץ שווערער בינעם,
נאָר אין דער שווערקייט מען געפינט
די לויטערקייט פון מאַמעס טרערן,
די ערשטע פריידן פון אַ קינד,

די וואַרעמקייט פון ברודער-אָרעמס
און אויך די פריידן פון געמיט... —
פון שונא ווערט מען דאַן געוואָרנט
ביים מינדסטן וואַקל פון די טריט...

ז

צו וואָס דיר, בינעם, עס דערמאָנען?
דו ווייסט עס בעסער נאָך פון מיר!
נאָר אויב ס׳איז דיר באַשערט דערקענען
דעם עלנט ביי אַ פרעמדער טיר —

דעם חוזק-שמייכל און די צביעות
אין יעזואיטן-קלייד פאַרשטעלט,
די פאַלשע טרער ביים רייסן קריע,
ווען שאַדנפרייד אין ברוסט צעקוועלט...

אויב ס׳איז באַשערט דיר אָט די בושה —
נדבות בעטלען ביי דעם פיינט —
ניט וויסן וועסטו פון קיין רו שוין —
דאָס זאָגט מיט ווייטיק דיר אַ פריינט!

ח

ווייל ווי אַ בלאַט פון ווינט געשטויסן,
וואָס פלאַטערט צווישן בוים און ערד —
פאַרוואָגלען וועסטו אינעם דרויסן —
פון טרויער אייגענעם פאַרצערט...

ט

און אונזער צוג לויפט רעשיק-ראַשער! —
דער טיפסטער טרויער אויך פאַרקלינגט.
דורך אַלע שריפות, גאַז, אַשן —
דאָס ליד פון דעם נצחון זינגט!

יאַנואַר-פעברואַר, 1957 — קרית-עמל

אַט דאָס איז די מאָס... [86]

ביים לייענען שולשטיין׳ס
„די בלומען פון באַדויער"

אַט דאָס איז די מאָס און קיין אַנדערע האָב איך ניט.
אַ פריינט כ׳וועל פון וויטן דערקענען...
אומזיסט גיט אַ קלונג אין געהער מיר די לויב אין ליד —
דאָס האַרץ דאַרף די פּשוטקייט קענען.

דעם טרערן-געפלייץ פונעם בליק און די קלאַגעניש —
פאַר נישטיקע פראַנקן פאַרהאַנדלען?...
און אַט דעם געפילדער דעם גרויסן, די יאָגעניש —
דעם צער אין אַ גראַם צו פאַרוואַנדלען —

און ניט ביחידות אין שטילקייט צו טרויערן
נאָך אונזערע שווערע אבידות —
דעם וויטיק אין האַרצן טיף טיף ניט פאַרמויערן —
דעם שונא פאַרשאַפן בלויז פריידן?

אַ ניין! כ׳וועל ניט אויפהערן אייביק צו וואָרענען:
ניט עכטע די דאַזיקע טרערן!
דאָס האַרץ זאָל פון וויטיק דעם שאַרפן צעצאַרענען —
דער צער בלויז צו אונדז זאָל געהערן!

די ציינער פאַרקריצן ביז בלוט, נאָר ניט אויסשרייען —
צום שונאָס דער גרעסטער הנאה...
רחמנות ביי אים אונז חלילה צו אויסלייען —
קיין רגע זיך אים ניט פאַרטרויען, —

די ווונד איבערווינדן און וויטער אויסדויערן,
ביז וואַנען דער אָטעם וועט סטייען...
און וויסן: דער שונא שטייט אַלץ ביי די טויערן!
און וויסן דעם ברית צו באַנייען...

עטיען קלעמענטעל, 1960

מען דאַרף באַצאָלן...

מען דאַרף באַצאָלן דאָך אַצינד.
נאָר ווי, נאָר ווי דאַרף מען באַצאָלן!
אין האַרצן בושעוועט אַ ווינט,
אין אויג אַ טרער איז אַנגעדראָלן. —

איך האָב געזונגען זיינע לידער...
צי איז עס טאַקע בלויז דערפאַר —
אַן אויסגעשעפּטער און אַ מידער,
אַן אויפגעפּרעסענער פון צער —

איז ער אין שלאַכט אוועקגעפאַלן
און לעקט אין יאוש דאָרט זיין וווּנד?
אָ, די געזאַנגען זיינע אַלע —
זיי וויינען אין מיין האַרץ פאַרשטומט...

אַיעדעס ליד זיינס וויינט באַזונדער
און רייסט פון נעכט אַראָפּ מיין שלאָף:
אויב ס'פאַלט אין וועג דער דיכטער — שטוב ווערט —
דערזינגט, דערזינגט זיין ליד צום סוף!

מען דאַרף באַצאָלן דאָך אַצינד.
נאָר ווי, נאָר ווי דאַרף מען באַצאָלן!
אין האַרצן בושעוועט אַ ווינט,
אין אויג אַ טרער איז אַנגעדראָלן...

1957

דער אַפּטריניקער...

דו ווילסט זיך אויסמאָלן אַ מין פּאָרטרעט
פון דעם אַפּטריניקן ?
טאָ קוק זיך צו, ווייל ס׳קען נאָך ווערן שפּעט
אים צו באַזיניקן...

אַט ווייזט ער זיך אַ רגע און פאַרשווינדט...
אַ בייזער חלום בלויז —
געקומען מיטן וואָיענדיקן ווינט
און גלייך אַ פלעדערמויז —

ווערט אויסגערונען אָן אַ מינדסטן שפּור
באַגינען אויפן שטעג —
געבליבן בלויז אַ כריפּע פון אַ הור —
באַצאָלט... און נעם דעם וועג!

ווייל האָט ער דען צו זאָגן עפּעס נייס?
באַדאַרף אים עמיץ דען?
גענוג אים, אַז ער איינמאָל זיך צעשרייט:
„איך בין אַמאָל געווען!"

גענוג אים מיט די אויגענעס אַ גלאָץ —
אַ קלאַפּ-טאָן זיך אין ברוסט —
אַ שיפּע געבן שלאָבצנדיק-פּאַראָצט:
„איך האָב גאָרניט געוווסט"...

און דער אַפּטריגיקער געענדיקט האָט —
אַ צווייטער וואָרט זיין ריי...
צו מאַכן זיך פאַר לייט צו שאַנד און שפּאָט...
צום וויסטן ווינד-און-וויי. —

אָט דאָס איז עס דאָס אייביקע פּאָרטרעט
פון דעם אַפּטריניקו,
וואָס איידער וואָס — ווערט שטענדיק שוין צו שפּעט
אים צו באַזיניקן...

אפריל, 1959, קרית-עמל

צו וואָס דערמאָנען?

אַזוי איז עס, אַזוי איז עס אין לעבן,
מיר זינגען ניט, ווי ס'זינגען פייגל פריי.
קען זיין, די טויב — אין סתם פאַרגייט איר שוועבן,
נאָר אונדזער צייט — זי שוועבט ניט סתם פאַרביי.

איעדעס ליד אין האַרצן אויסגעטראָגן —
מיר שיקן מיט אַ בענטשונג היינט אַרויס
אַ עמיצן אַ ברודערגרוס דערטראָגן —
פאַרשטאַלן אין געראַנגל אים די פויסט...

אַ עמיצן די רו שוין אונטערצינדן —
פון אומרו אים צעטרייסלען דאָס געמיט...
מיר זינגען ניט אַזוי זיך סתם אַצינדער —
פון אונטער האַרץ ניט סתם גייט אויף דאָס ליד. —

אַמאָל איז עס די פלאַטערפאָן פון צאָרן
און ביזן לעצטן אָטעמצי — אַ פריינט.
און אייביק ברענט, ווי יענער חומש-דאָרן.
און צילט אַ קויל אין ברוסט פון מענטשנפיינט...

צו וואָס עס איצטער נאָך אַ מאָל דערמאָנען? —
דער דיכטער טראָגט עס אום אין זיין געמיט.
זאָל ער פון זיך, פון זיך אַליין איצט מאָנען
דעם פייער און דעם גלויבן פאַר זיין ליד...

1960, עטיען קלעמענטיעל

יאָ!

יאָ! איך הזר איבער עס אויף טויזנט אַרטן.
יאָ, אַיעדע רגע עפּעס נייס געשעט...
יאָ, דאָס גרויסע, אומגעהייערס, דאָס געגאַרטע —
עס וועט קומען, כאָטש אַ ביסל שפּעט...

נאָר דערווייל גייט זיכער וואָס פאַרלאָרן —
אויסגערונען ווערט אומזיסט אומנישט —
ניט דערלעבט צום סוף און ניט דערבאָרן —
נאָך אַ שפּור אין אייביקייט פאַרווישט...

איז אַ שאָד אַיעדער נייער שאָדן
און ס'טוט ווי אַיעדער נייער וויי,
נאָר דער טרויער וואָס אין האַרץ פאַרלאָדן —
קען ער דען פאַרווישן אונזער פרייד?

יאָ! איך הזר איבער עס אויף טויזנט אַרטן
יעדע רגע און אַיעדע שעה:
אָט דאָס גרויסע, אומגעהייערס, לאַנג-געגאַרטע —
עס וועט קומען, זיכער קומען, יאָ!!!

צוגאָב־באַמערקונגען

1. מולדת (מאָלעדעט) — היימלאַנד (פֿאָטערלאַנד).
2. כרמל (קאַרמעל) — בערג־קייט ביים ברעג פֿון ים אין צפֿון פֿון לאַנד.
3. ירדן (יאַרדיין) — גרעסטער טייך אין ישראל.
4. חיפה (כייפֿא) — פּאָרט־שטאָט.
5. מטולה (מעטולאַ) — שטעטל אויפֿן סאַמע צפֿון.
6. נגב (נעגעוו) — גרויסע וויסטעניש אין דרום־טייל פֿון מדינת־ישראל.
7. שבטים (שוואָטים) — שטאַמען (דאָס אוראַלטע פֿאָלק פֿון ישראל איז לויטן חומש געווען צעטיילט אויף 12 שבטים).
8. עמק (איימעק) — טאָל. עמק־יזרעאל — פֿרוכטבאַרער טאָל אין ישראל.
9. „אויפֿן 14־ן צוזאַמענפֿאָר" — צוזאַמענפֿאָר פֿון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אין ישראל אין מאַי־יוני 1961.
10. מפרץ (מיפּראַץ) — ים־בוכטע אין חיפה (אינדוסטריע־צענטער).
11. וואַדי סאַליב — אָרעמקייט־קוואַרטאַל אין חיפה.
12. בבל־טורעם — ביבלישע לעגענדע וועגן טורעם וואָס די מענטשן האָבן געבויט צום הימל.
13. יפו (יאַפֿאָ) — אַלטע היסטאָרישע שטאָט — היינט — אַ טייל פֿון דער שטאָט תל־אביב.
14. כנען (קנאַאַן) — באַרג אין גליל העליון.
15. סמיכות־הפרשה (סמיכעס האַפּאַרשע) — נאָענטקייט, אַנאַלאָגיע, פֿאַר־בינדונג פֿון געשעענישן.
16. בערג פֿון יהודה — די געגנט פֿון ירושלים.
17. מודיעין (מאָדיאין) — היסטאָרישע אָרטשאַפֿט ביי ירושלים, וווּ עס איז אויסגעבראָכן דער חשמונאים־אויפֿשטאַנד.
18. אין וואַדי סאַליב זיינען זומער 1959 אויסגעבראָכן אומרוען פֿון דער מאַראָקאַנער עדה, צוליב די אומענטשלעכע וווינונגס־באַדינגונגען און נויט אין די פֿיל־צאָליקע משפּחות.
19. דחק (דאָחאָק)־לוין — נויט־לוין. אַרבעטסלאָזע מענטשן ווערן באַשעפֿ־טיקט ביי שווערער, אָפּטמאָל אויסשעפּנדיקער אַרבעט פֿאַר אַ האַלבן אָדער אַ דריטל פֿון אָנגענומענעם הסתדרות־לוין.
20. ספּאַנדזשע. — אַרבעטסלאָזע פֿרויען און מיידלעך, סרוב פֿון דער ספֿרדישער עדה, דינגען זיך אָן אין פּאַרמעגלעכע הייזער צו רייניקן די שטובן, וואַשן די פּאַדלאָגעס וכדומה, לכבוד שבת.
21. חביבי (כאַוויווי) — מיין ליבער (כאַביבי — פֿון אַראַביש).
22. שיקנאַזי — אַשכנזי (די ספֿרדישע יידן רופֿן אָן יידן פֿון דער אשכנזישער עדה, מיטן צונאָמען „שיקנאַזי".
23. אַראַק — שאַרפֿער אַלקאָהאָל־געטראַנק ביי די מזרח־פֿעלקער.
24. עבודה — אַרבעט.

25. בר־יוחאַי — רב פון מיטלאַלטער. אויף זיין קבר אין מיראָן ביי צפת, קומען פרומע יידן מתפלל צו זיין, שרייבן צום צדיק קוויטלעך, וועגן הילף, טאַנצן ביי אנגעצונדענע שייטערס אין ל״ג בעומר און שערן אָפּ ביי דריי־יאָריקע יינגעלעך, צום ערשטן מאָל, די קעפּעלעך.
26. שטאָט־פּרעזידענט פון חיפה, וואָס קימערט זיך ווייניק פאַר די אָרעמקייט־קוואַרטאַלן.
27. מזמור שיר לישראל (מיזמאָר שיר לעיסראעל) — אַ געזאַנג צו ישראל.
28. הורה (האָראַ) — ישראל־טאַנץ.
29. תכלת (טכיילעס) — בלאָ.
30. אילת (איילאַט) — ישראל־פּאָרט ביים ברעג פון רויטן ים.
31. כאַקי — לייוונטענע בגדים פאַר ווייניק־פאַרדינענדיקע.
32. ליילענבלום־גאַס — דאָס אָרט פון דער שוואַרצער בירזשע אין תל־אביב.
33. שאַכטן פון שלומה המלך׳ס צייטן — קופּער־גרובן אין נגב.
34. בית שאן — געגנט פון באַנוול־פּלאַנטאַציעס.
35. כפר אתא (קפאַר־אַטאַ) — אָרטשאַפט פון אַ גרויסער טעקסטיל־פאַבריק.
36. למה ומדוע (לאָמאַ אומאַדואַ) — פאַר וואָס און פאַר ווען.
37. שבת אחים גם יחד (שעוועט אַכים גאַם יאַכאַד) — כלל־ישראל־ליד, וואָס מיינט צו זאָגן, אַז אַלע יידן זיינען ברידער (אָרעם־רייך — אַלע גלייך).
38. בטל בשישים (באָטל בעשישים) — ליידיק גיין.
39. פעולה (פּעאולאָ) — טואונג.
40. תמים (טאָמים) — נאַיוו (תמימותדיק).
41. קאַסעס אויפצוברעכן — יוגנט פון רייכע הייזער ווערט געכאַפּט ביים אויפברעכן שלעסער פון געוועלבער. דאָס אנגערויבטע גוטס ווערט פאַרהוליעט . . .
42. יעקב און דני (דאַני) און מאַחמוד און פורת (פּאָראַט) — יידישע און אַראַבישע קינדער געמיינזאַם.
43. קיביע און יהוד (יאַהוד) — יידישע און אַראַבישע אָרטשאַפטן פּאָגראָמירט קעגנזייטיק דורך ישראלדיקע און אַראַבישע מיליטערישע אַוואַנטוריסטן.
44. סיני (סינאַי) — מדבר סיני — ענגליש־פראנצויזישע אימפּעריאַליסטן און די ישראל־רעגירונג האָבן אָנגעהויבן די סיני־מלחמה קעגן עגיפּטן. (אָקטאָבער 1956).
45. כרם (קערעם) — וויינגאָרטן.
46. גליל (גאַליל) באַרגיקער צפון־טייל פון ישראל.
47. כפר קאַסעם — אַראַבישער דאָרף אין ישראל — אין טאָג פון מלחמה־אָנפאַל אויף עגיפּטן (29־טער אָקטאָבער 1956) אויסגעשאָסן מיט קוילן־וואַרפער 49 נפשות, מענער, פרויען, אַלטע לייט און קינדער.
48. זאַהאַדי — פּערסישער פּרעמיער־מיניסטער — פּאָגראָמירט די העלדישע „טודע״־פּאַרטיי, דערשאָסן אַ סך פון אירע פירער.
49. איבראַהים כנעני — אַראַבישער קאָמיוגיסט פאַרשפּאַרט אויף יאָרן תפיסה בעת די געשעענישן אין נצרת (נאַצערעט) אין מאַי 1958.
50. לית דין לית דיין (לעס דין לעס דאַיען) — ניטאָ קיין געזעץ און קיין שופט.
51. מחמוד שריידי — אַראַבישער קאָמוניסט געווען פאַרשפּאַרט אויף פיל יאָרן אין געפענקעניש.
52. יהודה איש קריות — דער מאַן וואָס האָט פאַראַטן יהושע הנוצרי צו די רוימער, פאַר דרייסיק זילבערנע טאָלערס.
53. בגידה — פאַראַט.

54. לאַ פּאַסיאָנאַריאַ — דאָלאָרעס איבאַרורי — פּיוּנערין פון שפּאַנישן אַרבעטער־קלאַס.

55. מאַנאָליס גלעזאָס — אַנטי־פאַשיסטישער העלד, פאַרשפאַרט דורך די איצטיקע גריכישע הערשער אויף פינף יאָר תפיסה (געהאַט אים בדעה אומצוברענגען, אָבער אונטערן דרוק פון דער אינטערנאַציאָנאַלער עפנטלעכקייט איז זיין לעבן אָפּגעראַטעוועט־געוואָרן.

56. סאָבאָל — יידיש־אַמעריקאַנער אַנטיפאַשיסט פאַרמשפּט געוואָרן אומשולדיק אויף 30 יאָרן תפיסה.

57. אַלעקסאַנדער פּען — רעוואָלוציאָנערער ישראל־דיכטער, די סאָנעטן געשריבן צום דיכטערס ווערן אַ בן חמישים אין 1956, וואָס איז געפייערט געוואָרן מיט גרויס פאַרנעם ביים דיכטערס אָפּוועזנהייט — ער איז געלעגן אַ לאַנגע צייט קראַנק.

58. פופציק יאָר איז געוואָרן דעם דיכטער פּסח בינעצקי אין מערץ 1960.

59. רויטע בלומען אויפן קבר פון דער דיכטערין חיה קדמון, וועלכע איז אין עלטער פון 42 יאָר אַרויסגעריסן געוואָרן פון די רייען, איבער־לאָזנדיק אַ מאַן מיט אַ פיר־יאָריק קינד. דער מאַן, חבר ראָבערט פאַרקאַש — אַ דאָצענט אויפן ביאָלאָגישן פאַקולטעט ביים ירושלימער אוניווערזיטעט, טאַלאַנטפולער וויסנשאַפטלער און אַקטיווער פּראָג־רעסיווער טוער, איז אין אַ פאָר חדשים אַרום אַוועק אין די טריט פון זיין יונג־פאַרשטאָרבענער פרוי . . .

60. אין וואַלד פון גרויסן זיג — דער וואַלד א.נ. פון דער רויטער אַרמיי אין די בערג פון ירושלים.

61. אין די בערג פון יהודה, אין יער הצבא האדום (יאַר האַצאַוואַ האַדאָם) איז געשטעלט געוואָרן אַן אָנדענק לכבוד דעם זיג איבערן היטלעריזם. אין דער ערשטער העלפט פון חודש מאי, יאָר־יערלעך, קומען זיך צונויף פון גאַנצן לאַנד גרויסע מאסן, טויזנטער פריינט פון ראטנ־פארבאנד און פון דער העלדישער רויטער אַרמיי, צופוסנס דעם דענקמאל אין יער הצבא האדום, כדי אָפּצוגעבן כבוד די געפאַלענע רויט־ארמייאישע העלדן און אזוי ארום פון דאָס ניי צו פּראָקלאַמירן די געמיינשאַפטס־אינטערעסן צווישן יידישן פאָלק און ישראל מיטן לאַגער פון שלום און סאָציאַליזם.

62. והייה באחרית הימים (וועהאַיאַ בעאַכריט האַיאָמים) — און עס וועט זיין אין די לעצטע טעג — דער טרוים פון נביא ישעיהו בן אמוץ וועגן אַ וועלט, ווו דער וואָלף מיטן שעפס און פאַסטעכל וועלן לעבן אין ברידערלעכער געאָרעמטקייט . .

63. אין קאַנאַל אויף פראָסטע גאס. די מיטגלידער פון דער פ.פ.ר. (פוילישע אַרבעטער פאַרטיי) האָבן ארויסגעראַטעוועט דורך די אונטערערדישע קאַנאַלן פון וואַרשעווער געטאָ און ארויסגעפירט אין די וועלדער אַ גרופּע יידישע קעמפער, כדי ווייטער ממשיך צו זיין דעם קאמף קעגן היטלעריסטישן אָקופּאַנט.

64. טאָוואַזשישע — חברים (פון פויליש).

65. מיט זעקס מיליאָנען בליקן פון די אומגעקומענע האָבן מיר אַרומגעזוכט דעם ארצי־תליון אַדאָלף אייכמאַן.

66. איין כותל פאַרבליבן — די וואַנט פון דענקמאָל אין וואַרשעווער געטאָ.

67. יצחק מאַלמוד — יונגער אַרבעטער אין ביאַליסטאָקער געטאָ נקמה גענומען פאַרן בלוט פון דערשאָסענע יידן.

68. זכור את אשר עשה לך עמלק (זכאָר עט אַשער אָסאָ לעכאָ אַמאָלעק) — געדענק דאס, וואס דיר האָט אָפּגעטאָן עמלק (פסוק פון תנ"ך).

69. ביי ברידער צו גאַסט — פון אַ באזוך אין פראַנקרייך.

70. פער־לאַ־שעז — אויפן פּאַריזער בית הקברות, די וואַנט פון די דערשאָסענע קאָמונאַרן.
70א. קול־העם (קאָל־האָאָם) — צענטראַל־אָרגאַן פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אין ישראל.
71. רחובות (רעכאָוואָט) — שטאָט אין ישראל, ווו עס האָט געהאַט זיין רעזידענץ, דער ערשטער פּרעזידענט פון מדינת ישראל. דאָרט געפינט זיך דער וויסנשאַפטלעכער פאָרשונגס־אינסטיטוט אויפן נאָמען פון פּרעזידענט ד״ר חיים ווייצמאַן.
72. פּרידמאַן — גרויסע מעטאַל־פאַבריק „פּרידמאַן״ אין ירושלים. דאָרט קומען אָפּט פאָר שטרייקן.
73. שניי־געקרייזטער נביא מיט דער ביקס — אַזוי ווערט אין דער פּאָליטישער וועלט באַצייכנט די געשטאַלט פון דוד בן־גוריון, דעם פּרעמיער און זיכערקייטס־מיניסטער פון ישראל.
74. אוסטאַשי — יוגאָסלאַווישער פאַשיסט.
75. יאָסל בערגנער — קינסטלער־מאַלער — זון פון באַוווסטן דיכטער און עסעאיסט מלך ראַוויטש.
76. אר״י (אשכנזי רבי יצחק) דער מקובל רבי יצחק לוריא פון צפת (רעליגיעזער אויטאָריטעט, וואָס האָט געוואָלט צואיילן די גאולה).
77. אָדרי — ישראל־קינסטלערין פון קאַנאַדישער אָפּשטאַמונג, וואָס מאָלט דאָס אַלטע צפת מיט העלע פריילעכע קאָלירן.
78. אין חודש מערץ — דער אינטערנאַציאָנאַלער פרויען־טאָג.
79. ק.פ.פ. — קאָמונסטישע פּאַרטיי פון פּוילן צווישן דער ערשטער און דער צווייטער וועלט־מלחמה.
80. קאַזשימיערזש ווײעלקי (קאַזשימיערזש דער גרויסער) פּוילישער קעניג, וואָס האָט פאַרבעטן די יידן קיין פּוילן צום אַנטוויקלען דעם מסחר.
81. הדסה רובין — יידישע דיכטערין פון פּוילן. אין די טעג פון „פּוילישן אָקטאָבער״ האָט זי אין אירע לידער געגעבן אַן אויסדרוק איר אַנטוישונג אין סאָציאַליזם. אין ישראל, פאַר אירע לידער, וועלכע די זשורי האָט באַצייכנט ווי „שירי הנחמה״ (טרייסט־לידער) — באַקומען אַ ליטעראַ־רישן פּריז פון פרויען־ראַט ביי דער הסתדרות.
82. בינעם העלער — באַוווסטער יידישער אַרבעטער־דיכטער, אָפּשטאַמיקער פון דער וואַרשעווער אָרעמקייט. אין ישראל — געפונען זיין אָרט אין צד שכנגד.
83. כאַנייקעס — אָרעמקייט־קוואַרטאַל אין פאַרמלחמהדיקן ביאַליסטאָק (פּוילן).
84. לעגינאָ — אָרטשאַפט אין ראַטנפאַרבאַנד, ווו די דאָרט־אַנטשטאַנענע פּוילישע קאָשטשושקאָ־דיוויזיע, האָט אַדורכגעמאַכט די ערשטע פייער־פּראָבע אויפן שלאַכט־פעלד קעגן היטלעריסטישן מיליטער.
85. גיזקע־גאַס — באַוווינט פון דער יידישער אַרבעטנדיקער באַפעלקערונג אין פאַר־מלחמהדיקן וואַרשע.
86. משה שולשטיין — פּאַריזער יידישער דיכטער, אָפּשטאַמיקער פון פּוילן.

אינהאַלט

פאַרוואָרט — — — — — — — — —

1. מולדת

מולדת — 13
איך האָב אַלץ געמיינט — 14
ערד מיינס — 16
אין טויער פון עמק — 18
אויפן 14־טן צוזאַמענפאָר — 19
אויפן כנען — 20
ווער ווייס, ווער ווייס — 21
די סמיכות הפרשה — 22
צייכענונג „נגב" — 23
אויף בייזווונדער — 25
אין נגב — 26
וואַדי סאַליב (סאָנעטן) — 28
מזמור שיר לישראל(ציקל לידער) — 32
אַריבער די שטעכיקע דראָטן — 45
פון ציקל „סיני"
אַזוי איז געווען אין אָקטאָבער — 47
דער ערשטער זיג — 49
איך זאָל זיך פרייען — 50
איינער — 51
ווי אומגלויבלעך — 53
די טרערן זיינען ניט קיין טרערן — 54
איבראַהים (סאָנעטן) — 55
צייכענונג „הינטער די קראַטן" — 63
צו מיין חבר מחמוד שריידי — 65
אויב מיין ליד — 67

2. אייביק־גלייביק

איין מאָל האָט געזאָגט מיר מיין געוויסן — 71
איז גוט מיט אַלעמען צו גיין — 72
נאָר איינס צו ווערן מיט מיין קלאַס — 73
אונזער חלום — 74
מיין האַס פאַר זיי — 75
1־טער מאי — 76
צייכענונג „אונטער די פענער" — 77
לאַ פאַסיאָנאַריאַ — 79

טרייהייט — — — — — — — — — — 81
האַרבסט־מאָטיוון — — — — — — — — — 83
מאַנאַליס גלעזאַס — — — — — — — — — 85
קאַפּ און האַרץ — — — — — — — — — 86
קובאַ — — — — — — — — — — 87
משפּט־סאַבאַל — — — — — — — — — 88
אַלעקסאַנדער פּען (סאָנעטען) — — — — — — — — 89
צי האַלט איך שוין — — — — — — — — 92
די ירושה — — — — — — — — — — 93
מיין ליד — מיין ביקס — — — — — — — — 94
הללויה, הללויה — — — — — — — — — 95
פּופּציק יאָר — — — — — — — — — 96
פון קליינע זיגן — — — — — — — — — 98
פּאַרשטייסטו שוין פּאַרוואָס? — — — — — — — 99
חיהן... רויטע בלומען אויפן קבר
א. ווי אַזוי קען איך גלויבן? — — — — — — — 101
ב. ביים אָנדענק פון די העלדן — — — — — — — 102
ג. אין טאָג פון ערשטן מאַי — — — — — — — 103
ד. רויטע בלומען — — — — — — — — 104

3. מגדל לנין

אין מאָסקווע — — — — — — — — — 107
אַ מנהג אַזאַ אינעם לאַנד — — — — — — — 108
דער מגדל לנין (פּאָעמע) — — — — — — — — 110
צייכענונג „יער הצבא האדום" (וואַלד פון דער רויטער אַרמיי) — 125
אין די בערג פון יהודה — — — — — — — — 127
בראשית פון אַ צייט — — — — — — — — 129
גאַגאַרין — — — — — — — — — — 130

4. אין צער און צאָרן

מיין שטאָם — — — — — — — — — — 133
די געלע לאַטע — — — — — — — — — 134
התונה־טאַנץ.. — — — — — — — — — 135
אין קאַנאַל אויף פּראָסטע גאַס — — — — — — — 141
די וואַרשעווער נאַכט — — — — — — — — 146
דערלאָזט ניט, דערלאָזט ניט — — — — — — — 148
צייכענונג „חורבות" — — — — — — — — 149
מיט זעקס מיליאָנען בליקן — — — — — — — 151
איין כותל פּאַרבליבן — — — — — — — — 154
אַ העלדן פון רום — — — — — — — — 156
דריי (באַלאַדע) — — — — — — — — — 157
זכור את אשר עשה לך עמלק — — — — — — — 164

5. ביי ברידער צו גאַסט

צייכענונג „קיין פּאַריז" — — — — — — — — 167
ביים שוועל פון פּאַריז — — — — — — — — 169
דער 14־טער יולי — — — — — — — — — 170
איך האָב געהערט די מאַרסעליעזע — — — — — — 171
געשען מיר אַ נס — — — — — — — — — 172

כ׳בין פול אַלץ ...	173
ס׳איז שטיל אין וואַלד	174
אַ נומער „קול העם״	175
אַיעדן שטויבעלע צעקושן	177
אַ גרוס	178
דו הער זיך איין	179
אַ ייד פון די פוילישע קאַנטן	180
דער אויסטאַשי	181
צוויי געסט	183
זאָל קיין עין הרע ...	184
גבריאלה	185

6. פון אונטער האַרץ

מאַנדל־ביימער בליען	189
די קוואַלן פון ליכט	190
שפּעטער, שפּעטער, שפּעטער	191
צי שולדיק איז אין דעם דער רעגן ?	192
אַ שונא זיצט אין מיר	193
אַלץ אין לעבן דאַרף זיין ליד	194
פון אַלע חלומות איין חלום	195
דאָס ליד וואָס איז נאָך מיין	196
צייכענונג „פון אונטער האַרץ״	197
כ׳האָב ליב די פאַרב	199
אַ רעצענזיע	200
דער שולדיקער בין איך	201
עפּעס, עפּעס	202
אין שאָטן פון אַ צפתער טאָסנע	
פּאַר אַט דער קלוגשאַפט	203
אין וועלכער טיף	204
איז גוט מיר אויך מיט דעם	205
דער טויכער	206
וואָס בלייבט צו טאָן	207
ביי יאַכעלע בערגנער אין צפת	208
גיט קיין פּאַווע	209
די שכינה רוט אויף מיר	210
אין אַ שפּעטער צייט	211
די זון אין די אויגן	212

7. יידיש

איך בין אַ ייד	215
דעם טאַטנס קבר	216
אין חודש מאַרץ	218
מיין זונעלע	220
צו וואָס באַהאַלטן נאָך ?	221
מיין פוילן	222
ק.פ.פ.	224
די שפּיל אין וואַ באַנק	226
אזוי פּיל האָסטו דורכגעליטן שוין	227
מיין יידיש	228
שמואל האַלקין	229

דאָס אַלץ, דאָס אַלץ — — — — — — — 231
איך צייל די נעמען — — — — — — — 232
די היענעס — — — — — — — — — 233
צו רחל בוימוואָל — — — — — — — — 234

8. שפּליטערס

די דיכטער פון געוויין — — — — — — — 237
ניט זאָג צו מיר — — — — — — — — 238
דאָס נייע — — — — — — — — — 239
ביים ראַנד פון אָפּגרונט — — — — — — — 240
אָט דאָס איז די מאָס — — — — — — — 245
מען דאַרף באַצאָלן — — — — — — — 246
דער אָפּטריניקער — — — — — — — — 247
צו וואָס דערמאָנען — — — — — — — 249
יאָ! — — — — — — — — — — 250
צוגאָב־באַמערקונגען — — — — — — — 251
אינהאַלט — — — — — — — — — 255

באמערקטע פעלערן

ביים זעצן די לידער, זיינען אַרויסגעפֿאַלן עטלעכע אָריענטיר־ציפֿערן וועגן די באַמערקונגען, וואָס געפֿינען זיך ביים סוף פֿון בוך:

אויף זייט 96 (ביים קעפל) — 50
″ ″ 151 (ביים קעפל) — 65
″ ″ 165 (ביים קעפל) — 69
″ ″ 175 (ביים וואָרט רחובות) — 71
″ ″ 176 (ביים וואָרט פרידמאַן) — 72
″ ″ 176 (ביים וואָרט נביא) — 73
″ ″ 181 (ביים קעפל) — 77

ארויסגעגעבן פון זעלבן מחבר:

„א פענצטער צו דער וועלט" (לידער) — לאָדזש 1948

„לידער" — ווארשע, פארלאג „יידיש בוך", 1957